

OLTART

Revistă de cultură

Nr. 3 (56) • august 2026

Slatina

OLTART
Redacția OLTART
Str. Strehareți, nr. 150, Facultatea de Management, Filiala Slatina
Slatina, județul Olt, cod poștal: 230088
Victor Tița, tel: 0767911444
Oana Glasu, tel: 0765462799
e-mail: revistaoltart@gmail.com

Redactor-șef: **C. VOINESCU**
Redactor-șef adj.: Victor TIȚA
Secretar de redacție: Oana GLASU
Colegiul de redacție: Paul ARETZU, Aurelian Titu DUMITRESCU, Felicia FILIP,
Dorin POPESCU, Oana GLASU, Florian DUMITRESCU, Mihaela STANA
Tehnoredactare: Hoffman Design hoffmandesign@yahoo.com
Corectura: Maria IONICĂ

Revistă editată de Biblioteca Județeană Ion Minulescu
cu sprijinul Consiliului Județean Olt
Tiparul realizat la imprimăria Editurii Hoffman
www.LibrariaHoffman.ro
Tel. 0740 984 910
ISSN 2285-598X

Întreaga responsabilitate pentru conținutul articolelor aparține autorilor. Revista publică articole conținând doar contribuții originale, din diverse domenii ale culturii. © OltArt, 2026

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această ediție nu poate fi copiată prin orice formă sau prin orice mijloace, electronic sau mecanic, incluzând fotocopierea, înregistrarea sau orice alt suport de stocare-redare, fără acordul scris al autorilor.

Materialele pentru numărul 57 al revistei vor fi trimise pe adresa de e-mail: revistaoltart@gmail.com până la data de 15 octombrie 2026, în Word, Times New Roman, 12, corectat, cu diacritice.

Copertele I, II și III: Lucrări ale pictorului Iulian Stancu, Coperta a IV-a: Noutăți editoriale Editura Hoffman

CUPRINS

Editorial	Nicoll HELLEN	<i>Rolul intelectului în societate: erotomania intelectuală, necrofagia simbolică și nevoința omului de geniu</i>		5
Cronică literară	Issabela COTELIN	<i>Ultimul romantic al mileniului trei</i>		15
Pastel și spiritualitate	Florina-Maria BĂCILĂ	<i>Sărutul și expresia artistică a imaginilor din natură în poezia lui Traian Dorz</i>		19
Calendar	IULIE			25
Portrete	Cristina LOGOFĂTU	<i>Vasile (Vatică) Stănescu</i>		26
Raftul cu cărți	George VOICA	<i>Iubirea - cea mai dulce-amară dilemă</i>		28
	Emina CĂPĂLNĂȘAN	<i>Cuvinte despre dorul de Dorz: Dorziana – consemnări și exegeze</i>		32
	Alexandru-Constantin BÎRZU	<i>Alb. Istoria unei culori speciale</i>		34
Proză	Ion Toma IONESCU	<i>Poveste crudă</i>		37
	Serghe BUCUR	<i>L A P S U S T O R Y</i>		41
Calendar	AUGUST			59
Iubirile scriitorilor români	Monica LAZĂR	<i>Aurel Baranga și Marcela Rusu</i>		60
	Constantin MARAFET	<i>Un cărturar aromân mai înalt ca timpul - scriitorul și profesorul ANASTASE N. HÂCIU (1890-1953)</i>		62
Izvoare creștine	Florian COPCEA	<i>Dovezi creștine incontestabile în Spațiul Danubiano-Pontic</i>		68
Poezie	Penelopa ZADAR			72
	Adrian Vasile IFTIME			74

	Alin Aurelian VASILIE	77
	Vasile Dan MARCHIȘ	81
Meridiane	Oana GLASU <i>Ministrul de Ahmet Prençi</i>	84
	<i>Evenimente culturale desfășurate la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” Slatina</i>	88
Calendar	Septembrie	92

editorial

■ Nicoll HELLEN

Rolul intelectului în societate: erotomania intelectuală, necrofagia simbolică și nevoința omului de geniu

The Death of Socrates, Jacques Louis David, 1787

Orice meditație asupra rolului intelectului în societate se confruntă, într-un ordin aporetic (*ἀπορίᾱ*), cu un paradox constitutiv și, prin aceasta, ireductibil: tocmai acolo unde intelectul atinge verticalitatea (în opera creată, în autonomia epistemică demonstrată), el devine ținta unei prădări sistematice și, în cele din urmă, a unui proiect de anihilare. Alteritatea intelectuală nu mai este receptată ca „față” care

interpelează, în sensul *levinasian* al termenului, ca epifanie a celuilalt, ci este redusă la condiția de resursă de confiscat, de obiect al unei dependențe simbolice pe care o vom numi erotomanie intelectuală (mecanism înrudit cu ceea ce René Girard (1961) prezintă drept „*dorință mimetică*”) — concept conturat în studiul anterior, „*În virtutea prieteniei: viața, moartea și natura. Dansul măștilor pe scena nihilismului post-*

modern” (2026b) – al cărei complement structural îl constituie necrofagia simbolică. Prin aceste două teorii proprii surprindem mecanismele prin care intelectul, în loc să devină spațiu privilegiat al creației dialogic-existențiale, se preschimbă într-un câmp de luptă al vanităților; o arenă în care nu cunoașterea, ci dominarea constituie miza.

Erotomania intelectuală poate fi analizată prin *conjugarea* conceptului de *relație parasocială* cu dinamicele *capitalului simbolic*, astfel cum le-a articulat Bourdieu. În termenii studiului sus amintit: „*discursul celui aflat în această postură, susținut cu o remarcabilă constanță polemică, derivă, în esență, dintr-o dependență intelectuală față de celălalt ca entitate publică: identitatea sa discursivă nu poate fi concepută în mod autonom, ci se constituie și se perpetuează într-o relație de simbioză cu imaginea celui alt. În absența acestuia ca reper public, coerența și vizibilitatea propriei poziții s-ar eroda. Erotomania intelectuală nu vizează, astfel, posesiunea afectivă, ci o formă de prădare simbolică în care capitalul cultural, reputația și prestigiul celui alt sunt reduse la simple accesorii — ceea ce în logica marketingului ar corespunde fenomenului de brand cloning, transpus însă pe teritoriul identității intelectuale. În logica prădătorului, celălalt nu este o ființă, ci un obiect de parazitare identitară. Plasma sa aurică se articulează pe o umbră jungiană neintegrată, transformând admirația fascinată în invidie distructivă (punctul în care, în termenii lui Girard, intrăm în «rivalitate mimeti-*

că»): erotomanul intelectual trăiește independența epistemică a celui alt ca pe o rană narcisică, recurgând la sabotaj și discreditare pentru a anula autonomia subiectului. Acesta – indiferent de statut și gen – poate fi un coleg, o rudă, un pretendent ori un simplu străin” (2026b, p.8).

Complementară acesteia, necrofagia simbolică (corespondent, la scară micro/individuală, al mecanismului „*țapului ispășitor*” descris de Girard, 1961) desemnează comportamentul prin care individul devorează substanța altuia, în cele din urmă, pentru a-i neutraliza prezența pe care o resimte ca amenințătoare; cu alte cuvinte, încercând să substituie originalul. *Necrofagul simbolic este cel care, structural incapabil de gestul creator autentic, se hrănește din miezul celui alt până la încapsularea psihotică și morbidă* – nu ca act izolat, ci ca modalitate constitutivă. Aceasta din urmă este, esențialmente, o patologie. Așadar, în acest punct, este necesar să distingem cu maximă precizie necrofagia simbolică de câteva concepte înrudite, cu care riscă să fie confundată; distincții pe care *taxonomia* de față le trasează după cum urmează:

A). Registrul epistemic/cultural (treptele 1–4)

- Treapta 1 — Convergența intelectuală (fenomen natural, simetric și involuntar);
- Treapta 2 — Afinitate intelectuală (influență asumată; dialog fertil cu un model formator);

- Treapta 3 — Afinitate culturală (comuniune de orizont; fără dependență);

- Treapta 4 — Pastișa (imitație stilistică deliberată și declarată; onorează sursa);

B). Registrul etic/deontologic (treptele 5–7)

- Treapta 5 — Apropriere intelectuală (plan individual-discursiv; însușire fără atribuire, cu sau fără modificări formale); Treapta 5b — Apropriere culturală (plan colectiv-identitar; transfer unilateral dinspre o cultură minoritară spre una dominantă);

- Treapta 6 — Plagiat direct / de structură / mozaic etc. (furtul textual, metodologic sau al arhitecturii de curs; impostură);

- Treapta 7 — Parafrizare fără atribuire / atribuire fals-pozitivă (reformulare eluzivă; falsificare de autoritate hermeneutică);

C). Registrul psihologic/existențial (treptele 8–10)

- Treapta 8 — Erotomanie intelectuală (prădare simbolică a persoanei ca entitate publică; structură de personalitate);

- Treapta 9 — Parazitism intelectual (extracție sistematică de resurse, rețele și prestigiu; gazda menținută în viață din utilitate; corespondent în mecanismul „*dorinței mimetice*” – a se vedea René Girard);

- Treapta 10 — Necrofagie simbolică (invidie malignă; distruge; forma acută: Single White Female Syndrome, The Traitorous Apprentice — ucenicul trădător —, asociată, de pildă, cu tulburarea de personalitate borderline – BPD).

I. Erotomania intelectuală și necrofagia simbolică: o hartă fenomenologică

La baza acestei scale se află convergența intelectuală: fenomenul prin care două minți ajung independent la formulări sau idei similare, în absența oricărui raport de influență sau dependență reciprocă. Este un fenomen natural, abundent atestat în *istoria ideilor* și în *filosofia cunoașterii și a limbajului*; acesta admite că anumite interogații sunt constitutive unei epoci și că spiritele umane le articulează simultan, din forța internă a aceleiași *conjuncturi* intelectuale. Drept urmare, prin natura sa, convergența este simetrică și involuntară; asimilarea ei cu oricare dintre formele ulterioare ale scalei constituie o eroare interpretativă.

O treaptă superioară o ocupă afinitatea intelectuală: fundament al oricărei paideiei (*παιδεία*). Este relația pe care personalismul buberian o onorează în conceptul de *Eu-Tu*; aceasta reprezintă forța motrice a tradiției intelectuale, care nu erodează, ci edifică; este o *relație în care datoria față de model și libertatea față de el se cheamă reciproc, în loc să se excludă*. Distinctă de aceasta, deși înrudită prin orizont comun, afinitatea culturală desemnează apartenența la același climat de idei, la aceleași surse formatoare, fără a implica nici dependență, nici imitație; niciuna, nici cealaltă nu constituie plagiat sau apropiere.

Pastișa reprezintă forma estetică a acestei afinități: situându-se în perimetrul creației, aceasta este o

imitație stilistică care onorează sursa și produce cultură mai mult sau mai puțin înaltă. Ea presupune tocmai ceea ce oricărei patologii îi este structural inaccesibil: capacitatea de a dialoga cu modelul fără a-l absorbi și de a-l depăși fără a-i nega paternitatea. Chrétien de Troyes însuși, în *Yvain ou le Chevalier au lion* (c.1180), articula cu luciditate tensiunea aceasta dintre vechi și nou. Pastișa nu este nicio apropiere, niciun plagiat; ea este un gest în care smerenia intelectuală și forța creatoare coexistă.

Urmează, în ordine crescătoare a gravității, un cluster de forme înrudite ale fraudei intelectuale, adesea confundate între ele tocmai prin aceea că operează, fiecare în felul său, sub aparența legitimității. Apropierea intelectuală — însușirea sistematică și neatribuită a unor idei, structuri conceptuale sau expresii creative aparținând altor autori — constituie, în plan *individual-discursiv*, primul act de fraudă propriu-zisă. Complementar, apropierea culturală (treapta 5b) operează în plan *colectiv-identitar*: transferul unor elemente definitorii ale unei culturi minoritare spre una dominantă, prin care sensul original este decontextualizat și depozat de memoria sa, iar asimetriile de putere dobândesc o nouă formă de legitimitate estetică — astfel cum ilustrează, cu pregnanță, cazul YSL versus *La Blouse Roumaine* și însușirea sistematică a patrimoniului vestimentar african pe marile podiumuri occidentale.

Plagiatul – preluarea textuală fără atribuire, *klopé* (κλοπ) – este fraudă intelectuală clasică, sancționabilă juridic și academic. Printre formele principale se numără: „*plagiatul complet sau global, reprezentând copierea integrală a unei lucrări; plagiatul direct sau literar (clone plagiarism), constând în reproducerea fidelă a unui fragment, text de întindere mică sau medie fără citare adecvată; plagiatul prin parafrizare; autoplagiatul, adică reutilizarea propriei lucrări anterioare fără permisiunea instituției sau fără menționare explicită; plagiatul contractual, respectiv comisionarea unei terțe persoane pentru redactarea integrală sau parțială a unei lucrări; și plagiatul accidental, generat de omisiuni neintenționate sau erori în citarea surselor – deși mai puțin grav din punct de vedere moral, constituie o încălcare a normelor integrității științifice*” (Bowdoin College & Academic English UK, 2023). Pe același palier, dar distincte ca mecanism, se situează: *plagiatul mozaic (patchwork)*, ce implică inserția unor fragmente copiate sau parafrazate superficial din surse multiple; *plagiatul sursă-bază*, ce presupune citarea incorectă sau incompletă a surselor; *plagiatul prin atribuire fals-pozitivă* – fabricarea surselor; și *plagiatul prin traducere*, adică transpunerea unui text dintr-o limbă în alta fără indicarea sursei originale.

Cea de-a opta treaptă — și *prima care angajează o dimensiune psihologică în locul uneia pur deontologică* — este erotomania intelectuală, astfel cum a fost definită în paginile

anterioare. Spre deosebire de formele precedente, care vizează un produs intelectual determinat, erotomania intelectuală vizează persoana însăși a celui alt; nu este un act singular de fraudă, ci o structură de personalitate. *Din erotomania intelectuală derivă organic, ca mechanism operațional*, parazitismul intelectual, care adoptă formele, estetica și postura cunoașterii fără a-și asuma fondul etic, producând ceea ce Malebranche, în *De la recherche de la vérité* (1674), numea „*cunoaștere prin imaginație*” (Malebranche, 1958; a se vedea și Paganini, 2005, pentru contextul deismului post-malebranchist). Treapta terminală este necrofagia simbolică: *nu doar extracție, ci distrugere; nu doar vampirizare, ci devorare și neantizare a celui alt*. Dacă primul are nevoie de gazdă vie, necrofagul o consumă până la epuizare și dincolo de ea, dincolo de moartea fizică a acesteia — o dinamică pe care ciclul arthurian al lui Chrétien de Troyes o prefigurează mitic cu o precizie aproape tulburătoare, îndeosebi în figura lui Laudine din *Yvain*; nu în sens filologic purist, ci *arhetipal* — din perspectiva continentală.

Cele două concepte — *erotomania intelectuală* și *necrofagia simbolică* — nu sunt, în definitiv, decât față și verso ale aceleiași monede: o raportare viciată la persoana celui alt, astfel cum am analizat în studiul „*Torționarul ideologic și condiția umană: Personalismul buberian ca paradigmă interpretativă în analiza manipulării*” (2026a, pp.9-11). Împreună, ele configurează harta

mediilor intelectuale, în care cunoașterea nu mai este văzută ca *vocație* și scop în sine, ci instrumentalizată în jocuri de putere financiar-politică — fenomen care, departe de a fi o abstracțiune teoretică, își găsește ilustrări concrete în instituții din România, precum UAIC și UMF Iași —, o realitate față de care curajul, discernământul și vigilența nu ar trebui să fie opționale, ci imperative.

II. Cosmologia intelectului: joc, magie și seducție

Totuși, misiunea fundamentală a individului în societate constă în cultivarea și dezvoltarea intelectului — atribut al personalității umane și temei al oricărei forme de existență în lume. *Intelectul*, caracterizat printr-o gamă diversă de cunoștințe și abilități cognitive, conferă sufletului lumii (*anima mundi*) o substanțială dimensiune ontologică. Această proprietate — „*intelectul ca seducție*” (Cocci, 2024) — impune o investiție constantă, i.e., care *trebuie aprofundată și recucerită în fiecare act de cunoaștere*.

În demersul de a atinge un astfel de *ideal*, o preocupare de bază este menținerea unei curiozități nestăvilite — nu ca simplă dispoziție, ci ca virtute (aretê, ἀρετή) în sensul deplin. Aceasta reprezintă una dintre cele mai elevate manifestări ale „*naturii umane*” (Scruton, 2023, pp.59-63) pregătind terenul pentru acel mod de „*a fi*” în lume, în care „*mirarea*” (thaumazein, θαυμάζειν) se prezintă ca liant în păstrarea inocentei curiozități a copilăriei. La po-

lul opus, se sugerează acceptarea lumii și a realității ca o condiție inerentă care nu necesită a fi examinată în mod critic: nu pace, ci anesteziere, nu seninătate, ci abdicare. Astfel, curiozitatea, în contrast cu *plictisul*, *lenea* și *acedia*, rămâne o valoare perenă — a se vedea studiile „*Plictisul ca simbol al rupturii de transcendență în filosofia și teologia medievală*” și „*Acedia în literatura și filosofia medievală*”.

Acestea fiind zise, pentru omul contemporan, realizarea faptului că are timp să respire poate fi o descoperire covârșitoare. Seneca pare a vorbi în acest sens, zicând: „*condiția tuturor celor ocupați este una tristă, dar totuși cea mai tristă este a celor care trudesc pentru interese ce nici măcar nu sunt ale lor, care își potrivească somnul după somnul altuia, mersul după mersul altuia*” (Seneca, 2014, p. 73). Astfel, în trezirea sa spirituală, omul realizează că experiența întâlnirii cu celălalt nu se reduce doar la „*o mână care servește și încasează*” (Levinas, 1969, pp.36-38), ci se amplifică printr-o inimă care iubește să dăruiască.

III. Portretul intelectualului: dragoste și jertfă

Așadar, un intelectual nu poate fi decât un om liber; și numai un om liber poate fi un om de geniu, un intelectual, căci omul liber nu se supune decât naturii și naturii lui Dumnezeu; el se supune legilor văzute ale unui cosmos (*κόσμος*) fără de sfârșit și fără de început. Astfel, cu bucurie, prin a sa specifică pioșenie, lupta pe care o duce acesta

nu este una deschisă cu „*celălalt*”, împotriva acestuia, ci este una a *ideilor* — întocmai cum anunță și Levinas: „*a te apropia de Celălalt în conversație înseamnă a-i primi expresia, în care, în fiecare clipă, el depășește ideea pe care un gând ar fi vrut s-o cuprindă. Este, așadar, a primi de la Celălalt dincolo de capacitatea eului*” (Levinas, 1969, p. 51), care l-ar reduce la sine, nu din dorința seacă de a epata; căci și celălalt are libertatea de a fi o *trestie cugetătoare*, darul său fiind al unei ființe complexe, la fel de enigmatică, care în libertatea sa poate alege valoarea de bine sau de rău, ci intelectualul nostru se află într-un soi de dezbatere cu sine însuși.

Primul său apel este unul la liniște — ceea ce un creștin ar numi rugăciune — prin care poate învinge demonii săi; acesta ar fi daimonul său socratic, trecând printr-o metamorfoză (*sophia*, *σοφία*); totul, ca mai apoi să poată oferi lumii frumosul din înțelepciunea sa practică (*phronesis*, *φρόνησις*). Intelectualul se apleacă și ascultă cu *atenție* ce are de spus celălalt – întrucât „*atenția este cea mai pură formă de generozitate*” (Weil, 1942, p. 18) – el pare a se mișca constant, deși este de neclintit.

Un etern călător este intelectualul: ținta sa este infinitul, iar scopul – *iubirea*; fie că vorbim de iubirea de înțelepciune, fie de ideea de frumos, postulatul său este dăruirea, iar „*agenda*” sa este dreptatea. Un om liber nu poate fi decât unul drept; iar omul drept nu poate fi decât omul acela liber. El adu-

ce o mare închinăciune divinității, creatorului suprem, împlinindu-și destinul, menirea, chiar prin jertfa sa; căci a fi intelectual înseamnă a te jertfi: sacrificând omul vechi, renunțând la idei preconceptuate, la mecanisme sociale lipsite de spiritul compasiunii și al dreptății, de „*duhul blândeții și al smereniei*”, întocmai: „*adaequatio intellectus et rei*” (Aquinas, 1920, I, q. 16, a. 1). El încarnează, ciclic, funcția eremitului și pe cea a nebunului.

Cu toate acestea, aripa intelectuală este furată; fiind *bântuiți de akrasia* (ἀκρασία), nu doar seniorii, ci și tinerii; nu doar tinerii, ci și adulții — oricare ar fi aceștia — se pierd în jocurile orgoliilor, ale puterii, devenind negustori de idei, vânzători de suflete; nu protectori de cetăți, ziditori, tâmplari, nici fermieri ori agricultori. Tocmai de aceea, astăzi ne regăsim în mod viu, nu imaginar, în lumea operelor *The Death of Socrates* (1787) al lui Jacques-Louis David și *Dante and Virgil in Inferno* (1850) al lui Bouguereau; aceste tablouri au deja viață: *reminiscențe ale unui trecut-viitor*.

Numai un om liber poate fi, deci, un geniu, pentru că tot ceea ce gândește vine din sinele divin — rațiunea și intuiția. Omul de geniu este omul lui Dumnezeu; cuvintele sale sunt ca ale lui Dumnezeu, căci Dumnezeu suflă har din inima Sa spre mintea copilului Său; omul de geniu și casa sa sunt una cu lumea — dar nu vorbim de o lume omogenă, uniformă, fără identitate; nici de una veșnic antagonică; *lumea omului de geniu este lumea unui om*

frumos; așa cum arta unește sufletele curate, așa sunt și acțiunile sale: el unește viața cu viață și separă minciuna de adevăr — aici cu sens de syneidêsis (συνείδησις); el acceptă moartea, transformarea, dar nu și moartea speranței, a dreptății; el îmbrățișează ciclicitatea, cursul firesc al naturii lui Dumnezeu.

Practica sa magică este punctul final al lecturilor — o cunoaștere riscantă, care te consumă, dar din care, cu ajutorul divinității, poți izbândi. Setea sa de spiritual și de cunoaștere are un principiu primordial: el a venit pentru a oferi cunoaștere; de aceea citește; pentru creșterea și elevarea spirituală a ginte sale interioare și exterioare, de aceea se ostenește. Pentru el nu există creștere intelectuală fără urcuș duhovnicesc și viceversa; el știe că *mintea omului se poate extinde atât cât se lărgeste inima sa*. Este vorba, astfel, de o căsătorie divino-umană; aceasta fiind forma supremă de eudaimonia (εὐδαιμονία), în sens personalist-creștin.

Pe scurt, intelectualul trăiește întocmai cum ne învață Marcus Aurelius — prin acest exercițiu de apatheia (ἀπάθεια): „*acela pe care-l orbește strălucirea gloriei postume nu chibzuiește că fiecare dintre aceia ce se gândesc la el va muri; va muri el însuși în curând și tot așa, fiecare generație următoare, până ce, în sfârșit, toată gloria aceasta, după ce s-a propagat prin mijlocul oricărei ființe muritoare, moare și ea odată cu acestea. Dar chiar dacă presupunem că cei ce se vor gândi la tine în nemuritori și tot nemuritoare e și amintirea*

numelui tău, ce folos ai tu din lucrul acesta, dacă ai murit sau, să zicem, chiar dacă trăiești? Ce folos are lauda decât tocmai în legătură cu oarecare avantaje vremelnice? Așadar, dă-i drumul la timp darului acelaia ce te umflă, care atârnă doar de vorbăria altora” (Aurelius, 2019, p. 78). Aceasta este forma cea mai pură a ataraxiei (ἀταξία).

IV. Relativismul cultural și declinul valorilor

În topografia universitară, educația instituționalizată capitulează ciclic în fața unei logici pur tranzacționale, fiind instrumentalizată ca o retorică de tip „*captatio benevolentiae*” (Bourdieu, 1988). Pe fondul acestei disoluții axiologice, dinamica intersubiectivă este capturată de vectorii „*dorinței mimetice*” girardiene. Cu alte cuvinte, această mutare de paradigmă excede granițele unui solipsism benign de tip main character syndrome și refuză încadrarea reducăționistă într-un delir de relație, guvernat de „*ideas of reference*” (Girard, 1961; Bourdieu, 1988). Acesta configurează, în realitate, o fenomenologie, în care structuri culturale precum *The All About Eve Syndrome* și *The Talented Mr. Ripley Syndrome* conceptualizează acest punct de inflexiune; acest *maladaptive personality loop* — reconfigurat prin *refulări arhaice de sorginte oedipiană ori prin pulsuni de tip phallic envy* sublimatate sociocultural — își găsește expresia sistemică în efectul de crab mentality. Se instituie astfel un mecanism de solidaritate cinică a imposturii: o

alianță structurală, programată să saboteze ascensiunea meritocratică.

Prin contrast, *intelectul* (nous, νοῦς) — în sensul pe care Plotin îl conferă acestui concept în „*Despre frumos*” — este departe de a fi o simplă facultate cognitivă, reductibilă la criterii instrumentale. Desăvârșirea culturală presupune o dezvoltare pluridimensională a „*ființei*”, întrucât oamenii conectați la divin cântăresc lumea în trăiri autentice și onorează memoria universului, „*depozitar al celor trecute și viitoare*”. Totuși, pentru protagoniștii unui univers răsturnat, ceea ce ar putea fi numit cultură se reduce la un soi de obiceiuri: „*știri frivole, hiperconsumerismul și altele din aceeași sferă*” (Scruton, 2023). De aici decurge un impas axiologic inevitabil: „*proclamarea echivalenței tuturor valorilor și a caracterului lor exclusiv subiectiv*” (Scruton, 2023).

În acest peisaj spiritual arid, „*aculturalea religioasă*” (Schurhammer, 1973) devine o realitate din ce în ce mai pregnantă; având drept exemplu destinul misionar al lui Francisc Xavier: „*ajuns în Japonia îmbrăcat în reverenda specific primilor iezuiți, Francisc a fost privit cu dispreț de japonezi, care îl considerau un cerșetor, un barbar nevrednic de cea mai joasă speță*” (Schurhammer, 1973); „*pentru cel care a ales calea spirituală, există însă o singură prioritate fundamentală — unirea cu divinitatea și, prin aceasta, dobândirea unei fericiri care nu poate fi cucerire*” (Schurhammer, 1973).

În mod paradoxal, Debord, cu referire la dominația lui „*a avea*” asupra lui „*a fi*”, surprinde mecanismul acestei alienări cu o precizie de neuitat: „*alienarea spectatorului în profitul obiectului contemplat (...) se exprimă astfel: cu cât contemplă mai mult, cu atât trăiește mai puțin; cu cât acceptă mai mult să se recunoască în imaginile dominante ale nevoii, cu atât își înțelege mai puțin propria existență și propria dorință*” (Debord, 2001, cap. Separarea desăvârșită, fragment 30); iar Feuerbach denunță același declin cu luciditate implacabilă: „*dar, fi-rește, timpul de azi... preferă lucrului existent imaginea, originalului – copia, realității – reprezentarea, esenței – aparența; căci sfântă pentru el este numai iluzia, profan este însă adevărul*” (Feuerbach, 1961, p. 21).

Concluzie

În cele din urmă, profesăm convingerea că *fiecare ființă umană poartă o scânteie de raționalitate universală*, alimentând neîncetat telosul propriei deveniri și al comunității. Robert Challe explorează această dinamică pe cale narativă și polemică: pentru el, „*rațiunea care refuză arbitrarul autoritar nu este rebeliune, ci fidelitate față de o ordine mai profundă, înscrisă în structura umanului*” (Challe, 2000; Seguin, 2013). Aceasta este capacitatea pe care Challe o numea, în alt lexic, *dreptatea față de altul ca față de sine*: «La justice est la même pour tous» (Deloffre, 1995); o justiție nu transcrisă în coduri, ci trăită în raportul nemijlocit cu alteritatea.

Așadar, contemplând opere de o profunzime aparte, precum *The Agony in the Garden* (c. 1450–53) al lui Fra Angelico, documentându-ne asupra operei misionare a lui Matteo Ricci sau asupra universului dramatic al lui Luigi Pirandello, dobândim nu doar rafinament lingvistic și estetic, ci și o înțelegere mai adâncă a „*condiției umane*” (Scruton, 2023) în integralitatea ei. Aceasta este, în fond, o formă de rezistență autentică față de spectacolul nihilismului: să rămânem, în sensul cel mai deplin și mai exigent al cuvântului, *gânditori vii*.

Bibliografie

1. Aquinas, T. *Summa Theologiae*, I, q. 16, a. 1 (c. 1265–1274). Trad. Fathers of the English Dominican Province (ed. a 2-a rev., 1920). New Advent. <https://www.newadvent.org/summa/1016.htm>
2. Aurelius, M. (2019). *Gânduri către sine însuși*. București: Ed. Saeculum.
3. Bourdieu, P. (1988). *Homo Academicus* (tr. P. Collier). Stanford University Press.
4. Challe, R. (2000). *Difficultés sur la religion proposées au Père Malebranche*. Nouvelle édition d'après le manuscrit complet et fidèle de la Staatsbibliothek de Munich, éditée par F. Deloffre et F. Moureau. Genève: Droz. Academia.edu.
5. Debord, G. (2001). *Societatea spectacolului*. București: EST.
6. Deloffre, F. (1995). Robert Challe et la justice. Dans M. Weil-Bergougoux (Ed.), *Séminaire*

Robert Challe: *Les Illustres françaises*. Montpellier: Université Paul Valéry. Pensee.

7. Feuerbach, L. (1961). *Esența creștinismului*. București: Editura Științifică.

8. Girard, R. (1961). *Mensonge romantique et vérité romanesque*. Éditions Grasset & Fasquelle.

9. Levinas, E. (1969). *Totality and infinity: An essay on exteriority*. Duquesne University Press.

10. Malebranche, N. (1958). *Œuvres complètes de Malebranche* (20 vol., A. Robinet, éd.). Paris: J. Vrin. Archive.org.

11. Paganini, G. (2005). Être déiste ou athée au début des Lumières. Dans *les philosophies clandestines à l'âge classique*. Paris: Presses universitaires de France. ResearchGate.

12. Scruton, R. (2023). *Despre natura umană*. București: Humanitas.

13. Schurhammer, G. (1973). *Francis Xavier: His life, his times*. (M. J. Costelloe, S.J. Trans). Rome, Jesuit Historical Institute. Archive.org.

14. Seguin, M.-S. (2013). Challe à la rencontre de l'autre. Dans G. Artigas-Menant, J. Cormier & D. Aïssaoui (Eds.), *Robert Challe au carrefour des continents et des cultures*. Paris: Hermann. shs.cairn.info.

15. Seguin, M.-S. (2014). Le statut de la preuve dans les *Difficultés sur la religion* de Robert Challe. Dans J.-P. Schandeler & N. Vienne-Guerrin (Eds.), *Les Usages de la preuve d'Henri Estienne à Jeremy Bentham*. Québec: Presses de l'Université Laval. hs.hal.science.

16. Seneca, L. A. (2014). *Alt timp nu am*. București: Editura Seneca Lucius Annaeus.

17. Weil, S. (1942, 13 avril). Lettre à Joë Bousquet. In *Correspondence*. Éditions de l'Âge d'Homme. <https://academic.oup.com/fmls/article/59/2/255/7128245>

Referințe externe

1. Cocei, L. I. (2024). Tronul înțeleptului, între refugiul umbros și lumina soarelui. nr.7/2024. Recuperat la 25 iunie 2026, de la <https://anthropos.ro/liviu-cocei-tronul-inteleptului-intre-refugiul-umbros-si-lumina-soarelui/>

2. Hellen, N. (mai 2026). În virtutea prieteniei: viața, moartea și natura. Dansul măștilor pe scena nihilismului postmodern [Editorial]. *Oltart*. nr. 2(55). <https://bibliotecaslatina.ro/biblioteca-slatina/revista-oltart/revista-oltart---mai-2026/>

3. Hellen, N. (februarie 2026). Torționarul ideologic și condiția umană: Personalismul buberian ca paradigmă interpretativă în analiza manipulării [Editorial]. *Oltart*, nr. 1(54). <https://www.bibliotecaslatina.ro/biblioteca-slatina/revista-oltart/revista-oltart-nr.54---februarie-2026/>

cronică literară

▀ Issabela COTELIN

Ultimul romantic al mileniului trei

Târziu în timpul biologic al autorului – dar ce-i biologia umană în fața veșniciei cuvântului scris...? –, însă într-un timp istoric tocmai bun pentru a primi în brațele lui un nou și *dulce vers clasic*, Adrian Curelaru își face un debut fericit, după părerea mea, în vastul câmp al poeziei moderne, rămas liric numai în teorie. El semnează astfel, la editura Hoffman, o sută de pagini de poezie curată, intitulate **Iubiri neterminate**, care, la ora la care scriu, sunt în curs de apariție.

Poeziile din volum, așa cum ne dezvăluie chiar titlul, curg limpede și lin ca dorul omenesc de ceea ce a fost. Sau, cum sublim spunea Blaga, *ce-ar fi putut să fie*. Un condițional-optativ liric prin definiție, ce a bântuit mai multe generații de poeți.

Este un dor senin, dar, pe de altă parte, și activ. Un dor care zgândărește prezentul cel puțin atât cât acesta să trezească muzele adormite, iar ele să-și îndemne admiratorii lunatici să aștearnă pe hârtie catren după catren. Iar versurile, fie că rămân în această formă (catren de sine stătător, cu introducere, cuprins și încheiere clare, plus aerul sapiențial al ultimului vers, care

amintește de vechii poeți...), fie că fac parte dintr-un întreg de două sau mai multe strofe, aduc laolaltă același tribut ideii de nostalgie, căreia i-au ridicat deja un jilț în suflet.

Dar nu numai prin forma abordată, ci și prin fond, Adrian Curelaru este un romantic. Toate temele propuse au această valență, una dintre acestea fiind, de pildă, viața ca teatru, în care lumea este o scenă, iar noi – actori ce-și joacă rolul. Iată în acest sens o confesiune cu alură de crez poetic (*Noi, actorii*):

*Poezia-nchide ochii, pe sub pleoape
Visul își ia zborul spre fereastra ta...
De departe vine și-i tot mai aproape
Proza absolută, realist de grea.*

Am ales acest exemplu deoarece poezia respectivă este reprezentativă și pentru tematica literară amintită, dar și pentru modul în care autorul învăluie prezentarea acestor idei, și anume un umor fin, de plan secund, dar nelipsit aici, ca și în majoritatea poeziilor cuprinse în volum. Oricât de serios ar fi subiectul și dincolo de romantism și toate cele, acest umor, sesizabil sau nu la prima vedere, se dovedește a fi definitiv (*idem*):

*Din iubiri rămâne actul de hârtie,
Doar la onomastici mai trimitem
flori.*

Umorul salvează practic spiritul, cel puțin la suprafață, de o tristețe care, fără acesta, ar fi putut apărea copleșitoare. Sau poate că, dacă poezia este teatru, umorul este masca pe care și-o pune câteodată poetul, ca să-și poată duce interpretarea până la capăt...

Vocabularul folosit este o îmbinare armonioasă de lexic specific atmosferei romantice, unele forme fiind chiar arhaice, cu sporadice neologisme tehnologice și nu numai. Astfel, *lac, noapte, tristețe, vis, tăcere, umbră, crenel* se îmbină cu *IT, hard disk, cip* etc. În ceea ce privește acest termen tehnologic, *IT*, el este ortografiat fonetic într-un mod foarte simpatic într-o poezie intitulată ca atare (*Ai ti*):

*Îți montez în privire un cip să
Te mai pot urmări și în lipsă.*

Avem în față două versuri aparent simple, în care remarcăm, pe lângă jocul fonetic, și pe cel morfolologic. Rima este atipică – mai precis, heteromorfă (*să/lipsă*). O atipicitate care nu numai că nu e la îndemâna oricui, dar, atunci când este realizată cu măiestrie, depășește stadiul de abatere de la normă (o abatere fericită aici, desigur!) și conferă versurilor o elasticitate anume, capabilă să bucure deopotrivă mintea și inima.

O atenție deosebită i-aș acorda și poeziei *Menestreli bolnavi*, datorită aceleiași noutăți lingvistice cu care

ne răsfată autorul. Ritmul și sonoritatea ei amintesc de faimoasele piese folk de la Cenaclul Flacăra și, desigur, mai ales pentru cine este familiarizat cu stilul și epoca despre care vorbesc, de Adrian Păunescu. Are însă acest mic poem și o trimitere ancestrală la domnițe, cavaleri, turniruri, dar și la sentimentul adorației absolute de altădată. Toate induse, aș afirma, de pluralul maiestuos, folosit aici într-un mod inedit și, totodată, de fermecător. Cu alte cuvinte, durerea nu mai este suportată de *eu*. Ea este delegată sau împărțită – cu restul lumii, cu natura, este mai puțin important. Important este efectul trecerii pronumelui personal implicit de la singular la plural pentru a desemna o stare sufletească anume:

*Pustiu ne e, domniță, fără tine
Că am uitat și cum vorbești, cum taci
Și am ajuns, după cum vezi de bine,
Cu un poem și-un cântec mai săraci.*

În alte versuri, autorul este din nou ludic, mai ales când folosește monorima, cum ar fi *Un alt If*:

*Dacă, trezită-n zori, în capotel
Îți pregătești un ceai de păducel
Sau whiskey scoțian de cel mai cel.*

Sau în poezia *C'est une blague, mon chou*:

*Eu, unul, iubiri-i fac mima...
Și, uite, ți-ofer și poemul și rima.*

În aceste ultime versuri citate regăsim tonul zglobiu, dar și un gest care mă trimite cu gândul la plecaciunea bufonului de pe vremuri în

fața regelui sau, mai precis, a regi-
nei, pentru al cărei surâs în treacăt
ar da un regat... dacă l-ar avea!

Dacă extindem puțin ludicul,
ajungem la condiția umană (*Gară
pentru doi*):

*Nimeni, sigur, nimeni n-o să plângă,
Dup-un tren ce nu există, dar s-a dus.*

Sunt și momente în care jocul, cu
tot ce implică el, este dat deoparte
și pasiunea este mărturisită direct,
așa cum i se cuvine menestrelului
nostru (*Medievală*):

*Ești melodia mea cu ton de flaut,
Pe care nu mă satur să o cânt.*

Printre mari și mici puseuri ro-
mantice, contemporaneitatea își
face simțită prezența acută. O pre-
zență care, doar luată în răs liric,
poate fi considerată miloasă, altfel
ea oferindu-ne o existență aproape
caricaturală, ce pendulează între
„pâinea cea de toate zilele” coman-
dată de pe MegaImage și restul lu-
crurilor, absolut tot restul, care poa-
te fi găsit pe eMag (*For sale*):

*Încă nu ți-ai găsit o mireasă
Ca-ntr-o zi să o treci peste prag,
Dar, cu laptopul de acasă,
Vei putea s-o comanzi pe emag.*

Lăsând o clipă zâmbetul deopar-
te, iată și o *ars poetica* autentică,
originală (*Poetul?*):

*Măine-mi iau cazmaua
Și mă duc să sap,
O fântână-n ceruri
Dacă mă încap.*

*Ce contează-n țarină
O fântână-n plus?
Eu îmi iau cazmaua
Și o sap în sus.*

Nimic de râs aici, în ciuda spiritu-
lui epigramatic. Totul pare o glumă
imensă a firii, iar tonul este aproa-
pe colocvial, numai că această pre-
supusă familiaritate este o amăgire,
ea transformându-se rapid în reflec-
ții existențiale cu aspect, dar și sub-
strat, retoric. O lume în oglindă, o
adâncime nebănuită a unei aparent
banale *fântâni*, oricum ar fi ea săpa-
tă. Pe scurt, condiția creatorului.

Timpul poeziilor lui Adrian
Curelaru este, așa cum stă bine
unor... iubiri neterminate, trecu-
tul. El are totuși lungi ramificații
în prezent și amintește uneori de
Minulescu (*Clipa de mirare*):

*Păstrând în privire – plăcere vino-
vată –*

*Trei lacrimi, ca niște puncte de sus-
pensiie...*

Alteori ne duce cu gândul la
Bacovia (*Nocturnă*) și nu numai:

*Ci dă felinarul aproape
Și toarnă tăcere în cești.*

Regăsim la Adrian Curelaru –
nici nu cred că s-ar fi putut altfel!
– și inflexiuni din Eminescu, iar una
dintre poezii este dedicată lui Emil
Brumar. Simbolicele asemănări
sunt, de fapt, mici ecouri lirice ale
marilor poeți care l-au format și că-
rora le-a rămas fidel. Toate acestea
apar însă mai mult decât firești în
contextul în care, înainte de orice,
Adrian Curelaru a fost și va rămâ-

ne, pentru toți absolvenții care i-au trecut prin mână, profesor de limba și literatura română. Cum altfel ar fi putut ilustra mai bine și mai frumos materia pe care a predat-o o viață de om...? Și, dacă în trimerile la marii poeți clasici se simte profesorul de română, cu siguranță că în jocurile de limbaj cu insertii străine – franceze, engleze sau germane – se dezvăluie filologul din poet.

Adrian Curelaru are și câteva creații în vers liber, dar acestea sunt puține. Atât de puține încât parcă ar fi fost scrise dinadins ca să arate că poate și așa, căci îmi pare indubitabilă menirea lui de a scrie poezie clasică. Oricum ar fi, sunt la fel de binevenite, iar prezența lor, paradoxal, întregeste aspectul omogen al volumului.

În concluzie, prezența lui Adrian Curelaru, prin acest debut, îmi pare mai mult decât binevenită într-un peisaj literar în care liricul nu mai este liric și epicul nu mai este epic, fără a se ști exact în ce s-au transformat, deși răspunsurile, dacă le-ar căuta cineva cu adevărat, le-ar

putea găsi în ele însele (în genurile ca atare).

Aceste **Iubiri neterminate** fac parte, privite din alt unghi, din viața oricui, atât timp cât nu am ajuns încă roboții preconizați de tehnologia tot mai avansată a zilelor noastre și de aceea consider că volumul de față își are loc în orice casă care mai are o bibliotecă în sufragerie (sau living...). Citiți-le cu încredere. Dacă sunteți adolescenți, veți ști ce vă așteaptă. Dacă ați trecut cu mult de vârsta respectivă, vă veți aminti cum a fost...

pastel și spiritualitate

▀ Florina-Maria BĂCILĂ

Sărutul și expresia artistică a imaginilor din natură în poezia lui Traian Dorz

„Imagistica poetică exprimă o emoție care transcende simpla afirmare a ei.”¹. Afirmția rămâne valabilă nu numai pentru ansamblul poeziilor dorziene consacrate misterului comuniunii dintre umanitate și Divinitate, ci și, în special, pentru cele în care mesajul cu semnificații adânc spirituale este circumscris de configurarea unor tablouri din natura înconjurătoare², în relație directă cu unicitatea trăirilor eului auctorial, potențate de pasajele expresive cu rezonanțe de pastel. Asemenea secvențe lirice sunt menite să construiască simetric sugestia răsăritului și a asfințitului – punct inițial și, respectiv, final al fiecărei zile și, implicit, ale unei noi etape în mărturisirea dorului de Dumnezeu. „Dar această moarte a *unui* timp și a *unui* spațiu vestește *alt* timp și *alt* spațiu [subl. aut.] ce vor lua locul celor vechi. [...] Dincolo de noapte se află nădejdea

în zorii noi.”³: „Când soarele **sărută** al zilei alb obraz, / Te chem cu ochii umezi și sufletu-n extaz. // De-atâția ani cu dorul cu cât Te-a așteptat, / n-a cunoscut iubirea odihnă și-nnoptat. // N-a cunoscut credința înfrângere și-ngheț, / cântarea și iubirea i-au fost tot mai de preț. // N-a cunoscut nădejdea ispite și-ndoieli, / pierdută-i și-amintirea trecutelor greșeli, // Ci numai dor de Tine, talaz după talaz, / când luna blând **sărută** al serii pal obraz...” (CCm 37, *Când soarele*)⁴. Astfel, între frumusețea nostalgică a trecutului și perspectiva regenerării se instituie un nou început, cel al împlinirii promisiunilor, într-o ciclicitate premergătoare înnoirii perpetue, conferind echilibru și armonie ființei umane în călătoria sa pe pământ, în

³ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri, volumul 1, A – D, București, Editura Artemis, 1995, p. 95, s.v. amurg.*

⁴ Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținându-i lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice ilustrative, alături de numărul paginii / paginilor la care se află pasajul respectiv și de titlul poeziei. Evidențierile grafice realizate în fragmentele extrase din întreaga operă dorziană (exceptându-le pe cele cu caractere cursive, care sunt ale autorului ori ale editorilor) ne aparțin.

¹ Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice, Oradea, Casa Cărții, 2011, p. 153, s.v. Cântarea-cântărilor [sic!]*.

² Vezi, în acest sens, lucrarea noastră **Dorziana** – poemul (ne)cuvântului întemeietor, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2021, p. 237 ș.u.

relație strânsă cu Creatorul, cu sine însuși și cu semenii: „Întinde-ți, Pace sfântă, mai largul tău hotar, / Învăluind pământul cu-a dragostei văpaie, / să piară noaptea-n soare, s-apună plânsu-n har / și om cu om să uite c-a fost cândva bătaie. // Și vino, Libertate, să-ncingi tot mai senin, / cu flori și cu iubire, umblările temute, / din umbrele ce pleacă și razele ce vin, / Amurgul și-Aurora pe veci **să se sărute.**” (CS 107, *S-au dus cei răi*). „Simbol al luminii și al plenitudinii promise, aurora nu încetează să închege, în fiecare din noi, speranța”⁵, fiind semnul sacralității, al lumii de Dincolo, al puterii lui Dumnezeu și al biruinței Sale definitive asupra tenebrelor.

Aspecte interesante presupune integrarea lui *a săruta* în imagini poetice care ilustrează misterul creației, de la dimensiunea miniaturală până la derularea unor tablouri care conturează subtil – în ascendență, prin simetrii, paralelisme și structuri antonimice – aceeași ciclicitate a existenței guvernate de El: „Cine-ar ști simți fiorul / dulce, fericit, ceresc / ce pe-un mugur și pe-o rază / într-o floare-i contopesc? // Cine-ar ști-auzi pe lume / imnul dragostei ce-și spun / zorii zilei, seara nopții / când se văd și se-mpreună? // Cine-ar ști grăi frumșetea / din fiorul cel divin, / când **sărută** roua nopții / fețe proaspete de crin? // Cine poate să-nțeleagă / ce nespuse frumuseți / luminează și încântă / ochii tainicei vieți...” (CCm 65-66, *Cine-ar ști?*). În secvența citată care conține verbul amintit, este de semnalat sugestia prosperității,

⁵ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *op. cit.*, p. 159, s.v. *aurora*.

a tinereții și a învierii, a unirii armonioase dintre Cer și pământ, având în vedere că, „la nivel literal, roua este parte a lucrării creatoare a lui Dumnezeu în natură.”⁶. „Expresie a *binecuvântării* cerești, ea reprezintă în mod esențial *grația care însuflețește* [subl. aut.]”⁷. De asemenea, dintre aceste imagini, se remarcă simbolistica albului, ca semn al regalității și al gloriei, al frumuseții și al strălucirii transcendente, al luminii veșnice și al inocenței, al curăției interioare de sorginte divină, al dragostei, al permanentei ascensiuni spirituale, al adevărului revelat și al sfințeniei, al nostalgiei față de starea de grație edenică, al aspirației spre infinit, spre transfigurare, spre regăsirea condiției primordiale de dinaintea căderii adamice, întru redobândirea eternității. Aceste semnificații se asociază, în context, cu un motiv poetic recurent în poezia dorziană: *crinul* – simbol regal al purității cerești, al gingășiei, al păcii și iubirii înflăcărate, al abandonului mistic sub semnul Providenței⁸.

Alte imagini poetice care amintesc de misterul genezei se succedă emblematic, în secvențe ilustrative ce evidențiază orizontul cuceritor al luminii și al frumuseții, al bucuriei, al credinței și al vieții eterne, sărbătoreșcul și armonia creației plăsmuite de dragostea divină: „O, ce frumos era pământul în urma primei săptămâni, / în cea Dintâi Zi de Odihnă, /

⁶ Leland Ryken, James C. Wilhoit, Tremper Longman III (editori), *op. cit.*, p. 887, s.v. *rouă*.

⁷ Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicționar de simboluri, volumul 3, P – Z, București, Editura Artemis, 1995, p. 174-175, s.v. rouă*.

⁸ Pentru această idee, vezi idem, *Dicționar de simboluri, volumul 1, A – D, p. 387-388, s.v. crin*.

ieșit din a Iubirii Mâini, / în unduiri cerești, lumina și roua scânteiau pe crini / și dragostea zâmbea din toate sub raza Ochilor Divini! // În pace și-n îmbrățișare **se sărutau** lumini și zări, / în întâlniri și-n despărțire erau binețele-n cântări, / în întrebări / și în răspunsuri erau priviri de ochi curați, / – ci numai șarpele și omul erau muncii / și frământați..." (CNoi 133, *O, ce frumos era...*). Prin analogie cu mesajul unor asemenea secvențe se construiește însă și universul special al unui moment unic, încadrat într-o construcție plastică implicând o comparație aparent simplă, dar deosebit de expresivă – cel al întâlnirii transfiguratoare a sufletului cu Dumnezeu, urmate de hotărârea neclintită de a se dedica pe deplin slujirii Lui, mergând până la biruința asupra propriului eu și până la contopirea cu Divinitatea⁹: „Un mugur s-a-ntâlnit cu-o rază / și-nfiorați au tresărit, / din sfânta lor îmbrățișare / o dulce floare-a răsărit... // Tot astfel

când, Iisuse Dulce, / sărmanu-mi suflet Te-a aflat, / în setea lui de-o veșnicie, / cu-atâta dor Te-a-mbrățișat. // Și-n sfânta hotărârii clipă, / de Tine-ntreg s-a alipit, / topindu-și vechea lui ființă / în noul rod nemăitrat. // Te rog, Iisuse, tot mai dulce, / mă fă la sânul Tău să pier, / ca să-Ți rămână-n brațe numai / un rod de aur pentru Cer." (CCm 85-86, *Un mugur*). Poemul citat relevă, fără îndoială, actualitatea unor afirmații fundamentale din textele patristice: „Căci ce fericire mai mare s-ar putea cugeta, decât a vedea pe Dumnezeu? [...] Și săvârșindu-se acestea, cei doi trec unul în altul, Dumnezeu venind în suflet și sufletul strămutându-se în Dumnezeu. [...] Căci ce e mai înalt decât a ajunge în însuși cel dorit și a primi în sine pe cel dorit?"¹⁰, dar și din proza dorziană: „*Cuprinde-ne tot mai strâns și sărută-ne neîncetat, până ce vom rămâne în brațele Tale niște roade veșnice, curate, frumoase și plăcute, pentru Făcătorul și Binefăcătorul nostru veșnic.*"¹¹. De altfel, ideea făuririi lumii și, implicit, a plămuirii ființei umane create pentru comuniunea cu Dumnezeu își găsește ecouri certe în meditațiile autorului:

„Suflete drag... Tu ai fost zămislit din dragoste.

O Rază a Soarelui din Cer
și un mugur al pământului,
în unirea unei clipe de dragoste,
te-au zămislit și te-au făcut o floare.

⁹ Cităm, în continuare, o afirmație consacrată modelului arhetipal din cartea biblică intitulată *Cântarea Cântărilor*, dar care considerăm că, *mutatis mutandis*, este valabilă și pentru această latură a creației poetice dorziene – „o uluitoare și dulce alternanță de dorință, căutare, ivire, dispariție, strigăt, șoptă, apropiere, îmbrățișare, amețeală, fericire și extaz [...]. Cu toate acestea, nimic vulgar, nimic întinat, nimic degradant, nimic care să atenteze la frumusețea, curăția și demnitatea ființei umane.” (Introducere, în *Cântarea Cântărilor*. Versiune revizuită după Septuaginta, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli, București, Editura Anastasia, 1998, p. 5): „Desigur, nu toate simbolurile își găsesc, imediat sau neapărat, corespondentul alegoric, dar totul e făcut să conveargă spre o viziune organică asupra uniunii mistice dintre inima omului și Dumnezeu.” (idem, *ibidem*, p. 14).

¹⁰ Sfântul Grigorie de Nyssa, *Scrieri, partea întâia*. Traducere de D. Stăniloae și Ioan Buga. Note: D. Stăniloae. Indice: Ioan Buga, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982, p. 194.

¹¹ Traian Dorz, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005, p. 322.

Fii fiul dragostei prin toată ființa și purtarea ta.

Soarele Hristos acum te îmbrățișează cu dragostea Crucii Lui...

Te **sărută** cu cuvintele gurii Lui, care sunt mai bune decât orice vin.

Adică sunt mai fericite decât tot ce este inspirație omenească, desfătare pământească, îmbătare lumească...

Hristos vrea să te înveșmânteze în miresmele Lui cerești – și acestea sunt de la viață spre viață (II Cor. 2, 16).

Primește sărutările Cuvintelor Lui cu toată recunoștința iubirii ascultătoare.¹²

„Când soarele **sărută** un mugur, se naște o floare.

Când roua **sărută** un trandafir, se naște o mireasmă...

Când Hristos **sărută** un suflet, se naște o lumină.

Când Duhul **sărută** un gând, se naște o inspirație.

Când dragostea **sărută** o ființă, se naște un imn.¹³

Asemenea secvențe construiesc imaginea unei iubiri delicate, nefirești (în sensul concret al cuvântului) – dovadă de netăgăduit a comuniunii cu Cerul –, semn al unei vieți de credință purificate, îndumnezeite, mereu în luptă cu sinele începând chiar din clipa ce declanșează acea transformare sufletească decisivă,

¹² Idem, *Săgețile biruitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006, p. 88-89; ideea apare și în idem, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, p. 321.

¹³ Idem, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, p. 320; vezi aceeași idee în idem, *Săgețile biruitoare*, p. 87-88.

ogindire a intervenției divine în tra-seul ființial al eului auctorial, care propune o abordare introspectivă într-un poem al aducerilor aminte, prin succesiunea unor comparații și a unor analogii metaforice, mai mult sau mai puțin explicite, ce configurează, în ascendență, un veritabil parcurs în care se reflectă unirea sufletului cu Dumnezeu, bucuria de a-L descoperi în dragostea Sa față de întreaga creație: „Doamne, sunt din nou un tânăr / la cei douăzeci de ani, / – parcă-n zbor înalt sunt vultur / peste munții diafani, / parcă-s vânt de primăvară / peste-un câmp de trandafiri, / parcă-s iezor ce **sărută** / cerul unei largi iubiri... // Toate zările trecute / s-au făcut un tânăr vis / și cu el în brațe-mi trece / îngerul cu zbor deschis, / legănând spre Veșnicie / două crengi în drag salut / și-mpletind în roi de raze / imnul sfânt de-abia-nceput... // Strălucește-mi, Soare Veșnic, / peste tânărul izvor, / zboară-mi, îngerul iubirii, / legănând finici de dor / și-mplețiți-vă, miresme, / peste munții diafani; / – tinerețe, stai-mi veșnic / la cei douăzeci de ani...” (CNoi 170-171, *Doamne, sunt din nou un tânăr*; vezi și LNS 109, *La cei Douăzeci de Ani*).

După cum se poate constata, ocurențele verbului *a săruta* în poezia lui Traian Dorz contribuie semnificativ la construcția unor secvențe emblematice pentru motivația estetică specială a mesajului și pentru viziunea artistică a autorului, inclusiv în ceea ce privește configurarea plastică a imaginilor din natură, în relație cu sensul creației și cu propriile trăiri pe calea ascensiunii prin credință și iubire. Aceste scrieri liri-

ce ale elevației spirituale (ilustrate în ansamblul ipostazelor ei, specifice gândirii creștine) evocă realități care țin de relația intensă a sufletului cu Dumnezeu, în toată splendoarea-I infinită, de modelul arhetipal al dragostei privite ca dar divin și, concomitent, ca mod de a fi definitoriu, de menirea slujirii Lui prin creația artistică de-a lungul unui întreg traiect care, altfel, s-ar situa, incontestabil, în afara sensurilor unice ale ființării autentice:

„Am umblat atât de mult, încât mi s-au tocit picioarele până la genunchi... nu mi-au mai rămas decât genunchii, spre a veni către Tine.

De câte ori am văzut, mi s-au topit ochii; nu mi-au mai rămas decât lacrimile, spre a Te privi.

De câte ori am auzit, mi s-au asurzit urechile; nu mai am decât amintirea cu care să Te pot auzi.

De buze nu mai am nevoie, căci și așa nu mai are cine **să** mă mai **sărute** unic.

În locul inimii am numai un jăratic pe care nu-i nimeni să mai pună niciun fir de tămâie.”¹⁴

Construcția textuală mizează pe imaginile organizate gradual, incluzând metafore și comparații explicite ori subînțelese, secvențe cu funcție hiperbolică, termeni poetici și structuri gramaticale adesea inedite, impregnate de amprenta puternică (și individualizatoare) a muzicalității. Dincolo de limbajul poetic vădit expresiv și, nu o dată, alegoric, cu nenumărate rezonanțe în textele biblice, *a săruta* implică însă un gest spiritualizat, perceput ca ideal și ex-

presie a dragostei sufletului omenesc aflat sub atingerea iubirii divine, ca manifestare și, concomitent, ca mărturisire a deschiderii spre comunicare cu Dumnezeu și a dorinței restauratoare de unificare eternă cu El, concretizate într-un dialog continuu, cu accente vizionare, care modelează un întreg parcurs existențial, ca expresie a așteptării ardente, a supremei dăruiri și împliniri:

„Din zâmbetul Tău se nasc diminețile mele și răsar toți zorii mei.

Din glasul Tău se zămislește cântarea mea

și din Chipul Tău, frumusețile mele...

De nimic altceva nu vreau să știu, nimic altceva nu mai pot iubi.”¹⁵

„Trebuie să te urci foarte sus ca să vezi foarte departe”¹⁶ – afirmase cândva Constantin Brâncuși, conștient de profunzimea frumuseții creației divine, trăită de cei ce o văd și o conștientizează la nivelul superior al asimilării unor aspecte care transgresează cotidianul. În acest context, semnificațiile majore desprinse din ansamblul operei dorziene conturează, așa cum am mai arătat, o lume a actului trăirii împreună cu Hristos și a gestului mărturisirii prin sensurile înalte ale artei sacre, ca năzuință perpetuă, în cheie lirică, spre „munții nevăzuți ai înmiresmării nemuritoare”¹⁷.

¹⁵ Idem, *ibidem*, p. 119.

¹⁶ Ionel Jianu, *Brâncuși. Traducere de Ileana Șoldea, București, Editura Meridiane, 2002, p. 45.*

¹⁷ *Cântarea Cântărilor*. Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p. 80, nota 31.

¹⁴ Idem, *Mărgăritarul ascuns, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000, p. 191-192.*

Bibliografie

Băcilă, Florina-Maria, **Dorziana** – poemul (ne)cuvântului întemeietor, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2021.

Cântarea Cântărilor. Studiu introductiv de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Traducere din limba ebraică, note și comentarii de Ioan Alexandru, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.

Cântarea Cântărilor. Versiune revizuită după *Septuaginta*, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli, București, Editura Anastasia, 1998.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, volumul 1, A – D, București, Editura Artemis, 1995.

Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri*, volumul 3, P – Z, București, Editura Artemis, 1995.

Grigorie de Nyssa, Sfântul, *Scrieri*, partea întâia. Traducere de D. Stăniloae și Ioan Buga. Note: D. Stăniloae. Indice: Ioan Buga, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982.

Jianu, Ionel, *Brâncuși*. Traducere de Ileana Șoldea, București, Editura Meridiane, 2002.

Ryken, Leland, Wilhoit, James C., Longman III, Tremper (editori), *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții, 2011.

Izvoare

CCm = Dorz, Traian, *Cântarea Cântărilor mele*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.

CNoi = Dorz, Traian, *Cântări Noi*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.

CS = Dorz, Traian, *Cântări de Sus*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.

Dorz, Traian, *Hristos – Tezaurul Împăratului Solomon*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2005.

Dorz, Traian, *Mărgăritarul ascuns*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2000.

Dorz, Traian, *Săgețile biruitoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.

LNS = Dorz, Traian, *Locurile noastre sfinte*, ediția a II-a, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2010.

Calendar OLTART

IULIE

3 iulie 2012 – a murit, la Reșița, prozatorul **SEBASTIAN PANAIOT** (n. 15.03.1949, Iancu Jianu)

3 iulie 1978 – s-a născut, la Caracal, poetul **CRISTIAN FULAȘ**

3 iulie 1923 – s-a născut, la Caracal, prozatorul **NICOLAE PAUL MIHAIL** (m. 19.03.2013, Sinaia)

4 iulie 1941 – s-a născut, la Stoenеști, Olt, poetul și gazetarul **VIRGIL DUMITRESCU**, pe numele adevărat **VIRGIL DUMITRU**

5 iulie 1868 – s-a născut, la Slatina, institutorul și istoricul **GEORGE POBORAN** (m. 11.10.1925)

5 iulie 1944 – s-a născut, la Slatina, prozatorul, poetul și publicistul **PAUL DOGARU** (m. 8.04.2012)

6 iulie 1939 – s-a născut, la Strejești, Olt, istoricul **MARIN FLORESCU** (m. 25.03.1986, București)

8 iulie 1968 – a murit, la București, prozatorul și eseistul **PETRE PANDREA** (n. 26.06.1904, Balș)

9 iulie 1913 – s-a născut, la Slatina, istoriograful, traducătorul și eseistul **TRAIAN-MIRCEA BIJU** (m. 1989)

11 iulie 1946 – s-a născut, la Fălcoiu, Olt, filologul, publicistul și gazetarul **CORNEL RUSU**

16 iulie 1939 – s-a născut, la Slatina, poetul și eseistul **CAIUS TRAIAN DRAGOMIR**

20 iulie 1874 – s-a născut, la Celei-Corabia, istoricul și teologul **NICOLAE DOBRESCU** (m. 23.07.1914, București)

22 iulie 1936 – s-a născut, la Găneasa, Olt, istoricul literar **VASILE SANDU**

22 iulie 2011 – a murit, la București, pictorul și sculptorul **THEODORA MARIA KITZULESCU** (n. 24. 10. 1925, Slatina)

23 iulie 1951 – s-a născut, la Corabia, sculptorul **EMILIAN NUȚU**

23 iulie 1953 – s-a născut, la Cireașov-Slatina, poetul și publicistul **CONSTANTIN SORESCU**

portrete

■ Cristina LOGOFĂTU

Vasile (Vatică) Stănescu

Vasile(Vatică) Stănescu, s-a născut în comuna Vișina în data de 24 aprilie 1903, părinți fiind Costantin, 32 ani, jandarm și Efrosina, 27 ani, menajeră.

Purtător al numelui Vasile, care provine din grecescul basileu, cu semnificația împărat, suveran, acest fiu al lui Costantin s-a gândit că viața lui ar putea fi la înălțimea numelui ce-l purta, slujind, atât pe Dumnezeu cât și aproapele ca preot.

Anul 1926 a fost unul foarte important pentru Vatică, fiind anul când s-a căsătorit și când s-a preoțit la parohia Vârtoș. Vasile Stănescu a fost menționat ca preot la Vârtoș în anul 1928, în *Monografia județului Romanați*, de un colectiv de autori, între care Ștefan

Ricman, fiul preotului de la Vișina. În prezentarea comunei Vârtoș, la rubrica *Biserica și preotul comunei* s-a consemnat: *Biserica cu hramul Adormirea Maicii Domnului,*

a fost zidită de locuitorii comunei, în anul 1896. Paroh e părintele Vasile Stănescu, ai cărui predecesori, de la înființarea comunei au fost Pr. M. Dănescu, decedat și M. Diaconu, transferat¹.

S-a căsătorit cu Elena Pâslaru (foto), fiică de preot, tatăl ei, Matei Pâslaru profesând la Urzica. Acesta a fost un intelectual, cunoștea mai multe limbi străine, numele i-a apărut în presă, publicând pe mai multe teme, iar la un moment dat s-a mutat la București, unde a deținut funcția de consilier patriarhal.

Vatică și Elena Stănescu au avut trei copii: Eugen, născut în 1927, Georgeta, născută în 1929 și Teodor, născut în 1932.

În 1941 s-a tipărit *Anuarul Mitropoliei*

Olteniei, lucrare consistentă în care sunt prezentate parohiile din Oltenia. Despre Vârtoș s-a scris: *Alcătuită din 276 familii, 1300 sufle-*

¹ Șt. Ricman, V. Enescu etc, *Monografia județului Romanați*, 1928, pag 360

te, situată la 14 km de gară și oficiul poștal Corabia și la 50 km sud de Caracal, pe linia Caracal-Corabia. Alcătuită din satul Vârtop și cătunul Florica, azi desființat. Biserica parohială cu hramul Adormirea Maicii Domnului, construită din zid în 1896 – 1906, în stare bună. Casă parohială nu este. Biserica parohială are 5 hectare pământ de la 1893 și un hectar pentru cimitir. Mai are și zece pogoane pământ arendat de cler, un loc de cimitir și loc pentru biserică în cătunul Florica. Cor bisericesc nu este. Biblioteca parohială are 200 volume cu 20 cititori. Cămin cultural nu este. Starea religios-morală mulțumitoare. Sectanți nu sunt. Puțini intelectuali mai de seamă s-au ridicat din parohie. Parohia e înființată în 1923, de aceea nu s-a apelat la banul enoriașilor nici pentru biserică, nici pentru săraci. Paroh pr. V. Stănescu, născut 1903, în comuna Vișina Veche, Romanați, hirotonit 1927, licențiat în teologie. Cântăreți: Ioan Mircea, născut 1910, școala de cântăreți, numit 1934, Marin Gălă, născut 1915, student teolog, numit 1940. Am redat textul pentru că ne oferă informații despre preot, parohie, potențialul uman și economic al localității.

De la 10 februarie 1948 până la 8 decembrie același an, părintele Vasile Stănescu a executat zece luni închisoare corecțională pentru sabotaj economic. Forțat de organele locale comuniste, în anul 1950 a donat statului 10 hectare pământ.²

Preotul Vasile Stănescu a fost preot la Vârtop până în 1974, când i-a succedat nepotul, preotul Eugeniu-Simion Stănescu. În 1975 a fost reîncadrat la Orlea II pentru a contribui la zidirea unei biserici. Era o biserică ridicată până la centură în 1934 și abandonată. Reluat șantierul după 40 de ani, până în 25 iulie 1983 biserica a fost înălțată și a avut loc sfințirea.

Mormintele preotului și al soției sale se găsesc în cimitirul din Vârtop.

² Ana-Maria Rădulescu, *Slujitori ai bisericii din Olt și Romanați, prizoniți în timpul regimului comunist*, Editura Episcopiei Slatinei și Romanaților, 2013, pag. 334

raftul cu cărți

► George VOICA

Iubirea - cea mai dulce- amară dilemă

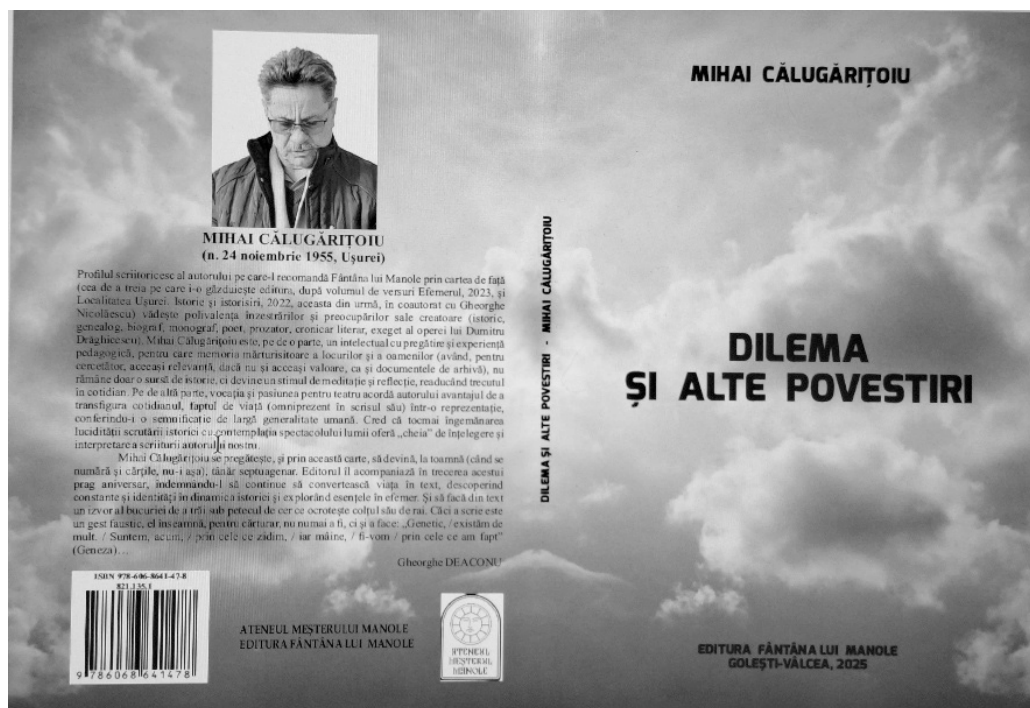
Motto: *Modestia șade bine tânărului.*

(Plaut – Asinaria)

Bine ar fi ca omul să trăiască două tinereți și două bătrâneți.

Spun aceasta, având dinaintea ochilor mei acele vremi trecute, pline de limpezimi neuronico-lirice, suave, aș putea zice, când, după Revoluția din 1989, l-am cunoscut pe un tânăr intelectual ce m-a sur-

prins acolo, la Serviciul Pașapoarte Vâlcea, prin acea căldură firească, specifică spațiului mediteranean, remarcabilă de departe, în care m-am revăzut pe mine, fiul de țăran obișnuit cu apăsarea vieții de zi cu zi, dar care, prin agerimea privirii sale dădea prea bine de înțeles că el era perfect conștient de un lucru: viața e unică și tocmai de aceea ea trebuie trăită cu grijă, cu respect față de cel ce e alături de

tine, de vreme ce nesfârșita boltă albastră ne-ncape pe toți.

Iar de aici, desigur, curge acea iubire de oameni, de grijile și zbaterele lor, niciunul din noi nefiind luat de vântul pierzării și aruncat în brațele infinitului, rupt de rădăcinile fraților săi, rămași să țipe de durere, de dor!

Acel tânăr da pașapoarte nu doar pentru spațiile altor Neamuri, ci, prin comportamentul său feciorelnic, sfios și prin inteligența luminii suave a ochilor meridionali, iată-l, acum, prietenul meu, rezemați amândoi de același cer, căci Mihai Călugărițoiu (cel despre care vorbesc) este, ca și mine, fiu de țărani viguroși (dumnealui din Șușanii Drăgășanilor lui Gib Mihăescu), care devenise dascăl, știind prea bine să „citească” oamenii, asemeni personajului Nelu lu’ Drugă, care spunea: „Ce știți voi?!: „De la o vreme, Marin e într-o altă lume, iar Nelu, deși nu-l întrebă nimeni, văzând zarva celorlalți, își spune în sine lui: „Ce știți voi?!” (p. 7 – din povestirea *Învățăturile lui Mari a lui Drugă, către fiul său, Nelu*), cuvinte ce ne aduc aminte de Ilie Moromete al lui Marin Preda, din romanul *Moromeții*.

Cartea aceasta, a Domnului Mihai Călugărițoiu (care este a douăsprezecea), intitulată *Dilema și alte povestiri* (Editura „Fântâna lui Manole”, Golești-Vâlcea, 2025, cu Postfața semnată de Lucia-Cosmina Vlad), îmi aduce aminte de volumul (de debut) de proză scurtă, *Întâlnirea din pământuri* – carte

a altui învățător ridicat din aluatul fraged, dar viguros al țărănimii dinspre spațiile însořitei Valahii de odinioară, și anume acel inconfundabil cunoscător al țăranului român, amintitul Marin Preda, cel care, se pare, e „temelia culturală” a autorului de față, iar acest lucru dovedește că, așa cum spunea inegalabilul Eminescu: „Temelia unui stat e munca, ci nu legile!” sau: „Bogăția unui popor nu stă în banii ei, ci în muncă”, și este firesc, deoarece numai prin muncă te înnoobilezi: „Oamenii gospodari și înstăriți, cu pregătire și slujbe bune și bine plătite în administrația locală, știuți în localitate, comunicativi și prietenoși, cu o sferă largă de cunoștințe și prieteni, doreau ca nunta fiicei lor să fie apreciată, dacă nu cea mai frumoasă, de pe valea acestui râu sau, măcar, în comunitățile învecinate, deoarece Mirele era din localitatea alăturată” (p. 44 – din povestirea *Acatistul*).

De al Marin Preda pornind, vedem lumea satului Șușani, din umbra celebrelor podgorii drăgășene, în toate ipostazele sale, mai precis, țăranul din această lume, veșnic preocupat de grijile zilei și, evident, ale neamului său (vezi povestirile: *Angajamentul, Caprele, Bronzul, Poza, Frumosul, Oul și bomboana, Buletinul* ș.a.), fiind impresionat de dârzenia unui copil de țăran din povestirea *Buletinul*: „Am plecat, din nou spre București. Într-un sat, n-am mai rezistat și, plângând, m-am oprit în fața unei porți, am început să strig. A ieșit

proprietarul care n-a apucat să mă întrebe ceva, pentru că, printre la-crimi, i-am spus: „- Mi-e foame!” (p. 57 – *Buletinul*).

E terifiant! Brusc am fost conectat la aceeași privire a tânărului dascăl de la Pașapoarte, de după Revoluție.

Așadar, privindu-l pe autorul de față, am imaginea umbrei mele și a tatălui meu, dulgherul Gheorghe, din satul Surpate, încât aș putea spune, cu aleasă bucurie, că, da, n-am fost, nu sunt și nu voi fi singur la părinții mei, ci voi avea un frate, nu doar de respirație țărănească, dar, mai cu seamă, de trăire, în lirism și în proză; că „dilema” noastră nu-i cea promovată de „iluștrii urbei” (care spun, cu superioritate convulsivă, că noi, „ruralii”, „am scos capul prin acoperișul provinciei”), ci, surprinzător, e tocmai „perla coroanei” cărții de față.

Dilema e o povestire densă, peste care bate un vânt de tristețe. Ea poate deveni, prin extensie, unul dintre cele mai frumoase romane de dragoste ale literaturii noastre post-revoluționare, în care firea umană (în special cea feminină, Beatrice – personajul central al povestirii) e surprinsă, prin varietatea trăirilor, în aproape toate ipostazele și a vibrațiilor sufletești, unduitoare, am putea spune, între Rai și Infern, așa cum, de altminteri, cred că e fiecare dintre noi, mai ales în „vremea tinereții absolute”: frumusețe hieratică, frăgezime de inimă, tresărire sanguină, cu mozaicate irizări de ah! și vai!, fulgurante, cu

erotism debordant (demență erotică?!), excepțional tratate, în care erotismul vulcanic atinge extazul: „Respirațiile lor se accentuează și începură să se dezbrace reciproc, sărutându-se, pe unde apucau, dorindu-se reciproc, cum greu s-ar putea descrie. Înălțuți, ca unul, se iubiră îndelung. Fără să se grăbească, Sofian se întrecu pe sine. O iubi, schimbând ritmul, făcând pauze, sărutând-o în zonele erogene, mângâindu-i sânii, coapsele și fesele tari. La rândul ei, Beatrice îi răspunse activ, participând la jocul erotic și nu se grăbi cu orgasmul. Jocul continuă până când, parcă înțelegeși, amândoi se eliberară, concomitent, de energia acumulată, strângându-se și mai tare în brațe, trupurile lor mulțumindu-și reciproc pentru această trăire inefabilă” (pp. 83-84, *Dilema*).

Beatrice nu e, totuși, simbolul perfidiei și al desfrânării erotice, așa cum ar fi, să zicem, Dalila (cea din *Vechiul Testament*, care, tăindu-i patru şuvițe de păr, i-a luat toată puterea-i herculiană a lui Samson, lăsându-l pradă ușoară vrășmașilor filistenii), ci, mai degrabă, ne amintește de frumoasa, senzuala și dulcea, dar și diabolic-hieratica Laura de Noves a lui Petrarca, în sensul că acest personaj feminin atrage, în primul rând, prin sinceritatea emoției erotice, prin armonia trupească (întâlnite, sculptural, la Praxiteles, mai cu seamă, în „epoca lui Pericle”, din Antica Eladă.

Deși poartă „amprenta” elenă – Sofian (de la *sofia* - **înțelepciune în**

limba greacă), iubitul lui Beatrice pare, mai degrabă, un poet ori un pictor naiv, atins de explozii florale și coloristice de fragede vitralii, curgând, parcă, din unduitoarele catedrale ale lui Gaudi.

E, într-adevăr, o pereche perfectă, ce pare a sta la temelia unei utopice lumi, dar prea repede trecătoarea clipită de vreme ce ni s-a dat, își încheie ciclul cosmic erotic-astral, și în această frumoasă și captivantă povestire. Finalul este de un apocalism pur contemporan, devenit mariaj de sezon estival.

Totul, însă, reverberează asupra părinților acestui „snop erotic de spice de grâu”, autorul dându-ne de înțeles că viața curge mai departe, asemenea talazelor, chiar dacă acestea, mai totdeauna, se sparg de țărături, reîntorcându-se-n noianul de ape, respectiv de imense trăiri erotice.

De-o fi bine, ori rău, doar Bunul Dumnezeu poate să știe, dar un lucru e cert (spre a-l cita pe Dan Barbilian): „Noi, absolut toți, suntem la mijloc de bine și rău!”

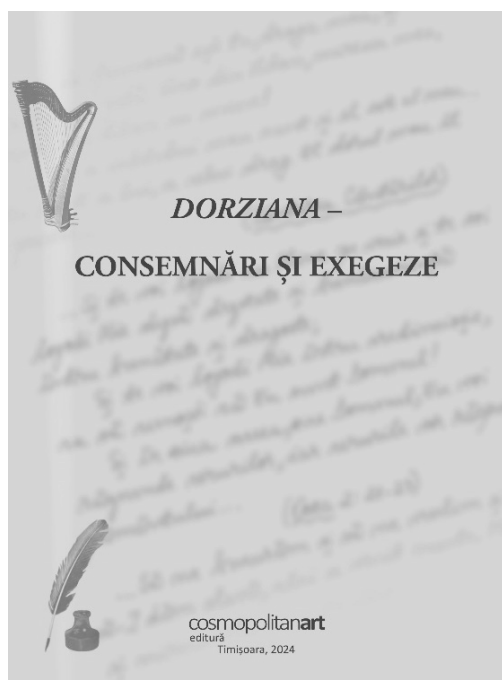
Finalul ne aduce aminte de versurile eminesciene: „Vezi, rândunelele se duc, / se scutur’ frunzele de nuc, / se așază bruma peste vii... / De ce nu vii, de ce nu vii?!”, sentiment ce m-a-ncecat, recunosc, și pe mine, atât de profund, încât pot spune (chiar dacă mă repet), această povestire poate deveni, prin extensie, unul dintre cele mai frumoase și palpitate romane de dragoste, de azi, când lacrimile din romanul „Love Story” (ecranizat), al

lui Erich Segal, ne-ar arăta, încă o dată, că ființa umană tânjește după marile iubiri, pentru care, într-adevăr, se merită să trăiești de două ori acea trecătoare clipă a vieții, cu dragoste și cu dor, cu aromă de zmeură și de cireșe coapte, când inima noastră coboară în șoapte, -n undiri; când înfloresc leandrii în mănăstiri; când Dunărea trece năvalnic prin tine, cu albe nopți, albe regine, iar eu strig, coborând cu Eva, pe brațe, pe o gură de Rai.

Felicitări și la mai multe, Mihai Călugărițoiu!

▣ Emina CĂPĂLNĂȘAN

Cuvinte despre dorul de Dorz: Dorziana – consemnări și exegeze¹

Cărțile se fac din cărți, învățăm noi, filologii, dar și din însemnări și cronici. Astfel, volume precum ***Dorziana – consemnări și exegeze*** se înscriu în firescul lumii literelor, completându-ne bibliotecile cu un proiect ce aduce împreună voci și suflete diferite structural, unite însă de sensibilitate, de frumos. Volumul este alcătuit cu migala lingvistului și cu

deschiderea iubitorului de litere frumoase, având un cuvânt de început și o notă asupra ediției concepute de Florina-Maria Băcilă, lingvista ce a pus pe aceeași pagină gramatica și literatura, prezentul și trecutul, mângâierea, alinarea și durerea personală ori istorică a unui timp ce se vrea uitat de unii, nelăsat în uitare de alții, dându-le tuturor un sens special în volumele *Dorziana* (I. *O (re)construcție a textului prin limbaj* – 2016; II. *Poemul (ne)cuvântului întemeietor* – 2021).

Lucrarea ***Dorziana – consemnări și exegeze*** cuprinde recenziile făcute celor două volume *Dorziana*, precum și cronici reprezentative consacrate evenimentelor ce au avut în centru *Dorziana*. Cu toate că o parte dintre aceste referiri au apărut în volume colective, este lăudabil demersul de a strânge sub aceleași coperte materialele dedicate volumelor despre opera lui Traian Dorz, traseul logic și coerent al gândurilor despre *Dorziana* devenind o carte relevantă din punct de vedere filologic, istoric, social, cultural. Mai mult, cartea de

¹ * * *, ***Dorziana – consemnări și exegeze***. Volum îngrijit, cuvânt-înainte și notă asupra ediției de Florina-Maria Băcilă, Timișoara, Editura Cosmopolitan Art, 2024, 356 p.

consemnări și exegeze demonstrează importanța unor comentarii despre scrierile lui Traian Dorz (cărți care însă deschid larg ușa înspre gramatică, pragmatică, stilistică, istorie, memorialistică) în spațiul cultural românesc. Dacă ne uităm la zona de origine a celor care semnează exegezele, vedem că *Dorziana* a călătorit nu doar prin tot Banatul, ci și prin Maramureș ori prin Moldova.

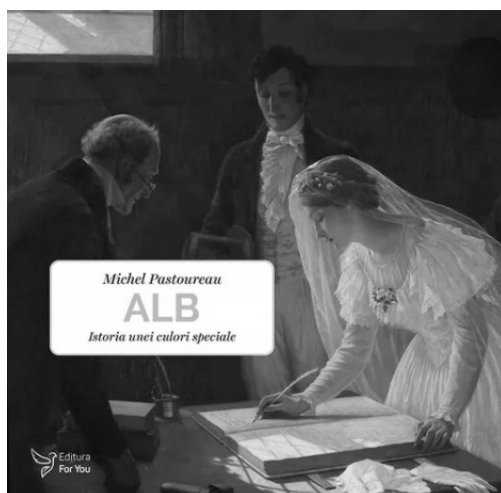
Dacă nu ar fi fost *Dorziana* (despre care notam în cronică lansării: un proiect *însemnat, valoros, durabil*), pentru mine nu ar fi fost Traian Dorz, nu ar fi existat bucuria de a traduce în engleză, de ani buni, rezumatele lucrărilor semnate de Florina-Maria Băcilă consacrate operei lui Traian Dorz, nu ar fi fost acea căutare neobosită de a atinge perfecțiunea formei unor structuri greu de transpus într-un cod străin. De asemenea, fără apropierea ca cititor (indirect) de multe versuri ale lui Traian Dorz și ca traducător al lucrărilor speciale dedicate operei scriitorului, nu aș fi avut emoția unei descoperiri personale: poezia *Iulie* îi aparține lui Traian Dorz, despre care eu știu atâtea! Așadar, Traian Dorz înseamnă pentru mine nostalgie, fericire, retrăire, călătorie, un arc peste timp între anii '90 și anul 2024; atât eu, cât și fiul meu am învățat poezia *Iulie*: „La pământ și-apeacă grâul, / pe ogoare, spice pline”... O poezie despre... *iulie*, luna în care m-am născut, despre belșugul din miezul verii și despre sufletul plin! Această aducere-aminte a fost ca o minune, o coincidență venită parcă dintr-un loc în care nu se vorbește despre puterea umană, ci despre puterea specială.

Printre cei care semnează gândurile despre *Dorziana* se numără Simona Constantinovici, profesor universitar doctor la Universitatea de Vest din Timișoara, cercetător și critic literar cu un condei de poet, prozator, publicist; Petru Giurgi, primul copist al operei lui Traian Dorz; Emanuela Ilie, conferențiar universitar doctor la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, dascăl a cărui carieră este dublată de vocile publicistului și eseistului.

Numărul remarcabil de mențiuni, recenzii, cronici face ca *Dorziana* – opera dedicată *operei* lui Traian Dorz – să fie un volum vizibil prețios, care, la rândul-i, face ca opera scriitorului Traian Dorz să fie nu doar pentru cei ce l-au cunoscut și-i cântă versurile, ci și pentru cei care nu trăiesc zilnic cu ochii spre Înalt, care au nevoie de un liant între confortul știut și teama de ceea ce nu se știe. În fine, *Dorziana* are de-acum, fără doar și poate, o evaluare care să fie îndemn: *mai scrie!* Până la urmă, în lumea prezentului, scrierea *despre* un volum este aproape la fel de importantă ca volumul însuși. Extraordinară și provocatoare, *Dorziana* – *consemnări și exegeze* e o demonstrație că pluralitatea vocilor ori împăcarea contrariilor nu sunt exclusiv idei de filolog, ci o călătorie firească și personală printre zeci de pagini *de* literatură și alte zeci de pagini *despre* literatură.

► Alexandru-Constantin BÎRZU

Alb. Istoria unei culori speciale

Alb: istoria unei culori speciale, scrisă de profesorul Michel Pastoureau, este o lucrare de referință în istoria culorilor, analizând aspectele privind apariția, dezvoltarea, utilizarea și răspândirea în diferite medii a culorii albe din preistorie până în perioada contemporană.

Michel Pastoureau s-a născut la Paris pe 17 iunie 1947. A studiat la École Nationale des Chartes, colegiu pentru arhiviști și bibliotecari. Din anul 1983 conduce catedra de istoria simbolismului occidental și este director de studii la École Pratique des Hautes Études la Sorbona. A publicat lucrări despre istoria culorilor, a animalelor, a simbolurilor, a cavalerilor

Mesei Rotunde, precum și despre embleme și heraldică, sigilografie și numismatică.

Lucrarea de față are un număr de 248 de pagini și este împărțită în patru capitole.

Primul capitol este intitulat *Culoarea zeilor de la origini până la începuturile creștinismului*.

În acest capitol, se analizează apariția albului în perioada veche, ținând cont de faptul că existau și alte culori care predominau în paleolitic până în neolitic. Culoarea albă a fost utilizată pentru a crea un limbaj al expresivității artistice. Culoarea albă a fost utilizată pentru aplicarea corporală, iar utilizarea ei s-a extins la pietre, stânci și pe pereții peșterilor pentru reprezentări artistice cum sunt cele de la Lascaux, Altamira. Paleta cromatică din perioada preistorică este mai limitată la culorile: roșu, negru, alb. Aceste culori erau procurate din natură și trecute printr-un proces de prelucrare a pigmentilor pentru a putea fi aplicați pe suprafețe rigide.

Începând cu perioada antichității, oamenii i-au dedicat un cult special lunii. Fiind considerată o ființă superioară alături de Soare, vânt, tunet, ocean și alte forțe naturale. Acest

corp astronomic a fost remarcat pentru formele schimbătoare, pentru strălucirea ei albă care lumina cerul. Totodată, se credea că luna are puteri magice, iar venerarea ei era condiționată pentru a atrage favoruri și pentru a-i feri de rău. Culoarea albă a fost prezentă pe îmbrăcămintea sacerdotilor care oficiau ritualuri în cinstea zeilor din Olimp. Statuile însele sunt uneori, îmbrăcate în această culoare. Platon a explicat în dialogurile sale importanța albului în venerarea zeilor, fiind împotriva culorilor stridente care constituiau practici imorale.

Antichitatea grecească a fost predominantă de policromie, contrar mitului „Greciei albe” care apărut în secolul XVIII-lea. Atât templele cât și statuile erau îmbrăcate în culori strălucitoare și contrastante. Săpăturile și cercetările recente efectuate, confirmă că arhitectura clădirilor de for public, statuile erau pictate sau aurite. În antichitate, vopsirea în alb a textilelor a însemnat o procedură complicată, acestea fiind albite, vopsite cu cretă, iar rezistența în timp era inefficientă. Astfel, materialele textile erau lăsate în nuanța lor naturală.

În lumea romană, bărbații liberi purtau togă, un element vestimentar confecționat din lână, care trebuia să fie cât mai albă. Dezavantajul era că avea dimensiuni mari și se murdăria repede. Înălbirea se făcea cu ajutorul sărurilor de tartru sau al plantelor din categoria săpunariței.

Capitolul II este intitulat Culoarea lui Hristos secolele IV-XIV.

Acest capitol tratează apariția culorii albe în textele scripturistice, fiind

menționate cuvinte ca „pur”, „curat” sau „strălucitor”, făcând referire la intensitatea acestei nuanțe de culoare.

Cu toate acestea biblia nu este un text în care să cuprindă noțiuni despre culori. În perioada secolelor IV-XIV iconografia redă personaje biblice îmbrăcate în alb, în special pe sfinții apostoli. De Asemenea, albul a fost utilizat în realizarea scenelor eshatologice care făceau trimitere la Judecata de Apoi. Reprezentarea defuncțiilor care ies din morminte în albul giulgiului simbolizează renașterea la o viață nouă. În reprezentările miniaturale porumbelul, mielul și lebăda capătă o simbolistica aparte în cultura creștina arătând inocența și puritatea acest făpturi. Crinul este, de asemenea, un element prezent în reprezentările iconografice, fiind asociat cu virginitatea fiind prezentă pe blazoane, steme, coroane și mantii.

Capitolul III este intitulat Culoarea regilor secolele XV-XVIII

Capitolul de față aduce în atenție apariția la scară largă a culorii albe între sfârșitul Evului Mediu și Începutul Epocii Moderne din secolele XV-XVIII, fiind prezentă în enciclopedii, lucrări despre pietre prețioase, tratate de alchimie. Albul a fost preferat în lumea monarhiei unde începând cu secolul XVI-lea regii și prinții au posibilitatea de a adopta haine albe, conform statutului lor imperial. Hermina este cel mai bun exemplu în acest caz, fiind utilizată de regii Angliei.

Veneția a fost un important centru al culturii, mulți pigmenți ajungeau aici înainte de a fi distribuiți în toată Europa. De asemenea, aici erau organizate ateliere de materiale texti-

le, culori și coloranți. Fiecare atelier avea licența proprie și nu putea să producă mai multe culori. Odată cu nașterea tiparului în secolul al XV-lea, cartea va cunoaște multiple varietăți, dar în ceea ce privește obținerea albului perfect folosind celuloza, acest proces va capăta proporții odată cu modernizarea tipografiei. În realizarea operelor artistice, albul a fost des utilizat mai ales la nou-născuți pentru a simboliza puritatea. Albul este o culoare liturgică fiind prezentă în lucrarea iconografică învierii. Albul, ca culoare a morții este reprezentată în manuscrise, înfățișând morții în giulgiu ieșind în calea celor vii. În moda aristocrației princiare din secolul al XIV, femeile au început să poarte discret tonuri albe pentru ca mai târziu, acest obicei să se extindă. În mediul ecleziastic s-a impus un cod liturgic al culorilor unde preoții și diaconi utilizau vesminte în funcție de sărbători. În campaniile militare culoarea drapelului de luptă a jucat un rol esențial pentru identificarea armatelor implicate în luptă. Simpla confuzie a steagurilor putea duce la masacrarea propriilor soldați din aceeași tabără așa cum a fost cazul bătăliei de la Fleurus, din 1 iulie când artileria franceză trăgea asupra propriilor trupe din cauza confuziei de embleme și culori.

Capitolul IV este intitulat Culoarea modernității secolele XIX-XXI

Dacă în secolul al XVIII-lea albul a fost un simbol al purității, al curățeniei, începând cu secolul al XIX-lea el se va reflecta în cultura materială și în viața cotidiană fiind utilizat în

industria modei, în spațiile sanitare, în producerea detergenților și a substanțelor privind igiena corporală. Materialele utilizate pentru confecționarea mobilierului, lemnul și piatra vor fi înlocuite cu metalul și ceramica. Bucătăriile împreună cu vesela, prosoapele, faianța și, mai târziu, frigiderul devin total sau parțial albe. Albul a fost utilizat de persoanele din domeniul sănătății : asistente medicale, moașe, infirmiere. Spitalele au adoptat culoarea albă în procesul de zugrăvire a saloanelor, iar industria medicamentelor a utilizat aceasta culoare în fabricarea medicamentelor și a ambalajelor acestora, în ciuda costurilor imense care presupun realizarea lor. Alte categorii profesionale precum: zidari, tencuitori, zugravi, morari, brutari, patiseri, cofetari, bucătari adoptă ținute exclusiv albe. Totodată autorul a omis să precizeze utilizarea culorii albe în cadrul forțelor navale în cadrul ceremoniilor.

În concluzie, cartea lui Michel Pastoureau reprezintă o lucrare de referință privind istoria artei, analizând metodele de prelucrare a culorii albe și utilizarea ei în artele plastice.

Totodată, privește și istoria culturală și socială, întrucât diverse categorii sociale au adoptat această culoare pentru a arăta apartenența la un rang superior, fiind utilizată în moda imperială, în mediul ecleziastic și, mai târziu, în diferite medii profesionale și fabricarea diferitelor obiecte arătând faptul că albul este o culoare a purității, a nobileței și a păcii.

proză

■ Ion Toma IONESCU

Poveste crudă

Ce rămâne dintr-un om după moartea lui?

Făcusem focul în grădina lui Titi din deal pe care o lăsase moștenire nepoților, în locul unde îi arsese casa, strânși să povestim de-ale vieții spre seară după ce terminasem treburile. Lucram cu temei să dovedim un izvor nesecat de beri care nu se terminau niciodată, curgând până dimineața din frigiderul indianului. Zaib indianul, un băiat isteț plecat în lume din Mumbai să se căpătuiască și să scape de sărăcie, se căsătorise cu Dia, o nepoată, fata Marei, sora soției mele, după ce s-au cunoscut și s-au plăcut pe internet din poze și cuvinte romantice. Ajuns la Pitești a învățat limba română într-o lună. Ce-ți e și cu limitele când își pune mintea, dragostea!

Ajunsesem, cum o făceam de obicei povestindu-ne amintirile, la Titi și Victoria, ce odihneau de o bună bucată de vreme, în vale, destul de aproape, cum cobori pe Gârlici și o iei la dreapta pe șoseaua principală spre Câmpulung, te oprești în dreptul fostului cămin cultural al Rădeștilor, ce funcționează în vremea de-acum doar ca salon pentru nunți. Între cămin și biserică, așezat mai în spate, nu se vede din șosea din cauza copacilor de pe margini, se întinde nederanjată,

străjuită de cruci, lumea tăcută a umbrelor, cimitirul.

Ar fi desigur mult mai de-a dreptul să cobori coasta cu gândul, direct prin grădina bunicilor Irinei Petrescu, actrița de film care a refuzat să ajungă vedetă internațională la Hollywood cu toate că a avut ocazia. „Pe poteca aceea coboram cu Victo când eram copii venind de la cules de prune ca să scurtăm drumul”.

De fapt Dia, încerca să ne povestească ce i se întâmplase ieri când rămăsese cu gura căscată, ascultând conversația celor ce turnau cimentul în curte, pentru piscina copiilor. Un țigan mai în vârstă, șeful lucrătorilor, ca un bulibașă cu mustață oală, tăiată drept deasupra buzei de sus, deasă și grizonată, ale căror vârfuri răsucite mișcau sincron ca aripile unei rândunici, când vorbea către salahorii ce frământau cu lopețile și nivelau de zor suprafața încă moale a cimentului.

— De-arvedea nașu’ Titi Dumitrescu ce fac nepoții în grădină, tare mândru ar fi! Și Dia se băgă în vorbă neîntrebată, gata de luptă cum îi era firea.

— Aveți grijă cum vorbiți de tataie, că eu sunt nepoata lui!

— Dumneata ești fata Marei, mijloaca dintre cele trei surori, că, cam semeni cu ea, nu-i așa!?... Cum să vor-

besc eu urât de nașu' Titi!? Om ca el bun și drept mai rar am văzut, și am umblat ceva lume la viața mea după revoluție! Crezi matale că era cineva în sat pe care să nu-l fi ajutat, să-l fi cununat sau să-i fi botezat un copil?

Câtă țuică am consumat eu aici în locul ăsta unde era prispa casei bătrânești care a ars, a lui nașu' Titi, fie-i țărâna ușoară!... Pe câți o fi omenit nașu' Titi, când îi deschidea cineva poarta pentru un sfat, sau doar ca să-i dea bună ziua, sau să-i ceară un ban împrumut!?...

Îi mai primea, nu-i mai primea înapoi? Dumnealui părea că nu ține socoteala, dar ți-era rușine să nu-i dai când făceai rost de ei!... Intra omul în curte și nu scăpa fără să bea cu nașu' un pahar de țuică și să primească de la nașa Victoria o cafea, pe care tot nașu' se ridica de pe scaun să o facă. El știa cantitățile și presăra dintr-un săculeț cel ținea în buzunarul de la piept, pe dedesubt, între două degete un firisor de praf alb pisat din cojile ouălor de guștere, zicea el, când cafeaua era gata să dea în fiert. Era secretul lui! Dumneaei, nașa Victoria, doar o turna în cești".

Dona, sora cea mai mare dintre fetele lui Titi se băga în vorbă susținând că la fel mama Teia, muta, pe izlaz la Glodu cu Roșia la păscut, copil fiind, când apărea o șopârla de sub vreun tufiș, o împingea să țină mâna întinsă în fața șopârlei, să treacă peste ea, ca să-și asigure viitorul, să coasă frumos, să îndeplinească arnicile de la ie, și să fie sigură astfel că va avea parte de iubirea unui prinț. Și șopârla, gușterele ce era, parcă vrăjită de privirea Teiei își trecea coada peste mâna mea.

*

În sat una lume bănuia, mai mult sau mai puțin serios, că Titi avea o țeavă ce trecea pe sub pământ la el în beci, direct din puțul aflat la răspântie de drum, încă de pe vremea când puțul avea cumpănă. de nu se termina niciodată licoarea specială, rece și bună.

La fabrica din Stâlpeni Titi era maeștru principal, șeful secției budane și se vorbea că atunci când a fost schimbată cumpăna fântânii cu o roată cu spițe și lanț de care să stea agățată ciutura și s-a sleit puțul, sub ghizduri fântânarii au dat de o budană de stejar din cele mari(nu se știa sigur, o îngropase Titi sau o moștenise așa îngropată, nu sta nimeni să judece cum...).

O budană de stejar, soră a celor încercuite de el cu echipa lui de dogari, sub bolțile de piatră, în crama de la Cerbul Carpatin, din Piața Sfatului în Brașov. Nu doar ca decor, cât mai ales pentru păstrarea și maturarea vinului. Doar că el își folosea budana lui pentru țuică.

Țuică așa ca a lui, nimenea nu avea! Păstra în ea gustul de prună, dulceața de pară, asprimea și aroma de gutui...

Știam de la Titi că prin anii 1961-1962, sub coordonarea arhitectului Günther Schuller participase cu montarea budanelor fabricate în Stâlpeni la restaurarea și modernizarea cramei din pivniță(crama de la subsol).

De fapt întreaga clădire medievală, solidă a fost restaurată atunci pentru introducerea ei în circuitul turismului de protocol închis, doar pentru ambasadori și delegații oficiale. Socruul meu Titi chiar mi-a povestit cum el și cu Victo, au fost invitați la festivitățile și balul de inaugurare. Pentru că știa

limba rusă(o învățase ca prizonier de război), au fost plasați la masă cu ambasadoarea Uniunii Sovietice, cu care nu numai că a conversat, volubil cum era, dar a trebuit să și danseze. Secvența am descris-o cu lux de amănunte în romanul Casa Roșie.

Când și-a ridicat la șosea casă nouă de roșu, într-o vară, după ce i-a ars casa din deal, i-a rămas obiceiul ospetiei și a săpat puțin în curte. Păstra întotdeauna în ciutură o sticlă cu țuică, să fie rece când o bea omul.

— Înțelegeți voi dragilor cum era tataie, dacă și după douăzeci de ani de la deces, vorbește lumea așa despre el,?...

Capul unui guștere mare verde se ițea de sub o stivă de paletți, parcă asculta...

*

Cu Titi ca personaj fabulos am scris o carte, Casa Roșie, după cum spuneam. Și, în penultimul capitol, am strâns toate rudele, trei zile de weekend la vila Piatra Lotrului, undeva după Râmnicu Vâlcea, suportând toate cheltuielile, să le citesc din roman. Trebuia s-o fac. Nu voiam să am surprize. Îi folosisem ca personaje, mai și fabulasem(!), le pusesem în gură vorbe și voiam să știu cum reacționează, să nu mă trezesc pe cap cu vreun proces sau în mijlocul unui scandal cu neamurile. Una e să te privești tu în oglinda ta cu mintea și măsura ta, și alta e să fi ogindit de mintea altuia! Nu e permis nici măcar în literatură să locuiești într-o ogindă mincinoasă.

Povesteam în capitolul Sârba oaselor, cum tot așa într-o noapte, strânși în jurul focului, am auzit venind din interiorul vilei de la Piatra Lotrului, ritmurile unei sârbe și am văzut co-

borând pe scara de piatră, ținându-se de mâini, schelete albe fosforescente prinse într-o horă plină de viață. Erau spiritele tuturor femeilor pe care le-a iubit la viața lui Titi. În capul horei conducea el, mândru, iar coada era susținută de Victoria care se apropia sau se depărta de el, învârtindu-se.

Sârba oaselor m-a bătut inițial gândul să-l dau ca titlu romanului, dar am ales până la urmă, Casa Roșie.

*

Laurențiu, ginerele meu, soțul Cristinei, fata mea cea mare, matematiciana familiei și soție de inginer, a venit către mine și mi-a spus sa-i aduc aminte a doua zi că are în legătură cu oasele, o poveste care probabil m-ar interesa. Povestea era cumva morbidă, și n-ar fi vrut să strice tuturor acea noapte atât de frumoasă.

Chelia lui Zeb, indianul Talpă Iute cum îl alinta Dia în zilele lor bune, se prinsese în dans lângă vatra focului în grădină și o trișa pe față pe Dia. Topăind, furase de pe bolta senină a cerului în lumină luna cea nouă ce se topea în brațele lui puternice, strălucitoare și romanțioasă. Alături, Bulă își găsisese și el mireasă și își luase de pe boltă, Steaua Polară, cea mai stea din puzderia de stele. Sătul de beri, de la un timp berea i se părea amară, țintea pentru plăcerile sale la preludiu, printre sticlele aproape goale, în ceață, rămășițele de tărie ca să poată face față...

A doua zi dimineață, către prânz, Laurențiu a venit singur în pavilionul din grădină unde îmi deschisese la umbră laptopul, să-mi zică povestea. N-a trebuit să-i aduc aminte. A pornit abrupt.

— Când a murit Victo, cineva dintre cei strânși în curte la Casa roșie pentru funerarii, a întrebat dacă groparii au terminat de săpat groapa. Aflasem că mormântul va fi comun cu cel al lui Titi, cum le fusese și viața la comun, și, Titi urma să fie deshumat.

Ce-ar fi făcut Victo, cu viața ei fără Titi?... Băuseră țuică din fructe culese din aceiași pruni și chiar dacă nu mâncaseră cu aceeași lingură, mâncaseră deseori din același castron. Și nici în moarte Victo nu s-ar fi descurcat probabil singură!

O curiozitate bolnăvicioasă mă împingea, nu asistasem niciodată nici măcar de departe la o deshumare. Nu știam în ce stadiu ajunge corpul uman după ani de ședere în tihnă și am mers la cimitir să văd groapa.

Unul dintre gropari, mai înalt, stătea în picioare pe mal. Avea în mână o sticlă. I-a desfăcut dopul și urmând semnul crucii, a desenat stropind cu țuică deasupra gropii. Celălalt stătea jos, cu picioarele atârând în groapă. M-am apropiat și am zărit coșciugul. Era întreg. Groparul cu picioarele atârdate când m-a văzut a sărit în groapă și a desfăcut capacul de la coșciug. A intrat și celălalt apoi, având în mână un sac de rafie.

Nu sunt neapărat milos de felul meu, continuă Laurențiu, și nici nu mi-e frică să am coșmaruri în visele de noapte. Pe parcursul a șapte ani cât am avut ocazia să-l cunosc pe Titi, după ce m-am însurat cu Tia, i-am purtat un anume respect. Nu neapărat pentru vârstă, cât mai ales pentru modul optimist în care vedea lucrurile și pentru farmecul și umorul de sine, în a-și prezenta aventurile de care avusese parte în viață. Și nu erau puține!

Chipul blând păstra ceva din frumusețea tinereții sale, iar bunătatea și iubirea parcă dogorea din interior când zâmbea. Când înjura el, se întâmpla rar să mai și înjure, mai ales pe Bulă când era copil, mi-a spus Tia, — parcă mângâia!

În coșciug hainele decolorate puțin, rămăseseră întregi, se mulaseră pe scheletul întins și parcă așteptau să se destrame. Câteva bancnote de 100 de lei stăteau risipite pe piept, și prinsă de reverul hainei, medalia cu figura regelui Carol și anul 1942 înscris pe ea, primită de Titi în cel de-al doilea război.

—Știi că o pierduseră-ți la un moment dat, decorația, și o căutați în roman!...

Ce a urmat e greu de descris în cuvinte. Groparii goliseră dinainte toată sticla să prindă curaj ca să poată termina treaba. Amândoi în același timp apucară de haine, cu oseminte cu tot, ca și cum ai putea strânge o hologramă prinzând-o de picioare și îndoind-o la mijloc. Prin presare au împachetat-o. Și ca într-o dramă s-a auzit un sunet straniu, pârâitul oaselor când l-au îndesat pe Titi în sac legându-l la gură".

Dumnezeu să ne ierte! Imaginea descrisă parcă ne apăsă pe amândoi! Eu am rămas tăcut sub la umbră în fața laptopului deschis și Laurențiu s-a ridicat de la masă, părăsind pavilionul ca să pornească motocoasa și să tundă iarba.

Deseori viața, în starea ei nudă te pune în încurcătură. Nu merge ca la film când regizorul poate șterge ultima imagine, dacă e prea crudă, și, lasă finalul deschis!..."

(Roman în lucru)

▀ Serghie BUCUR

LAPSUSTORY

I.

Încă în așternutul căzut jumătate pe covor, Maruca respiră șoptit. Pieptul saltă calm, coboară, se ridică, iar coboară, prin fereastră întră zgomotul mașinilor, deodată cu răcoarea dimineții așteptată să aerisească budoarul. Calea Victoriei – ține minte și azi, servitoarea – duduie ca în romanul omonim, al lui Cezar Petrescu, pe care autorul i l-a dăruit când a vizitat-o pe sora lui, Smaranda Chehata, profesoară la Brașov, să îi deretice apartamentul locuit împreună cu proprietara, doctorița dentistă Dobrovici, simpatie declarată a scriitorului, după ce i-a reparat acestuia dantura. Femeia de serviciu s-a închinat, cu o cruce mare, auzind stridentele claxonări pe stradă, uimită că pendula din hall bătea ora 11.

Somnoroasă, în ținuta nocturnă, Maruca se smuci din pernă, dintre blănurile și mătășurile în care gusta odihna în toată savoarea ei, ștergându-și languroasă ochii. Spuse bună-dimineța cameristei, întinzându-și brațele și abdomenul, să se dezmoștească. Câteva secunde rămase sprijinită pe coate, voind să se întoarcă în visul după care regreta că se rupsesse brusc, vis în care domnul Matila Ghyka tocmai se grăbea

să îi citească „Schite a trei femei de odinioară”. Enescu i se părea că se afle undeva, într-un colț al balconului vilei Luminiș, indiferent, cu țigara de foi între degete și cealaltă palmă pâlnie la ureche, să prindă câte ceva... De obicei, pline de sunete, ritmuri și frazări melodice, timpanele lui rețineau, repetat, și-n această dimineată, câteva nuanțări sonore care îi stârneau curiozitate și interes; măsurile și tonalitățile îi cereau să le aștearnă pe portative, altminteri, de unde și zâmbetul șăgalnic, văzuse ea, pulsând senin în obrajii acestui spirit ales, în celălalt fotoliu din răchită, meditănd asupra ceștii în dantela de filigran?... Glasul lui Matila stăruia în auz... „Să o descrii pe Martha Bibescu, pe atunci în vârstă de nouăsprezece ani, zâna din grădina Armidei, ar cere superlative de care doresc să-l feresc pe cititor”. Vocea se pierdu câteva clipe și reveni, cu finețea crescândă... „Celelalte două stele erau prințesa Maruca Cantacuzino”, soția fiului mai mare al „Nababului” și prințesa Elena Șutu, devenea tenoral Matila, de origine greacă, acum Doamna Paul Morand, soră a lui Jean Chryssoveloni, cel cu o inteligență fulgurantă cu nimic mai prejos...” Matila apărea și dispărea

odată cu glasul său, ca din adâncuri venit, rătăcind pe fundalul cu panorama conacului de la Tescani, unde cititorul o întâlnise pe juna mireasă la brațul proaspătului ginere de la Florești ...

Mihail, domnul ministru al Justiției Cantacuzino Mihail, plecase mai devreme, de acasă. Urcase, nedumerit de somnul îndelung al Marucăi, sub capota pânzoasă a trăsurii, salutat cu venerație de vizitiu, dar stânjenit de câteva înțepături, pe când cobora scara cu lei, înțepăturile butonilor mânecilor cămășii. Pășind atent treptele, îi îndreptase. Caii galopau frumos, ritmând un shwing pe care, azi-noapte, pe ringul de la „Nestor”, domnul ministru îl dansase cu secretele lui, Janett Haryson, o franțuzoaică șarmantă, stenodactilografă. Drumul către centrul capitalei, e tot un imens și colțuros caldarâm, pe care el va cere colegului de la Economic, să îl asfalteze curând, să aibă și Bucureștiul șosele ca-n palmă, cum a văzut la Paris. Dormise pe canapeaua din salonul cu pian – monstrul negru pe claviatura căruia Maruca, în clipe în care, cu o plăcere vizibilă copilăindu-se, face game cu mâna dreaptă, înainte și-napoi. Nu era prima oară când se refugia în culcușul de piele de căprioară al canapelei, unde, sub abat-jour-ul lămpădarului, citea din Memoriile dincolo de mormânt ale lui Chateaubriand... „Nebun de treabă, acest Renée!”, își spunea după ce pleoapele se împreunau, silit de somn să închidă cartea. „Ce va simți ori va înțelege sau – Doamne ferește! – i-ar trece prin minte Marucăi, să-l imite pe franțuz, dominată – sub vâlul unei nepăsări

indiferente – de îngrozitoarele decese întâmplare la Tescani, în familia ei?” O cumplită strângere de inimă îi încetinea răsuflarea când revenea pe retine scena morții lui Costachi Tescanu, în tragicul ei brusc sfârșit; cuprins de o pneumonie cauzată de ploaia care îl prinsese dând ocol moșiei parcă fără hotare, omul pieri sub ochii nevestei și în nechezatul turbat al lui Bălan, calul care, simțind ca un om, nenorocirea stăpânului, dărmase ușile și stănoagele grajdului, și oprise la geamul odăii în care bădia Costachi, pe care îl purtase în șa, de mic, peste holde, agoniza fără scăpare.

I se păru bizară secvența în care, una din amicele cu care plănuise „o fugă” la Călimănești, îi mângâia mustața și rotundul grăsuț al bărbiei, cerându-i să plece doar ei amândoi, fără rivală – pasionata nebunește, după amor și volan –, argumente pe care el, dornic de amândouă, încă nu era capabil să i le accepte așa, pe fondul foarte ciudatei dovezi de gelozie/ „nebunele-astea mă împart ca pe o colivă (premonitiv reper, în finalul lui terestru), socotindu-mă ca o pradă pentru „împrejurările” lor amoroase!” Îl uimea refuzul acestor amante de ambiții contradictorii, cam de pe la periferia damelor de consumație, de a-l crede căsătorit, invidioase – sigur! – pe Maruca - „doamna despre care Bucureștiul vuiește, subiect al unor zgomotoase știri mondene, cap de afiș, în bârfa despre apariția ei în societate, alături un domn profesor de filozofie și acid gazetar!... „Vom vedea!”, speră să pună capăt clevetirii, ministrul adulat de „aceste două cocote” – în viziunea – pricepe Mihail

câte de conștientă este – a Marucăi, soția lui, demnitarul prins în oboseală în câmpul erotic, legănat, acum, de balansul sacadat al trăsurii.

Porțile în fier forjate se deschid încet, ceremonios, trase cu mâinile înmănușate, de paznicul în uniformă cu caschetă, cravată și șnururi, strălucind sub reflectorul soarelui, care străpunge perdeaua de arbori – mestecenii sădiți aici, din porunca socrului ei, șeful partidei conservatorilor – mai sus cu un vârf decât coama de tablă zimțată a turnului palatului. Lumina ricoșează din platoșa de cremene a Caraimanului, în ferestrele colorate – cu vitralii – ale clădirii, privite din tren, de numeroșii călătorii curioși.

Reporterii ziarelor Universul și Curentul trec în revistă panorama derulată pe distanța apreciată de unii, la cinci kilometri, de alții, la mai puțin de unu și jumătate, în vreme ce trenul încetinește și frânează brusc, îngrămădindu-i, buluc exact când, precipitați, îndreptaseră aparatele cu burduf către conac, să fotografieze. Câteva limuzine îi luă de pe peronul gării Bușteni și urcară asfaltul cotit, în pantă, claxonând portarul – primul care, cu palma la cozoroc, le prezenta onorul. Între stâlpii logiei, solemn, zâmbind, domnul Gheorghe Grigore Cantacuzino, sprijinit de parmalâcul faianțat, privea „plutoanele” ziariștilor cum coboară din mașini și caută, cu mișcări elastice, cea mai potrivită poziție pentru prins pe sticlă și celuloid, momentul, apreciindu-l a fi senzațional în ceremonia primirii de către proprietarul noului edificiu, care e totodată și domnul prim-ministru al țării... În costum de gală albastru,

cu eșarfă roșie. În diagonală pe piept și o vizibilă stea cu rubin la mijloc, prinsă pe partea inimii, Cantacuzino – de care unii auziseră că este supranumit Nababul - afișează o maiestrate impresionantă; figura le pare a semăna – incredibil – cu împăratului austro-ungar, dacă nu, o copie – rubicondă - a acestuia, datorită favoriților ca niște pământuri, care se răsfire în jurul gurii senzuale, cu buze groase, odată cu stufoasa mustață, până sub bărbie. Boierul ridică palmele, în semn de bun venit și, plescând să i se umezească limba, rememorează cuvintele pe care a socotit că se cuvine să le spună, potrivit vocea și dicția ușor alterată de limba franceză, neapărat să se facă auzit. Preluati de majordomi, reporterii urcă precipitați scările largi, cu foarte multe trepte, încât unii dintre ei, care poartă aparatură foto și de filmat, obolesc lesne, asudă.

— ... Domnilor jurnaliști, bine ați venit la inaugurarea acestui castel!... (zâmbesc musafirii care optaseră, inspirati, pentru această variantă edilitară) Vă mulțumesc pentru interesul pe care, prin vizita ce o faceți acum, noii mele zidiri, pe care simt că mi-o arătați, căci vi-o citesc în priviri, domnii mei!... Vă mărturisesc sentimentul că sunt onorat să vă primesc aici, în noul meu refugiu!... Curând, iubiți jurnaliști, vă voi aștepta la Florești, unde de pe acum vă invit să inaugurăm împreună Micul Trianon, palatul pe care mi l-a inspirat Versailles-ul de la Paris, Trianon-ul valah conceput de domnului arhitect profesor universitar Berindei!, pe care îl am aici, lângă mine, ocaziune să îl felicit!, înălță gazda brațele înspre bolta sa-

Ionului, aplaudând. Oaspeții porniră și ei ropotul și, cuprinși de emoție, ridicară privirile uimite de ceea ce vedeau – galeria străbunilor boierului Cantacuzino, de la primul domnitor bizantin amintit în documente la anul 1094...

— Asistați aici, acum, la parada dinastiei cantacuzine, domnilor ziariști, care începe în primul secol al celui de al doilea mileniu, cu împăratul Alxios zis și Comnenul, care este acela de acolo! – arată vorbitorul cu brațul galeria de portrete sub unghiul făcut cu tavanul. La un gest al brațului, în aer se răsfrânge o scânteie reflectată din Steaua României cu care regele Carol I l-a decorat la 10 mai... Să mai luați aminte, stimații mei musafiri, că, mulțumită domnului profesor Nicolae Iorga, așezat, spre norocul regatului nostru, la Vălenii de Munte prahoveni, avem, azi, genealogia cantacuzinilor, pe care o s-o primiți fiecare, spre cunoașterea, domniilor acestora la cârma principatelor noastre, dinainte de 1859 și după, vreme de peste nouă veacuri!

Zumzetul aparatelor foto și de filmat părea să acopere cuvintele încheiate cu afectuosul „Vă mulțumesc stimați oaspeți!”, drept mulțumire împletită cu numele nobililor cantacuzini pictați sus, pe zid, deasupra lamperiei. Febra se pierdu lent, în calmul care trecea în armonia visului împlinit pentru marele boier. Izbânda lua proporții cu fiecare masă pe roțile, adusă în mijlocul salonului, încărcată de bunătăți și licori. Bufetul suedez lucră în binele micii armate de publiciști. În timp ce aceștia se ospătau, sub pâlnia unui patefon dat la silențios, într-o încăpere alăturată

Cantacuzino Nababul acorda interviul promis.

II.

Zidul de cetină mereu proaspătă, înconjoară vila de pe promontoriul cu fâneată, pe sub care coboară trenurile spre Brașov și urcă înspre Ploiești, se leagănă în adierile dimineții, lăsând să treacă și să urce în susul piepților Caraimanului ultimul do diez al Sonatei a treia în la minor, pe care, tânărul violonist Enescu, invitat special, de regina Elisabeta la castelul Peleş, o dedică violonistului vienez Franz Kneisel. Sunetele ating rafala de aer mirosind a rouă, dosul palmei cu degetele răsfirate pe clape, uimind melomanii cu dualitatea pianist-violonist a lui Enescu. Trezit încă de cu noapte, de grija isprăvirii compoziției inspirate de blondul muzician habsburg, Enescu îl văzu pe Franz plimbându-se prin parcul capitalei habsburgheze, în preajma statuii aurite a lui Johann Strauss, plăcut surprins de fluxul alert al ritmului final al marșului lui Radetzki. Expresul de Siebenburger umple vâlceaua cu fluierul locomotivei, săgetând trecătoarea rămasă în urmă, în nesfârșita tăcere montană. Prin ferestrele turnului cu scară al vilei Luminiș, ecoul se repeta pierdut, printre pletele lipite de sudoare, pe fruntea lui Enescu, strecurându-se, prin suflul respirației, aidoma unuia din gândurile de mulțumire Cerului. O parte a spuselor abia auzite, înfășurată umerii fragezi ai Marucăi, rezemați de stucatura ușii care da în dormitorul lor. Se insinua – simți el – surpriza de săptămâna trecută, când poștașul adusesese telegrama vestindu-le faptul că

Filarmonica de sub Tâmpa îl primise membru al ei de onoare, titlu precedat cu recitalul dat în sala Redutei, de Sfântul Nicolae, în acompaniamentul pianistului Alfred Alessandrescu.

Bune surori cu inspirațiile, fan-tasmele îi umblă prin cap, rezonând când la pas, când furtunoase, topindu-se apoi în sonuri pe care, cu arta și știința lui educată în sălile de Muzică ale Vienei și Parisului, le înșiră, ba nu, le așterne peste cele cinci linii numite portative, concomitent cu ritmul și firul melodic urmărit până la capăt. Darul suprem, de la Dumnezeu, inspirația lui e atât de bogată încât, dacă ar avea o cât de neînsemnată greutate materială, crede că frumosul lui cap ar trebui ținut între palme – și ale cui ar trebui să fie aceste palme, decât ale Marucăi – îngerul de femeie pe care soarta i l-a scos în cale, atunci, în prima zi de vară a lui 1907, pe aleea paralelă cu râul care a dat numele reședinței regale a monarhilor României?! (Prodigioasă, memoria îi plasează scena ignobilă a răzmeriței pornită din Flămânzi, zăveră ce a pricinuit aspre necazuri tatălui său, atunci arendaș, pe întinsurile Tescanilor și, așa, ca o apoteoză, Nababului însuși, marele latifundiar și dregător de seamă în guvernarea regatului!).

Una din precedentele compoziții îi amintise această deducție – pe care ar fi vrut-o demonstrată de un psihiatru demn de încredere – care stăruia, în aducerea lui aminte, de pe la începutul primului război: liedul Mittagläuten, în limba noastră, Clopote la amiază – pe versurile răposatei regine Elisabeta, alias Carmen Sylva, „Pus pe note” – îmi po-

vestește doamna Camelia Pavlenco, pianistă, muzicolog, din cartea d-sale ENESCU – CÂNTECELE IUBIRII – „într-o maniera epicureică, pe intensități sonore datorate subtilei manevrări cu piciorul a pedalei-ison pe tonică – secretul artei pianistice explicat prin folosirea treptei principale, a întâia, stabilă, a unei tonalități către care gravitează celelalte trepte, altfel spus, a modurilor majore și minore”. Enescu deprinsese procedeul chiar din vremea lucrului cu maestrul Caudella, consolidat în anii studenției la Conservatorul parizian, în clasa profesorului Gedalge, cu deplină virtuozitate. „Poemul ilustrei regine pornește într-o pioasă atmosferă de Crăciun, vocea vestind venirea făpturii divine, în dublura cu îngerul, conturând dorința împlinirii: „Mergi în răsunset de clopote, cu pas hotărât, primind cu bucurie cântul lor în mica ta inimă, lăsându-le să rezonze divin până în ultima ta clipă”, apud Camelia Pavlenco!

III.

Ziarele Brașovului se întrecură în aprecieri și câteva elogii aduse tânărului muzician moldav, deopotrivă de talentat la vioară și la pian, interpret și compozitor. O gazetă în limba germană ajunsese pe masa reginei Elisabeta, același mesager aducându-i, la prânz, plicul cu felicitările majestății sale manuscrite. „Recunoștință lui Jorj / Jurjac. Muzica lui Pynx nu va avea marginile impuse, vreodată, de trecerea timpului”, gândea, asemenea poete de la Peleş, Maruca, a doua zi după pierderea omului iubit fără menajamente de dânsa. „Ați fost cu adevărat

fericită, dragă prințesă Cantacuzino-Enescu!", i-a strâns mâna prințesa Martha Bibescu, prezentându-i condoleanțe. „Nu mai puțin Dumneavoastră, prințesă, grație curajosului George Valentin!", șopti, cu grația reverenței, Maruca, undeva, sub liziera de platani a Dâmboviței...

Micul dejun trecu tihnit, sub mlađierile dimineții furișate pe sub brazii foșnind, la fel de melancolici, sunând silențios, precum corzile pianului pedalelate și, în același timp, atinse cu vârful degetelor, sub capacul ridicat ... Enescu, trecut în cealaltă parte a mesei lui de lucru, împinse ușor hărțiile cu portativele lucrării, către perețele de care se sprijinea masa plină cu creioane roșii, verzi și negre. Simțise – cu o ascunsă voluptate – pașii soției sale, mângâiată de regină Maruca, în salonul de Muzică, adeseori cu sinceră maternitate: Uca. Îi vorbise tandră, despre cafeaua cu lapte și sandvișul aduse la masă, cu brațele ei marmoreene, scenă în care îi urează poftă foarte bună, nuanțând: dragul meu Pynx și, sumar îmbrăcată, cât să acopere fildesul din care prinsese ființă, fluturase, princi-ar, mantia de culoare azurie, fericindu-și trupul plutitor peste covorul de Buhara. Mersul ei îi aminti cuvintele citite cu 10 ani în urmă, în refugiul de la Iași, apărute în Rampa, care acum se pliaseră de minune pe tabloul matinal, atât de plăcut: „Fantezia este aburul balsamului, al materiei prime – sentimentul!". Încheie reveria respirând învăluit de aroma făpturii care, cu opriri lente, nesigure, întorcea capul către el, aureolată... „Sărut mâinile ce risipiră mireasma asta, de zahăr ars!", nuanță șoptit Enescu,

sorbind-o cu dorința pe „Mon princesse aimée"!

IV.

Anul trecut, în zorii zilei de Sfântul Gheorghe, Alfred Alessandrescu se trezise brusc din somn, sărise speriat din așternut și, cuprins de o teamă nedeslușită, crăpase ușa odăii în care fusese găzduit într-unul din pavilioanele moșiei de la Florești Prahovei. Coana Ecaterina Cantacuzino trimisese vorbă cunoștinței sale, proprietarul de atelaje hipo Nicolae Birjaru, musai să îl aducă pe „domnul artist" de la gară, în trăsura cu patru cai. Distinsa doamnă soție a primului ministru al guvernului, împlinise dorința tinerei sale nurori, nobila fiică a Rosettilor de la Tescani. „Rog cu inima și respectul meu, scumpă mamă-soacră, a binevoi să dați ospitalitatea cuvenită pianistului prețuit aparte de domnul George Enescu! Vă sărută mâinile și obraji Maruca, soția fiului dumneavoastră cel mare și de vază, Mihail Cantacuzino!"

Atașat iubitului ei bărbat, domnul Alessandrescu se lăsase până târziu, în voia repetării Preludiului și Scherzzo-ului pentru pian, inspirat și dedicat soției colonelului Aronovici, din garnizoana Giurgiului, chiar în ajunul zilei lui de naștere a maestrului său, compunere întâmplată în căsuțele părinților, de la Cracalia, studentului despre care jurnalele Parisului publica zilnic laude și uimiri ale unora dintre consacrații profesiei către se îndrepta tot mai celebrul june venit din România. Pianistul tresări profund dezolat, pradă jenei motivate de ridicol: uitase însemnătatea de mare preț a acestei zile. Se învino-

vățea, ca niciodată, de nepăsare ori, mai urât, de prevestirea - demoralizatoare - a pierderii memoriei, totuși întreagă și activă, simțise, devreme ce toată noaptea parcursese, pe clapele pianului, știma lucrării întinsă pe vreo zece file. Maestrul îi povestise întâmplarea cu noua lui compoziție, la câteva seri după ce îl ascultase foarte pătruns, din copilăria sa, de magia cu care bădia Lae Chioru, cântase mușteriiilor înghesuți pentru o cinzeacă, în dugheana lui Zevedei - cârciumarul satului. Alessandrescu însă rămăsese agitat, nu găsea prilejul să se scuze în fața maestrului său; umbla zăpăcit, de colo până dincolo, exasperându-l inutil.

— Nu-i nimic, domnule Alessandrescu, nu îți strica ziua pentru așa ceva... Noi suntem servitorii muzicii, nu muzica, serva noastră... Pace, iubite prieten, avem nevoi de ea, să creăm spiritul ei superior și durabil - dacă îmi permiți un sofism sacru!

Șipotul de apă pornea din havuzul în formă de cruce, din fața palatului, pe sub aticele masive care străjuiesc imensa „gură de leu”, zidită pe frontonul pe care se reazemă grilajul cu alte atice, curgând zgomotos peste bolovănișul acoperit de mușchiul de iarbă prins de colțuroasele fețe ale stâncilor în miniatură. Vâltoarea se netezea întinsă oglindă care curgea mai departe spre a se vărsa, în liniște, în lacul umbrat de uriașul arțar odinioară pomulețul adus de la Buzău, de plutonierul Conta, ordonanța căpitanului Lupoia, șeful jandarmilor paznici ai sondelor de petrol. Un du-te - vino freamătă pe aleile ce duc la palat și către clădirea pentru

festivitățile dedicate musafirilor; preparativele reverberează înspre pereții turnului de apă, iar din sala de muzică, pianul emite stridente pentru afoni, acorduri pătimase pentru pasionați. Bucătăresele și servitorii așază și încarcă masa întinsă oval, în umbra pavilionului în care viețuiesc Cantacuzino și soția dumnealui, Ecaterina fostă Băleanu perorează „Să comanzi fotografului Olteanu, de la Câmpina, Matache, un tablou de familie cu toți copiii mei ș-ai coanei Caterina, dar după Paște, băiete!”, își amintește chelarul conacului, omul plătit de boier să aibă și grija corespondenței sosită și plecată cu vagonul pus primul, după locomotiva trenurilor ce trec zi și noapte prin gara de lângă livada cu pruni a „Domniței” - Alice, fiica Marucăi și nepoata primă a stăpânului domeniului, numită „Domnița”, de localnici.

Salonul pentru Muzică și Teatru, s-a ridicat după cum poruncise Nababul arhitectului Berindei; în mijlocul parcului, dominat de departe, de terasa cu coloane ionice și acoperișul păzit, la colțurile clădirii, de statui reprezentând soldați romani și vulturi. Dorit să existe și-n Regat un Mic Trianon, Nababul îl uimise pe celebrul arhitect, prin dementul său altruism de a acoperi clădirea cu coșei de aur puși pe muchie - idee care îl impresionează pe rege, până a se fi crucit, așa ceva părându-i-se a fi de un cretinism irevocabil. Micul Trianon românesc pretindea, în raționamentul Nababului, să aibă o bibliotecă înțesată cu incunabilele istoriei Cantacuzinilor, unde, într-un locșor, el - nașul de cununie al regelui Carol I, poruncise să fie adusă o

pianină pentru educația muzicală a copiilor lui, pe a cărei claviatură el însuși exersa, retras aici, pentru relaxare. În repausurile de după Cameră și Guvern, revedea cronică dinastiei Cantacuzinilor, divizată pe țările de origine ale bărbaților și a câtorva dintre femeile care, prin măritiș, fiind înnobilate, lăsaseră scrieri demne de interes. Îndrumat cu răbdare, în copilărie, să se aplece asupra acestor cărți care, răsfoindu-le sau, mai cu folos, citindu-le, ele ar transmite ideile și sentimentele autorilor lor, juniorului Constantin - robul impulsurilor pasiunii pentru mașinuțele cadorisite la nesfârșit, jucării alandala aflate în odăile pavilionul în care scria, citea, mânca și dormea singur. În „recreația” dintre joacă și învățătură, el bate toate aleile și potecile parcului, cu biciclul ori cu micul autoturism „Malaxa”, prin urmare - gândea bunicul - norocul e de partea Alicei - lăsată să călărească poneii și caii, supravegheată de jokeul Geo Ionescu.

— Maiestate, am primit cu deosebită onoare și atașantă mulțumire dorința Voastră de a-i oferi principelui Mihai mașina pe care, luminat mereu de idei sănătoase, mi-ați propus să o fabric în atelierelor mele!, răspunsese Malaxa regelui, invitat de acesta la Pelișor, pentru un intim pic-nic.

— Fiul meu vreau să devină șofeur, unul de curse sportive, domnule Malaxa! Sprijinul dumitale mă va ajuta să îmi văd încă o doleanță pământească împlinită: acela de a mă duce la Cotroceni și a mă întoarce la Sinaia, cu Mihai la volan!, surâse monarhul, zărind printre mașinile, loco-

motivele și lucrătorii uzinei industriașului cu mustață, silueta Duduiei.

V.

Maria Cantacuzino sosi la conacul din Florești, în compania bărbatului său, Mihail, mângâiat Mișu, de-o parte și de cealaltă, cu copiii, ținându-le mâinile. Alice și Constantin - diminutivul lui, progeniturile tot drumul cuminți, de la București până aici. Veneau însă dinspre Bușteni, încântați că, la dorința bunicului lor, văzuseră nu doar castelul, pe dinafară, bisericuța ridicată sub perdeaua de carpeni și fagi, odăile etajate, spre pădurea foarte deasă, dar - cu câtă emoție! - și galeria strămoșilor părinților aceluia cu care mama lor se măritase (încă nu știau ei, cât fusese de tânără!). Cuprinși de farmecul cu care Cantacuzino le-a istorisit despre fiecare dintre bărbații pictați cu vădită pricepere, bineveniții oaspeți avură uneori senzația - se destăinuie acum, Alicei - că aceștia se mișcă, ori unul, ori altul face un pas, doi, părând că țin să coboare din panoplie, ori că își potrivește vestimentația...

Alice și Constantin se uitară mișcați, auzind ce spunea bunicul lor despre Șerban Cantacuzino, voievod al Valahiei, pe care străbunul lor îl preceda cu prima jumătate a veacului XX, pe nepotul său Ion Mihai Cantacuzino, stabilit în Paris, scriind în cartea lui, O MIE DE ANI ÎN BALCANI: „Izvoarele românești, iubii mei, pun în evidență faptul - confirmat de scrisoarea lui Valstein, ministrul lui Leopold, - că Șerban Cantacuzino și oștile românești puneau, pe cât le era cu putință, bețe în roate lucrărilor necesare asediului

turc, aceloră privind construirea unui pod peste Dunăre. Șerban îi ținea pe vienezi la curent cu ce se întâmplă în tabăra turcă, încurajându-i, cum s-a întâmplat în 6 august 1683, printr-un iezuit, să reziste, fiindcă turcii nu mai aveau praf de pușcă, și de altfel „nu existau ghiulele pe țevile de tun, iar acțiunea militară contra germanilor era doar aparență”. După asediu, a fost descoperită pe locul actualului palat Schönbrunn, o cruce imensă, de trei metri înălțime ridicată la 1 septembrie 1683, de „Serbanus Cantacuzenus, Valachie Transalpinæ Princeps”, pentru ca soldații lui să aibă la ce să se roage dimineața, când mahomedanii vizirului Kara Mustafa Pașa încercau Viena „în Austria Inferioară”; în fine, în josul crucii se poate citi: „Viator memento mori (Trecătorule, nu vei uita că vei muri)”. Încremeniseră, vrăjiți de spusele bunicului lor, despre zugrăviții așa de sus, cu gândul la joaca pe covorul de iarbă crescută jur-împrejurul clădirii. Copiii avură totuși debordanta bucurie, îndată ce se dădură jos din mașină, să fugă spre peștera cu izvorul de sute de ani curgător, sub dealul pe care era clădit castelul, și să se tăvălească pe gazon. Țipau topiți de acea libertate greu înțeleasă de oameni în toată firea, o bucurie nemărginită și inexplicabilă. „Titel” o prinsese de braț pe Alice, trăgând-o după el, în salturi și cotituri la întâmplare, cu mișcări dezordonate, athletic, spre mândria tatălui său. Venerabilul „nabab” Cantacuzino – faimosul stăpân al domeniului moștenit de la – Dumnezeu să-i odihnească în împărăția lui! – Grigore și Luxița fostă Kretzulescu, se uita cu

o vizibilă emoție la prichindeii lui, acum nepoți, zvăpăiați, cuprinși de nebunia acestor clipe pentru ei dumnezeiești, pentru ce apar și dispar în jurul palatului, și cum, prinși de oboseală, încurcându-se în zig-zagurile alergării, încetinind, opreau lângă genunchii bunicului și se urcau, cu agățări zvâcnite, pe ei.

Drumul înapoi, la Florești, un amețitor balet al serpentinilor, fu prilejul ideal pentru Constantin: să o atingă ușor peste mâini, pe Alice – „Să nu uiți a cere mamei să fim lăsați să ne plimbăm cu barca!”. Până acolo, o luară la fugă pe liziera cu iarbă verde, de sub imensul balcon al palatului, alergându-se în strigăte de bucurie, în jurul havuzului plin cu pești colorați și meduze. Mihail rugă frumos pe năzdrăvanii săi copii, să i se alăture, fiindcă, la brațul mamei lor, porniră spre salonul cu bibliotecă, împăcați, printre spațiile cu horbote de verdeată și trandafiri, împletituri înalte, pe sub ramurile arborilor exotici. De la o boltă la alta opreau să respire aerul parfumat, coborând în calea brizei – cu iz amărui – a apelor râului bolborosind dincolo de zidul de piatră.

— Spuneai ceva despre domnul Enescu, Marú, tot drumul numai de dânsul ai pomenit... Concertează cumva pentru cei 25 ani de la căsătoria noastră?

— Nu, iubitele, pentru propria lui zi de naștere va cânta George, poimăine împlinește mu știu câți ani, cred că vreo 25!... Compatriotul nostru uimește parizienii, dragul meu, când cu vioara, când cu pianul! O eminentă, deja, pe care ziarele îl laudă în deosebi pentru Rapsodia

Română – capodopera lui, compusă la nici 17 ani, care uluiește baghetele mondiale!

Între havuz și turnul de apă, câțiva păuni defilau plini de ei, țipând și măturând iarba cu penele cozii făcută roată. Poneii lăsați să pască, mușcau liniștiți din stratul verde, când, ca dintr-un arc, Alice s-a repezit spre cel alb și, uimindu-și părinții, se urcă pe el, prinzând cu mâinile coama animalului.

— Ai grijă, copilă, că e năvălaș... Trebuia mai întâi să îmbraci costumul de călărie... Vino, te rog, să ți-l trag peste rochiță...! M-auzi, Alicet?...

VI.

O scrisoare către taică-miu, îi spune gândul, lui George Enescu, va să pornească, după ce, ajuns în rue de Clichy, în care doresc să-i mărturisesc dumnealui și mamă-mi, impresia împrietenirii cu simpaticul coleg de clasă Maurice Ravel. Misiva sper să o încep așa:

„Iubită mamă, scumpe tătucă! M-am făcut frate cu un băiat la fel de sensibil, ca mine. Îmi plăcu numele lui, așa, fără să fiu prea atent de la primele cuvinte care le-am legat, căci dând mâinile unul cu altul, m-a încântat apelativul lui, ușor graseiat, scurt și sonor, asemenea limbii noastre: Jorj! Nu doar fiindcă mi-a sunat ca o notă muzicală, între acut și grav, în timpane, dar cu iuțeala fulgerului, gândul m-a dus acasă, în odăile în care auzeam vocile dumneavoastră repetând aceeași în aceeași dialect: Jorj! L-am întâlnit de ceva vreme pe acest Maurice, în stația de tramcar, atent să mă descopere printre parizienii aflați sub acoperișurile cu in-

scripții pe care, fiindcă îmi place limba franceză – și de-asta, văd, o prind ușor – mă distram cu înțeleșuri pe care mi-ar fi plăcut să mi le închipui la noi, prin Liveni și prin Botoșani – și, de-ar fost posibil să fie așa, poate că ne-ar fi prins de minune, că s-ar fi deșteptat lumea noastră mai demult – și pe la noi... Și mai departe, în Iași, la Mihăileni și pe la Cracalia!

Maurice mă privește tot timpul zâmbitor și, să nu mă simt cumva jignit, scutură puțin capul, sugerând, curios, întrebarea care pentru mine suna cam așa: „Ei, ce este Jorj, ce-ai găsit acolo unde te uiți așa, îndelung, nelămurit?” Îl bat ușor pe umăr, spun o vorbă două, în limba mea, sigur că îl derutez o clipă – timp în care, aplecați, ne uităm în partea străzii de unde urmează să sosească tramcarul. Ce minunăție de atelaj, tătucă și mamă, să vezi vagonașe cu scări, balustrade și uși, pe roți trase de bidivii, în care te urci și, dacă vrei, cobori din mers, de parcă mașina ar încetini spre a sta locului! Strașnici francezii ăștia și în așa ceva, precum îs în arta sunetelor, voi să spun că în muzică! Să mai știți dumneavoastră că Maurice furase câteva cuvinte uzuale, din conversațiile purtate la Șhcola Cantorum, cu alți compatrioți de-ai mei, așa că, speriat că nu-i răspund neapărat în latină ori în franceză, simte, din contra, că se face și mai simpatic decât era, dând-o, cam anevoie, cu ceva haz, vă închipuiți, pe românește: „Ei, haide, nu te pierde în nimicurile-astea, sunt reclame, Jorj, reclame, cher...!” Acasă, îs sigur, tata o să bucure, alături cu maică-mea, și-o să izbucnească în râsul lui zgotos, după ce va fi cetit misiva. Și

așa, aflând tărașenia, o să soarbă o gură, două, de vinișor și-o să triumfe scurt, mângâindu-mă în închipuirea lui, la fel ca mama, zicând: „Ia să-l aduci la noi, după cursuri, Jurjac băiete, pe acest Moris ori cum îi spune în vorba lui, că pare de treabă dânsul; așa-i?... A!, ce-ar fi să-l luăm cu noi, la Moldova, în vacanța de vară, pe nobilul tău Moris?... Ce zici?”. În sufletul meu spun deja „Da!”, însă, unu: trebuie, întâi, să vrea și el, și doi: să vedem cum ne descurcăm cu banii, că n-avem prea mulți, iar chiria îngustează buzunarul părintelui meu, mereu cu grija pentru sănătatea mamă-mi, căreia – nu pot uita! – i-au murit, de foarte mici, chiar la naștere unii, opt copii! Am început scrisoarea mental, pare că o am memorată... Dar ce aud în mine?... Câteva note pentru un lied mă îndeamnă să las tocul jos, pe portativul încep...

„Scumpi părinți!

În seara zilei în care ne-am cunoscut, Maurice m-a invitat la o cofetărie. „Mon ami, bon garson!”, mi-a întins o mână el și cu alta a făcut semn să ni se aducă dulciuri. Avea cu el un ghiozdan, pe care îl puneă când pe umeri, când îl ținea cu mâinile. L-a desfăcut și a scos câteva hârtii cu portative pline cu note, pe care le-a întins printre farfuriile cu prăjituri, îndemnându-mă cu mișcări ale ochilor, în sus și-n jos repetate, să mă uit pe ele. „Céte par Bolero!”, spuse în glumă, înfășurându-le, apoi, cu grijă, solemn. Să nu par mai știu eu cum, am scos din buzunar portmoneul și, dintre pliurile lui, scosei două fotografii făcute la dagherotip, pe care i le-am oferit... „O la la!, monsieur

Laumiére!”, a strigat Maurice vesel, punându-le una lângă alta, continuând: „Maman? Papa?!?” Între ele, nu știu cum s-a lipit acolo, una foarte subțire, dar foarte bine conturată, din care se uita la el Mitruță, fratele meu, pe care, când eram acasă, iar el aducea mica lui gașcă de prieteni, îi urcam, spre hazul și totodată spaima lor, pe dulapurile bunică-mi, glumind că îi voi lăsa acolo, până când li s-or face foame! De se nimerea să fie venită la noi, în casa din strada Codrescu, mătușa Maria de la Mihăileni se minuna văzându-ne când pe dulapuri, când pe covor, hârjonindu-ne pentru colacii și nucile puse într-o strachină... Să ne împace, mătușa ne aduce apoi bragă și rahat „Ada-Kaleh”, pe care, să prelungească frumos joaca, îl lega cu ațe – subțiri, c-abia le vedeam, spre care ne repezeam buluc să le prindem – vai de noi! – cu gura! I-am arătat așa ceva și lui Maurice și, când s-a oprit din râs, stors de atâta haz, mi-a întins mâna, zicând: Mona ami Jorj Enesco, je mapele Maurice Ravel!”

VII.

Salonul cel mare, de la parterul castelului, ornamentat cu philodendroni și palmieri în ghivece din lemn cercuite metalic, este din nou „inima” Peleşului. Doamnele de onoare ale reginei Elisabeta, abia întoarsă din „exilul” poruncit de majestatea sa Carol I-iul, drept pedeapsă pentru ceva nepermis de către majestatea sa, freamătă vaporos. În ținutele din dantelă și voal, purtate peste rochiile de mătase la fel de albe, duduile animă aerul aidoma unor lebede în transa lor nautică, grațioase, melan-

colice, susceptibile de pasiuni și rivalități interesate. La armoniu, Pynx – cu acest nume derivat din Sfinx, Sfinx-ul egiptean, în versiunea imaginată de grațios-romantica regină Elisabeta, aplaudată de „prietenele” sale, fiindcă le-a fi dezvăluit, ușor infatuată, un secret: curând va semna prima carte de poezii tipărită departe, în țara ei, cu numele de „Carmen Sylva” – exersează o Ciaconă în lucru, presat totuși de acordurile Rapsodiei a II-a, a cărei țesătură, aflată într-o schiță doar, o cântă în pauze violoncelistul Castelului, domnul Dinicu. Apelativul cu care regina „l-a botezat” pe Enescu l-au preluat foarte încântate doamnele și domnișoarele din anturajul soției sobrului Carol I-iul – pe care „capriciile” spirituale ale suveranei îl irită zilnic, socotindu-le naivități, „nimicuri” care, peste ani de zile, vor fi praful și pulberea unor frivole amintiri... Ei, dar numele – cumva exotic - cu care este chemat junele George Enescu, merită atenție; în fond poate fi (și, moral, chiar este) fiul familiei regilor noștri. Frumos și talentat, respectuos, student încă la Conservatoarele din capitalele Austriei și Franței, oficial preferatul majestății sale regina României, Carmen Sylva, amintită prin ziarele și revistele românești și străine, tânărul Enescu George aduce în viața reginei – fericită de întâlnirea cu „fiul” său, atât de bogat spiritual – , artele cele mai profunde: Muzica și Poezia. „Prozit, Pynx!”

VIII.

„Cine fusese acel Cerchez care locuise aici, pe străduța urcând în serpentină, în Sinaia, dacă, prin vân-

zarea vilei, aceasta păstrează, în continuare, numele lui?”, se frământă Maruca, intuind – presimte - punctul de sprijin căutat: da, arhitectul cu faimă în Bucureștiul interbelic, al palatului său, din Calea odinioară a Mogoșoaiei, care, așa cum scriseseră ziarele, după planurile lui se ridicase și vila Minovici, peste drum de fântâna Mioriței. Din povestea asta continua o alta, pe firul nopții în care, cu câteva secunde înainte de a cădea trăsnetul peste arborele din grădinița locuinței cu enigma acum descoperită, pe ușă pătrunsese George Enescu, hipnotizând-o din creștet până în tălpi, pecetluindu-i viitorul prin îmbrățișarea care se prelungi până dimineața zilei următoare... Pesemne că acel arhitect va fi fost spiritul care pusese în desenul vilei, ardența iubirii bărbatului cu femeia ideală – adevăr trăit, din acea noapte, tot restul vieții, de ființele lor sclave zeului Amor...

Când auzi claxonul repetat, zări automobilul oprit în stradă, în umbra întinsă de câțiva ulmi pe asfaltul acoperit, mai încolo, de cetină. Rămasă locului, surpriza o săgetă brusc. Un curent electric deschise scena: regina Maria îi făcea semne de salut amical, cu brațele, spunând ceva dificil de auzit. O strânsoare îi săgetase inima: riscul, peste puțin timp, ca vizita reginei să complice tihna serii: în sufragerie, Alice se odihnea, venită, de dorul mamei sale, să o vadă. Detaliul bănuirii o stânjeni: majestatea sa o va cere pe durdulia ei fiică să străbată coclaurii Posadei, călare. Nu ea o inițiasse pe regină, în refugiul moldav, la Iași, forțat de războiul cu rădăcină în asasinatul de la Sarajevo? Nu Alice

o învățase arta călăriei, secretele echitației, cu atâta farmec, încât, de atunci – cu 40 de ani în urmă - și-a apropiat-o ca pe cea mai prețioasă prietenă a Castelului?

— Să aflăm tema vizitei!, își spusese prințesa moldavă, atinsă ușor dar adânc, de amintirea lui Mihail („Bărbatul care, motivat de o dragoste legendară, m-a înnobilit cu titlul de prințesă Cantacuzino – titlu pe care Alice, potrivnică lui Pynx, îl reprezintă – foarte orgolioasă! – cu brio. Ca, într-o vreme în care cred că vârsta și prefacerile ei au îndemnat-o să-mi dezvăluie pătimașa ei dorință de a avea cât mai curând posibil, copiii ei, ființe din ființa ei... Împlinire pe care soarta (ea o numește destin) i-a împlinit-o repede, fără a-i oferi însă și moștenitori, prin căsătoria cu un Sturdza născut și trăit în țara lui Voltaire și a lui Balzac”.

— Hello... Prințesă Cantacuzino, primești musafiri?

IX.

Chryssoveloni fusese la Peleş, să vadă noul Buyk al lui Carol al II-lea, vizită care i-o prelungi bălaiul principe Mihai, preocupat de mașina în miniatură primită în dar de la domnul Malaxa. Principele o ștergea de praf, purta pantaloni scurți, cu bretele și frizura – o mică holdă cu spice de grâu! – având cărarea într-o parte.

— Mă lăsați la volan, domnule Chryss...?

— Cu voia majestății sale tatăl dumneavoastră, da, principe!

Mihai - puștiul solar, cam grasuț pentru vârsta lui, urcase pe locul răvnit, captivat de cadranele și luminiile bordului deja aprins. În felul său,

de a fi în preajma „prințesei moldave”, mai cu seamă, de la moartea lui Mihail, femeia socotită în familie, fatală, Jean Chryssoveloni primise, cu oarecare strângere de inimă, învoirea regelui. Condescendența regală fusese scurt condiționată, astfel că acesta îl luă pe prinț în brațe și, manevrând volanul și pedalele, parcurseră ocolul bazinului din fața palatului. Maruca îl ținea pe Constantin lipit de șold, pradă dorinței împlinite fiului regal – care, cu ochii ridicați spre ai mamei sale, implora aceeași favoare. Furată de gânduri, Maruca simțea umărul lui Jean, cald și calm. Pe locul din dreapta lui, privea peisajul izbită de curentul de aer îngăduit de parbriz, nedumerită de faptul că o ignora cu severă indiferență. „El m-a respectat totdeauna, Pynx, dragul meu, nu ai dram de motive să îl bănuiești capabil de vreo tentativă... Adulter?... Doamne Dumnezeule!, n-ar fi fost în vecii vecilor în stare, acest amabil grec român, să gândească măcar!... Noi – tu și eu - suntem la ani distanță de noaptea aceea tragică, în care Mihail – cel de atunci, a plătit păcatul cu o moarte câinească!... Îmi promisese că a doua zi va fi acasă, dar ispitele i-au refuzat planul... Fugise cu amantele lui pe valea Oltului, sigur de încrederea în discreția lui Chryss!... El o simpatiza pe nefericita de Irina, cea mai bătută de soartă soră a lui Mihail, batjocorită de cartoforul ei soț, Nicu Ghika, acela care, cum ți-am povestit, a smuls-o pe fiica lor de lângă ea – din căsuța lor, de la Florești - și, scoțând-o din țară, criminalul, a ascuns-o definitiv, într-o coșmelie londoneză, unde a și murit, biata copilă!...”

Sprrijinind capul pe mâna stângă, Enescu părea că l-ar fi luat somnul... Printr-un revers ciudat, în locul numelui lui Jean, în mintea lui Enescu rezonă altul – al lui Nae Ionescu, „Fatalul filozof”, „Casanova cu pata-lama!”, rezumă mut Enescu, avându-l în fața ochilor minții lui, pe rival, pironit în ușa dormitorului – paradisul lui cu Maruca!... Loc de unde auzea, scuturat de o stupidă neputință, în răcnetul ei sonor, umilitoarea invectivă: „Ieși, stârpitură!...”

X.

... O rafală de vânt răcoros, puternic mirosind a rășină, se risipi în tihna cerdacului, clătînând rămurișul verde; sunetul de trompetă al claxonului trezi brusc pe Maruca și George, care se priviră mirați, de parcă cineva le-ar fi deconspirat intimitatea în care serveau cafelele.

— Cine o fi?, se întrebă pe sine, Maruca, înfuriată că nu telefonase nimeni, să se anunțe pentru vizită. Uimirea fulgeră ochii Marucăi, inima bate repede... În ușa dublă, pe prima treaptă a scărilor ce duc sus, Yehudi Menuhin, într-un balonzaid gri, ține în mână cutia viorii...

— Pynx...! A sosit domnul Yehudi, Pynx...!

Îmbrățișările nu puteau fi contabilizate, privirile – înlăcrimate – se întretaiau, se scufunda una în cealaltă, iar cuvintele căpătau rezonanțe aproape ilogice. Ospitalitate regească, cu afecțiunea de acum o jumătate de secol, când, puștiul de 10 ani, în pantaloni scurți, cu vioara trei sferturi la subțioară, după ce a apăsător soneria și i s-a deschis ușa, cu glasul parcă rămas în laringe, a răspuns întrebării

maestrului – acum răsturnat în fotoliu, puțin adus de spate, cu știpe pe genunchi – foarte hotărât: „Doresc să studiez cu dumneavoastră!”

— Vă amintiți, iubite Maestre, momentul acela, cred...

— Cum să nu, dragul meu Yehudi! A rămas aici!, duse degetul la frunte Enescu, continuând, cu un mai intens zâmbet: „Cred că este vreo greșeală la mijloc. Nu dau lecții particulare!...” Și ce-mi răspunseși dumneata: „ - Dar trebuie neapărat să studiez cu dumneavoastră! Vă rog lăsați-mă să vă cânt!...” Cu inimă într-un resort strânsă v-am răspuns: „ - E imposibil, dragă copile, plec mâine dimineață din Paris!...”

— Maestre drag, nu am uitat nici azi – după 50 de ani – cum a prins o temerară turnură conversația noastră, grație fermității mele aproape indecente, să mă iertați, fiindcă, mi-am dat seama, fie înțelegerea domniei voastre, fie stăruința mea, v-a dezarmat!... Ceea ce mi-a dat un curaj aproape intempestiv care a primit, în final, da-ul cu fervoare dorit! Înțelegeam, atunci, sensul cuvântului capitulare, fiindcă în dimineața următoarei zi, la ora 6, însoțit de Aba, eram la ușa apartamentului dumneavoastră, pe rue de Clichy! Norocul meu vital, să devin elevul maestrului Enescu, a fost acela de a fi mers cu familia în capitala Franței, unde aveți contractate câteva concerte. Alt noroc, înaintea acestuia,, a fost - acum sunt sigur – refuzul sfatului primit de la Ysaÿe, pe care îl solicitasem cu aceeași intenție, dar care mă îndemna sub nivelul aspirațiilor mele: „ - Ai face bine să cânti game și arpegii, Yehudi!”

XI.

Derută, amnezie, poate chiar un început de dramă – un Alzheimer venit înainte de vreme, careva din toate de-astea, să-i fi șters din memorie semnalul acustic al bolidului condus, ca pe o motocicletă, de Bâzu, amozul cuceritor al femeilor frumoase, într-o neostoită concurență sentimentală, hocheistul campion național doi ani la rând, tenismenul urmărit și aplaudat din tribunele arenei bucureștene, de frumuseți hoinare prin Cișmigiu și Grădina Botanică, dar mai cu seamă pilotul aviator care zboară, peste Băneasa, cu capul în jos, la firul ierbii, de curând în grațiile domnișoarei Nadia Gray – actrița care, după succesul monstru pe scena Majesticului, l-a fermecat pe marele Fellini, cu streep-teass-ul jucat în filmul său, colosal. La dulce via! Actualmente respectabila doamnă Kujnir-Herescu, Nadia, încearcă să-l „conturbe” pe prințul înălțimilor Constantin Cantacuzino, alias Bâzu, să-i devină soțul ideal, însă hazardul are alte preferințe: Bâzu era sortit să fie, pe rând, soțul surorilor Diamandi, Georgeta, apoi Anca – prolifica parteneră care i-a dăruit (caracuda jubilează: „L-a legat!”) o fetișcană creolă, pasionată de poney și de caii de curse, „o păpușă” botezată Maria – Ioana, dublură topită în apelativul părintesc Mariona. Prestigiul fiului Marucăi l-a „brevetat” (prin urmare s-a înstăpânit ca pe niște uzuale „drepturi de autor”) tovarășa Ana Pauker, secretara p.c.r.-ului, apoi ministrea cu Externele, în gașca roșie a lui Gheorghiu Dej – „moi brat” pentru Vâșinski (unul din „nașii” regelui Mihai I-iul, în ziua de 30 decembrie

1947, fila istorică întoarsă de „eliberatorul Tătuc”). Nu se plânge, dar nici să zâmbească, n-are motive... Suflul pervers al „clasei muncitoare” respiră din uitătura tivită cu slove șuierate ale tovarășei Ana, pe fondul fugii pe capete a aviatorilor LARES, apoi TARS, care cum poate și unde poate. „Prietenia” cu URSS-ul îi facilitează o cursă dus-întors Băneasa – Vnukovo / București – Moscova, în ianuarie 1948, numit la manșa avionului, Constantin Cantacuzino, adică Bâzu. Trecuse ceva timp de când fusese rugat, în imobilul bucureștean, de Alice, sora lui, s-o treacă – cum o ști – granița. Tovarășa Pauker presimțea împrejurarea, mai ales că primise ordinul să îi ia pașaportul, prin urmare intuise, când l-a luat de braț, tandră, între clădirea aerogării Băneasa și avionul tras la startul decolării, inevitabila intervenție a „Domniței” – cum o alintau floreștenii. Bâzu risca groapa cu lei, profitând de ocazia – cine știa cât de abilă, încât să nu se dea de gol – s-o ducă pe Alice la Paris!...

XII.

În lagărul de pe valea Timișului, cam 1200 de aviatori americani luați prizonieri, în era bombardării Ploieștiului și Câmpinei, spre a le distruge rafinăriile care produceau benzina pentru mașina de război a lui Hitler. Bâzu găsisse o modalitate. Urma, după izbânda preconizată, scoaterea grosului militarilor de peste ocean, din România, datorie umană deloc lesne, întrucât nu se isprăvisse războiul. „Trebuie salvați, altfel îi vor măcelări „eliberatorii”!” Nopti albe pentru Bâzu, chiar sus, la mii

de metri, în carlinga avionului său, plănuia strategia salvării „yankeilor”. „Soarta și Dumnezeu mi-a hărăzit „nebunia” de a-i duce, cu avioanele noastre, tocmai la Foggia, în Italia! Deocamdată trebuie să-l scap de primejdia asta pe comandantul lor, și cum? Scoțând unul din rezervoarele de kerosen, să-l ascund în golul obținut, pe locotenent colonelul James Gunn; cu el traversez, în plin război, Jugoslavia și tot sudul Europei, finalmente predându-l camarazilor lui viu!” Captivat de gravitatea intenției sale, uitase de avansurile fostei soții – Nadia Kujnir-Herescu, ispitindu-i slăbiciunea pentru ea mereu profitabilă: plăcerea ei pentru distracții costisitoare, primând cele erotice. Întors din Varșovia, unde, într-un zbor de prezentare tehnică a unui avion Fleet, în ziua de 15 iunie 1934, motorul aparatului a cedat; Bâzu a fost silit să aterizeze forțat pe o insulă de râul Vistula, teren nisipos. Tentativa s-a soldat cu ruperea aparatului și moartea aviatoarei poloneze, care îl însoțea. Patru zile a fost spitalizat, apoi liber să se reîntoarcă acasă. Cum un necaz nu vine singur, altul avea să îi înnoreze existența. Viața i-l pregătise. Presa bucureșteană l-a „pus la curent” cu un eveniment neîndoelnic scandalos: gloria cinematografică a Nadiei Gray se stinse subit, din pricina divorțului survenit pe fondul recăsătoriei sale cu un avocat evreu. Celebritatea ei părea să mai dureze, când, în lumea platourilor cinematografice, se află că Linda Gray, alias Sue Ellen, dezinvoltă soție a lui JR în serialul tv Dallas, este fiica Nadiei Gray. Presa autohtonă vuia, febra căutării urmelor acesteia, în

capitala României și, în Prahova, la Florești, isterizase lumea mondenă.

XIII.

Conversația se pierde în foșnetul brazilor cu vârfurile câtorva ramuri intrate în cerdacul vilei Luminiș, unde, la cafeaua lui fiecare, soții Enescu se reculeg, în fotoliile din răchită, acoperiți cu pleduri.

— Zboară anii, mon princesse, vremurile s-au schimbat, din păcate și iremediabil în rău! Căzu nația noastră sub secera și ciocanul lui Stalin, vom pierde tot ce avem mai scump și sfânt...!

Noaptea le-a fost albă, în budoar vorbiră până spre dimineață, încercând să găsească pasul care, juridic, să îi asigure că Tescanii și Sinaia vor deveni, așa cum găsiseră împreună că este onorant și patriotic, case de creație pentru muzicienii români! Prin urmare, bunurile anexe fiind, la nevoie, vândute, contravaloarea lor să devină surse financiar pentru tot ceea ce era artist muzician în țara lor. Spre ziuă s-au mai limpezit aceste intenții, finalizarea lor devenind temeinică prin legăturile întocmite de domnul Romeo Drăghici, avocatul familiei! Ideea le-a sugerat-o șederea într-un apartament din hotelul New York -ului, când, în seara zilei de 21 ianuarie 1950, George și Yehudi au cântat Concertul pentru două viori, de Bach, pe scena Carnegie Hall, idee pe care, întorși în spațiul închiriat, au întors-o pe toate fețele – consiliu familial în care Pynx, urmărit, ba chiar obsedat de insistențele cu care Petru Groza îl invita să se reîntoarcă în țară, se cufunda într-o dilemă urâtă... „Îmi vor da în primele zile, tot

ce am să le cer, apoi va proceda precum Vâșinski cu Regele Mihai...!", îi vorbea ceva nevăzut, de sub fruntea obosită de atâtea sunete și incertitudini, aidoma unui portativ pe care nu mai este nici-un loc de scris măcar o șaisprezecime... De Florești păreau absolviți, acolo, proprietară a rămas, de la divorțul de primul ei soț, un Sturdza franțuzit, Alice – ființa care i-a purtat lui o ură viscerală, iar ei, refuzul de a se mai pretinde stăpâna întregii averi de la Tescani... Trecută de 60 de ani, visează să ceară azil politic la Ambasada britanică...

XIV.

Oglinzile aflate în camerele Luminișului o arată atinsă de anii cam repede trecuți și numeroși, deja. Frumosul ei grumaz se balonează văzând cu ochii, iar dinspre tâmples se îndreaptă către pleoape ridurile; obraji au prins cute ce coboară sub bărbie, pe când bustul parcă a început să capete rotunjimea abia ținută de șiră și omoplați; podoaba capilară – pana corbului pe vremuri, s-a întins pe golul dorsal al capului, de culoarea cenușii. Nu, nu pare, ci așa este – și Alice, și Bâzu au prețuit-o, adică, una peste alta, cu îngăduința părintească, concede: M-au respectat! Plutește, jos și apăsătoare, epoca din timpul și de după tratamentul din salonul numai pentru dânsa rezervat în acel spital tămăduitor (se înțelege că undeva, în Europa!, dar unde?). O încearcă din nou nesuferitele ameteți, pierderea lucidității, usturimea pe obraji – unde licoarea acidă a lăsat cicatrici, în clipele de zadarnică disperare, după refuzul profesorului Nae Ionescu, de a o mai iubi, cum o îi

jurase când s-au întâlnit aproape de Academie, de unde filosoful tocmai ieșea din Bibliotecă, consternat că se mutilase cu mâinile sale... I-a fost cruntă restricționarea dreptului ei de a mai administra moșiile și averile de la Tescani, Florești și Bușteni, prin efectul deciziei „comisiei mediciniste” oficializate de doctorul psihiatru Paul Cortez, poveste nuanțată ad litteram în memoriile lui, „Înainte de a uita”:

„În seara zilei de 9 august 1935, la prof. agregat dr. Dem. Paulian din str. Armenească nr. 31 s-a prezentat un tânăr, solicitându-l să consulte pe mama sa în vârstă de 55 de ani care prezenta grave tulburări psihice. Deplasându-se la locuința acesteia din Șoseaua Kiseleff nr. 61, dr. Paulian, examinând bolnava, constată „o psihoză anxioasă, care n-are nici o legătură cu menopauza, această stare punând-o în imposibilitatea de a-și mai administra averea și conduce persoana sa, având absolută și urgentă nevoie de a fi internată într-un sanatoriu”. Peste câteva paragrafe este anunțată componența comisiei: „Dr. Alexandru Obregia, dr. state Drăgănescu și dr. Aurel Popea. Precizările acestora schițează următoarele concluziuni: „Persoana care solicitase examenul psihic doctorului Paulian era Constantin Cantacuzino, faimosul aviator Bâzu Cantacuzino, pe atunci domiciliat în str. Paris nr. 48 bis, iar mama sa era Maria Mihail Cantacuzino, văduva lui Mihail Grigore Cantacuzino, viitoarea soție a marelui George Enescu”.

Personalul Tribunalului Ilfov, secția a II-a, era covârșit de prăbușirea acestei mari doamne a mult-comen-

tatului high-life bucureștean, de ziariști și politicieni, îngroșat de zvonuri și bârfe savuroase, aflând – din referatul celor trei medici, că „D-na Maria M. Cantacuzino din tinerețe era o fire emotivă, anxioasă, cu tendințe spre misticism, superstițioasă, de o sugestibilitate exagerată, cu unele bizarerii și mai ales continuu preocupată de ideea să s-ar ivi și la dânsa tulburările ascendenților săi. Din toate aceste motive trăia oarecum o viață retrasă. Aceste mici tulburări psihice s-au accentuat în ultimii ani în urma unei serii de șocuri nervoase: moartea dramatică a soțului său, contradicții familiale, boli normale sau accidentale și sinucideri în familie, decepțiuni sentimentale etc”. Tragica confesiune a triadei mediciniste a deschis câteva „ferestre” în nefericita ființă a Marucăi: „Tatăl ei, un intelectual de mare distincție, prieten cu Vasile Conta, s-a sinucis în 1896, când Maruca era de 16 ani. Episodul psihotic din 1935, care putea s-o coste viața s-a risipit treptat, ca prin farmec, astfel că la data de 4 decembrie 1937 s-a putut căsători cu maestrul Enescu. Dragostea lor înfiorată în 1907, a dăinuit toată viața”!

XV.

Peronul Gării de Nord este una din „inimile” feroviare ale Bucureștiului. Betoanele dintre linii adună călători de toate vârstele, meseriile, profesiile, credințele, pasiunile. La peronul unde e tras trenul Mitropa, domni și doamne îmbrăcate de toamnă, vorbesc abia auzit, și întorc capetele spre intrarea principală... Muzicieni, pictori, scriitori, generali, sculptori, ziariști, operatori de film și fotorepor-

teri, medici, profesori, academicieni, ofițeri, polițiști,, jandarmi, sportivi, cântăreți, instrumentiști, preoți, politicieni, ministrii, călugări, vânzători de ziare – toți privesc către domnul și doamna care intră acum pe mijlocul platoului din care, îngustându-se, pleacă peronul, și calcă ușor, sub ploaia de aplauze, străngeri de mâini și spontane îmbrățișări, buchete de flori întinse febril, de admiratori și primite de ceai admirați, prețuiți, iubiți, adulați, scumpi, de nimeni niciodată înlocuiți... Aferăți, inevitabil compătimiți de mulțimea care îi primește, îi înconjoară, se repede să îi cuprindă în brațe, să îi sărute, să le ureze drum bun, să îi vadă și să îi mai îmbrățișeze încă odată – de n-o fi ultima! – pe Dânsul – Domnul George Enescu și pe Dânsa – Doamna Maria Cantacuzino Enescu, prințesă moldavă, fiindcă – este limpede pentru toată suflarea, noul regim politic, abia instaurat în România, este incompatibil cu morala, etica și credința dumealor, de aceea emigrează, pleacă spre Paris, în Franța!!! Doamna Cella Delavrancea face loc doamnei Aura Buzescu, domnul Aurel Rogalski îl primește pe domnul Paul Constantinescu, doamne și domni – politicieni, intelectuali, artiști, ingineri, savanți, medici, ofițeri, generali – elita Bucureștilor, cu lacrimi în ochi, îmbrățișează – în semn de adio! – pe rechea Enescu – Cantacuzino, cu siguranță, pentru totdeauna!!!

Calendar OLTART

AUGUST

2 august 1941 – s-a născut, la Slatina, coregraful și folcloristul **MARIA CONSTANTINESCU**

6 august 1912 – s-a născut, la Spineni, prozatorul **ION MARIN IOVESCU** (m. 9.08.1977, Bughea de Jos-Argeș)

7 august 1946 – s-a născut, la Slatina, tenorul **ANTONIUS NICOLESCU**

8 august 1854 – s-a născut, la Slatina, scriitorul și publicistul **CONSTANTIN DISSESCU** (m. 8.08.1932, Slatina)

8 august 1987 – s-a născut, la Slatina, actrița **MĂDĂLINA GHENEA**

9 august 1977 – a murit, la Bughea de Jos-Argeș, prozatorul **ION MARIN IOVESCU** (n. 6. 08. 1912, Spineni)

10 august 1984 – a murit, la București, poetul, eseistul și traducătorul **VIRGIL MAZILESCU** (n. 11.04.1942, Corabia)

14 august 1951 – s-a născut la Râmnicu Sărat, istoricul **PAUL MATIU** (m. 9. 06. 2014, Slatina)

15 august 1900 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea **MAURA PRIGOR**, pe numele adevărat **CORALIA COSTESCU**

15 august 1950 – s-a născut, la Albești-Poboru, prozatorul și eseistul **SILVIU GORJAN**

16 august 1903 – s-a născut, la Branet, poetul, prozatorul și eseistul **PAN. M. VIZIRESCU** (m. 27.01.2000, Slatina)

16 august 1913 – s-a născut, la Caracal, publicistul și editorul **FLORICEL SCARLAT** (m. 18.02.1975)

16 august 1977 – a murit, la Mănăstirea Viforâta – Dâmbovița, călugărul cărturar **TEOFIL S. NICULESCU** (n. 23.08.1913, Caracal)

16 august 2010 – a murit, la Slatina, pictorul, sculptorul și desenatorul **NICOLAE TRUȚĂ** (n. 9.02.1949, Dobrețu)

18 august 1896 – s-a născut, la București, muziciana și poeta **DOINA BUCUR**, pe numele adevărat **FLORICA E. IONESCU** (m. 24. 06. 1940, București)

20 august 1978 – s-a născut, la Slatina, poeta **LUCIA ENCHER-DUMITRU**

20 august 1985 – a murit, la Slatina, compozitorul **THEODOR GEORGESCU** (n. 2.02.1902)

21 august 1967 – s-a născut, la Slatina, cantautorul **MARIUS OVIDIU PREDA**

23 august 1916 – s-a născut, la Corabia, actorul **THEODOR DANETTI** (m. 16. 01.2016, București)

23 august 1970 – s-a născut, la Balș, poetul **VALI ORȚAN**

24 august 1828 – s-a născut, la Oboga, Olt, poetul, prozatorul și gazetarul **GHEORGHE CHIȚU** (m. 28.10.1897, Bobicești)

28 august 1944 – s-a născut, la Slatina, poetul, prozatorul, criticul literar, eseistul și semioticianul **MARIN MINCU** (m. 4.12.2009, București)

28 august 1913 – s-a născut, la Caracal, călugărul-cărturar **TEOFIL S. NICULESCU** (m. 16.08.1977, Mănăstire Viforâta – Dâmbovița)

30 august 1960 – s-a născut, la Bârlad, gazetarul și prozatorul **DUMITRU SÂRGHIE**

30 august 2009 – a murit, la București, scriitorul **ȘERBAN MILCOVEANU** (n. 23.12.1911, Slatina)

31 august 1880 – s-a născut, la Caracal, actorul, regizorul și scriitorul **ȘTEFAN BRABORESCU** (n. 4.01.1971, București)

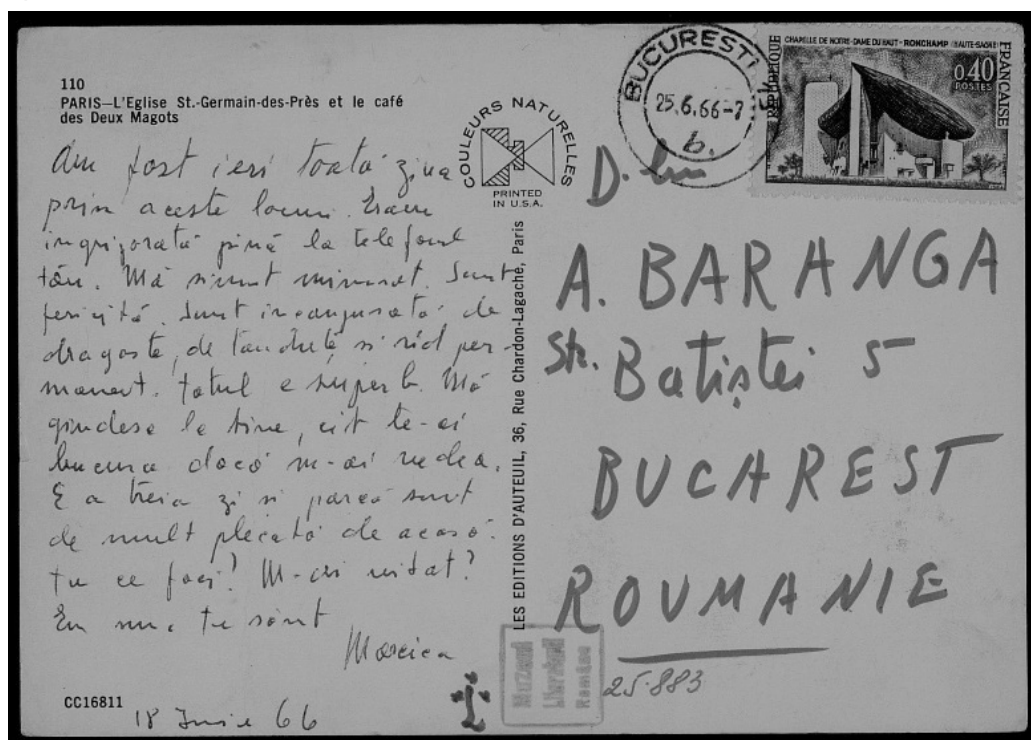
iubirile scriitorilor români

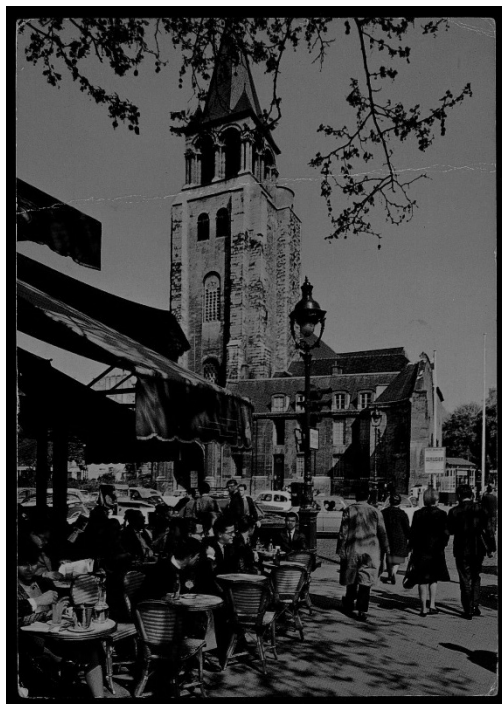
■ Monica LAZĂR

**Aurel Baranga
și Marcela Rusu**

Cărțile poștale ilustrate din patrimoniul Muzeului Național al Literaturii Române din București spun multe povești, inclusiv de iubire, protagoniștii uneia dintre ele fiind doi oameni de teatru, celebri în epoca lor. Trimisă din Paris în București, la 18 iunie 1966, aceasta evocă nume importante din lumea teatrală românească a celei de a doua jumătăți a secolului XX, respectiv actrița Marcela Rusu și dra-

maturgul Aurel Baranga. **Marcela Rusu**, absolventă a Colegiului Regal și a Institutului de Artă Teatrală din București, actriță timp de 30 de ani la Teatrul Național din București, a dobândit o experiență ce i-a conferit un statut aparte, marcat de eleganță, corectitudine și devotament față de teatru, despre care spunea că „este foarte greu și serios”. A avut o ținută impecabilă, iar discreția a însoțit-o mereu, mai ales în viața

personală. „Eu am fost fericită pentru că am trăit exclusiv pentru teatru și pentru dragoste”, afirma actrița. A fost căsătorită de trei ori, ultimul soț fiind Aurel Baranga, pe care l-a iubit mult, cu o exuberanță ieșită din comun. Se gândea mereu la el, indiferent de timp și spațiu. Din textul cărții poștale afișate se conturează imaginea unei femei îndrăgostite, care se află la Paris, în orașul îndrăgostiților, fără el dar cu inima la soțul ei, căruia îi scrie: „Tu ce faci? M-ai uitat? Eu nu, te sărut. Marcica”.

Aurel Baranga, dramaturg de origine evreiască, are o biografie interesantă, dacă urmărim ascensiunea sa profesională. Absolvent al Facultății de Medicină din București (1938), alege să-și schimbe domeniul, către unul artistic, fiind printre puținii oameni de cultură tolerați de cenzura comunistă. În 1948 a primit ca „sar-

cină de partid” să înființeze revista de satiră și umor „Urzica”, al cărei redactor-șef a fost până la sfârșitul vieții. A scris piese de teatru care preamăreau realizările „clasei muncitoare”, însă nu lipseau criticile acide la adresa aparatului birocratic comunist. Prin trucurile umorului său a scăpat nepedepsit și a continuat să scrie comedii, ce umpleau sălile de spectacol, cum este, de pildă, piesa „Mielul turbat” (1954). În unele din piesele sale a jucat și soția sa, Marcela Rusu; amintim aici premiera piesei „Fii cuminte, Cristofor!”, de la Teatrul Bulandra (1964). Relația lor de iubire a durat pentru că veselie era la ea acasă, fiecare încercând să-l bucure pe celălalt, chiar dacă problemele inerente vieții cotidiene nu lipseau, într-o epocă în care libertatea de exprimare era mereu pusă sub semnul întrebării. Actrița și-a ascuns durerea când a rămas văduvă, însă a păstrat vie amintirea soțului, cu „vioara tremurătoare a vocii”. Fusesse iubită, după cum însuși Aurel Baranga afirmase: „Nu iubim decât femeile pe care le facem fericite”.

restituiri

■ Constantin MARAFET

Un cărturar aromân mai înalt ca timpul -***scriitorul și profesorul ANASTASE N. HÂCIU (1890-1953)***

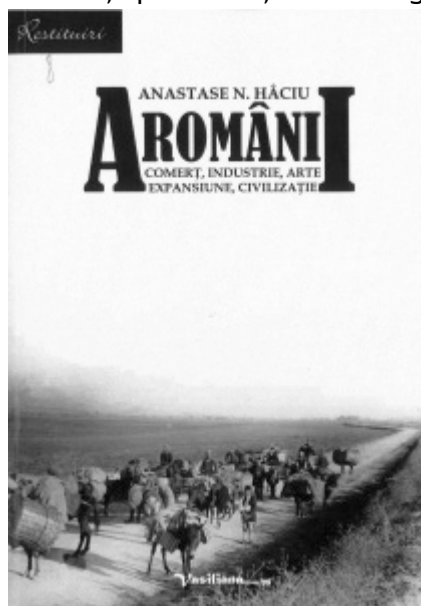
Cărțile care trec pragul timpului sunt cele mai valoroase, cele mai parfumate și cele mai pline de nemurire. Despre două dintre aceste cărți vă voi aminti în cele ce urmează, dar și despre cel care le-a scris.

O carte uriașă, o carte rară, cu o temă incitantă și mereu în actualitate și plină cu viața unui popor este cartea profesorului aromân Anastase Hâciu, volum cu titlul generic „Aromânii” și subtitlurile cu preocupările acestora. Alt titlul chiar nu se cuvenea.

Pentru mine, aromânii, după citirea acestei cărți, sunt un popor măiestruos, valahi, deci frați de-ai noștri, fără tăgadă, iar informațiile oferite, chiar despre formarea acestui brav popor, mi-au creat curiozitatea de a-i cunoaște mai îndeaproape. Chiar dacă nu au o țară a lor, și nu ne putem raporta ca la o țară, nu le putem nega existența și contribuția la dezvoltarea civilizației europene, cel puțin. Îi întâlnim în grupuri sau dispersați în mai multe state europene: Grecia, Albania, Bulgaria, Macedonia de Nord și Serbia, iar o parte destul de mare locuiește în România. Nu trebuie, însă, să studiezi mult ca să-ți dai seama că aromânii fac parte sau sunt o ramură a poporului nostru. Multe cuvinte din aromână seamă sau sunt

identice cu ale noastre. Abia acum, după ce am realizat lucrul acesta, consider că volumul „Aromânii” poate fi un început pentru aprofundarea studiului despre aromâni. Ar trebui studiat ca manual în toate școlile sau măcar acolo unde există comunități ale aromânilor. Necunoașterea este vidul care oprește comunicarea noastră ca ființe aparținătoare unui popor.

Cartea „Aromânii” nu este o simplă carte, după cum spuneam. Pentru realizarea ei autorul a întreprins o imensă documentare și a depus o muncă de Sisif, jertfindu-și timpul și ani din viață pentru a-și arăta dragos-

tea față de neamul din care a făcut parte. Aceasta cred că este cea mai înaltă formă de patriotism, de iubire de neam. A arătat lumii fața adevărată și vitează a poporului său. Un popor maiestuos și de poveste se înfățișează în ochii și mintea noastră, de aceea vă spun să nu așteptați să devină manual obligatoriu în școli. Citiți cartea acum și faceți din ea o a doua *Biblie* a poporului aromân!

Continuând prezentarea cărții, observăm sub titlu: „Comerț, Industrie, Arte, Expansiune, Civilizație”, subtitluri care ne arată direcția și temele abordate de către autor.

Numele autorului este Anastase N. Hâciu, înscris pe copertă, iar sub nume este trecut: „profesor la R. Sărat”, încă un motiv să fiu mândru și curios. Pe pagina de gardă găsim consemnat sub formă de ștampilă: „Marele premiu Năsturel”, 1937, al Academiei Române, cu o „Mărturisire” a lui Simion Mehedinți, profesor universitar (n. 16 octombrie 1868, Soveja – d. 14 decembrie 1962, București, academician, geograf și geopolitician român).

Cartea fusese publicată cu un an în urmă, în 1936, la Tipografia „Cartea Putnei” din Focșani și de aceea i s-a aplicat acea parafă/ ștampilă care arată premiul acordat de Academia Română. Premiile Năsturel - Herescu sunt premii create la 30 august 1873 de Academia Română din veniturile realizate de pe urma donației gen. Constantin Năsturel - Herescu (1798-1874), strănepot al lui Udriște Năsturel. Trebuie menționată și informația, deloc lipsită de interes, din revista „Țara noastră” (iulie 1937), potrivit căreia Premiul Năsturel, în

valoare de 12000 de lei, i-a fost acordat lui Anastasie N. Hâciu pentru lucrarea „Aromânii. Comerț, industrie, artă, expansiune, civilizație”. Juriul era format din Al. Lapedatu, președintele Academiei Române, Octavian Goga, Nicolae Iorga, Silviu Dragomir și Simion Mehedinți. Așteptăm milonarii zilelor noastre să ia exemplu.

Cartea conține următoarea dedicație: „*Prinos de pioasă amintire părinților mei!*” și „*Soției și fiicelor mele, toată puterea mea de jertfă*” și, cu siguranță, este dedicată și poporului aromân și român.

Alcătuirea cărții este una academică, elaborată cu mult simț artistic și intelectual, relevându-ne un mare intelectual în persoana autorului. După prefață găsim tabela de materii, frumos ordonată, și cronologia celor trei cărți (trei părți), așa cum a fost împărțită. Cartea este mare și la propriu și la figurat, în format A4 și are aproximativ 615 pagini.

Nu am citit cartea cu „strângere de inimă”, așa cum ne îndeamnă Simion Mehedinți în prefața volumului, „Mărturisire”, ci am citit-o cu o vie curiozitate și cu o lăcomie fără margini, sorbind cuvintele precum respiram și voiam mai mult aer. Îl înțeleg și pe Simion Mehedinți, înțeleg contextul și îi dau dreptate. Acum, la 90 de ani de apariția cărții, poți privi și vedea lucrurile detașat, mai ales că în 90 de ani s-au schimbat multe. „Mărturisirea” este o mică lecție de istorie. Ne spune, printre altele, că „Aromânii erau cei mai ridicați dintre toți păstorii dimprejurul Mării Mediterane. Ei erau nu numai păstori, ci și mari, foarte mari negustori.”. Aceasta-i și ideea principală

a cărții. Fiecare cuvânt al lui Simion Mehedinți trebuie analizat cu mare atenție. A înțeles exact cartea și în câteva cuvinte a definit-o. Ne mai spune că neamul aromânilor a dat pe lângă mari negustori și meseriași, mulți cărturari și oameni politici. Așa este! Nu pot trece fără să amintesc de Ion Luca Caragiale, Gellu Naum, Alexandru Odobescu (distins cu premiul Academiei „Năsturel”, 1877) și Sextil Pușcariu, actorii Toma Caragiu, Ion Caramitru sau sportivii Gheorghe Hagi, Simona Halep, Simona Amânar și Cristian Gațu, aceștia mai spre timpurile noastre. „Ce ar fi fost românii din Ardeal fără marele mitropolit și om de stat Andrei Șaguna?” se întrebă Simion Mehedinți în „Mărturisire” și ne întrebăm și noi.

Academicianul Simion Mehedinți mai spune un lucru interesant în prefața cărții și anume că „Aromânii erau singurul popor din Balcani care nu aveau analfabeți”. Interesant, mai ales pentru acea perioadă. Prefața este mai mult decât o mărturisire. Este o istorie pe scurt, o emoție a luptei pentru cauza civilizației.

Mult timp după prima citire a cărții, cu aproximativ un sfert de secol în urmă, m-a preocupat să aflu cine este autorul acestei cărți unice, Anastase N. Hâciu, profesor, iată, în orașul în care locuiesc, cu intenția clar de a scrie despre el și cărțile domniei sale. Am răscolit arhive și nu am găsit niciun semn, nicio urmă. Până mai ieri, când, absolut întâmplător, citind ziarul „Cuvântul Românesc” din iunie 1993, la pagina 17, am văzut un titlul cât un munte: „Un mare uitat: Anastase Hâciu (1890-1953)”, sub semnătura lui Zahu Pană. Zaharia

Pană, cunoscut și sub numele de Zahu Pană (n. 21 august 1921, Gorna Belica, Macedonia de Nord – d. 1 martie 2001, New York, SUA) a fost un poet, scriitor și publicist de origine aromână. Mi-a sărit inima din piept. M-am emoționat cumplit. În sfârșit, căutarea mea se terminase. Am memorat de la prima citire tot articolul. Exceptional articol, bine documentat. Aflam lucruri fascinante despre Anastase Hâciu, cel care predase 8 ani limba română și filosofia la Râmnicu Sărat, și cred că ar trebui să se facă un film după povestea vieții sale, care este fabuloasă.

Iată câteva repere din articolul menționat. S-a născut în anul 1890 în comuna de aromâni Cușova, din Macedonia, fosta Iugoslavie, al treilea dintre cei patru copii de aromâni înstăriți și toți patru au făcut studii superioare. Un frate, Mihai, ajunge arhitect și se stabilește la Addis Abeba, iar Hristu face comerț la București. Anastase, după terminarea școlii primare, urmează cursurile liceului românesc (interesant, un liceu românesc) de la Bitolia, unde se împrietenește cu viitorul mare profesor Victor Slăvescu (n. 23 mai/5 iunie 1891, Rucăr, județul Muscel – d. 24 septembrie 1977, București) a fost economist, om politic român, ministru de finanțe al României între anii 1934-1935, membru titular al Academiei Române.

După terminarea liceului, vine în România, în jurul anului 1910, unde îl găsim ca student la Facultatea de Litere și Filosofie din București. O perioadă nu mai știm nimic despre el, ca mai apoi să-l găsim studiind limba rusă la Harkov; traduce chiar și poezii

de Pușkin. Aici îl prinde revoluția comunistă rusă. Fuge cu greu din Rusia, dar cert este că scapă și îl găsim la Constantinopol studiind limbile arabă, turcă veche și turcă modernă.

Reîntors în România, își termină studiile și obține primul post de profesor de limba română și filosofie în 1921, la un liceu din Cahul, Basarabia. Aici se căsătorește și, în 1922, pleacă în Grecia, la Salonic, unde este numit directorul liceului român (iată, un alt liceu românesc!) din oraș. La Salonic i se nasc și cele două fiice: Theodora (a devenit o pictoriță cunoscută) și Magdalena. Este mutat sau se mută ca administrator al școlilor și bisericilor românești din Macedonia, iar în anul 1927 îl găsim la Bazargic, ca director al Liceului de băieți „Nicolae Filipescu”. De aici trece printr-un liceu din București, pentru o perioadă scurtă, ca apoi să fie numit profesor de limba română și filosofie la Râmnicu Sărat, unde activează timp de opt ani la Liceul de Băieți „Regele Ferdinand”, azi Colegiul Național „Alexandru Vlahuță”.

În acest oraș reușește să-și organizeze materialul cules și să termine celebra sa lucrare „Aromânii”, premiată, cum am spus, de către Academia Română cu Premiul „Năsturel”. Râmnicul i-a dat liniștea și răgazul necesar să termine lucrarea. De aici se mută la București, în anul 1937, la Seminarul monahal de la Cernica. Apoi îl găsim ca profesor la Liceul comercial „Marele Voievod Mihai”, ca apoi, în anul 1946, să se pensioneze. La 18 aprilie 1953, inima lui Anastase Hâciu a încetat să bată, la București. Îmi amintesc o confesiune a dumealui unui confrate: „Am scris două

cărți (monumentale, spun eu), am crescut două fete (ca două flori, spun eu), am înfrumusețat orașul cu două case”. Simt că a spus-o cu bucurie în suflet, mulțumit că le-a dus până la capăt, nebănuind câtă importanță și câtă nemurire vor primi cele două lucrări publicate, „Aromânii”, în 1936, și „Evreii în Țările Românești”, apărută în 1943.

În biografia lui Anastase Hâciu găsim și o altă față a destinului său, și anume aceea a apostolatului. A predat limba română cu pasiune generațiilor de tineri români și aromâni, printre care și tinerilor de la Râmnicu Sărat. Ar trebui să-i facem statuie la Râmnic sau, dacă nu se poate, măcar o stradă să-i poarte numele. Așa cum spuneam, la Râmnicu Sărat a definit o carte monumentală despre aromâni, o adevărată istorie a aromânilor. Nimeni, niciodată nu a reușit această performanță, iar Premiul Academiei Române „Năsturel” spune totul. Știu sigur că recunoașterea sa la Râmnicu Sărat nu se va întâmpla pentru că sunt prea mulți impostori care au făcut din tron abundența neputinței și a nepăsării.

O definiție frumoasă și reală a aromânilor o găsim sub formă de motto la „Introducerea” lui Anastase Hâciu. Aromânii sunt „un roi de albine harnice, cari fac miere în crăpături de stânci, în jurul cărora mugesc torente furtunoase, formate de Albanezi și Turci” (Pouqueville, „Voyage de la Grece”). Numai și citind acest moto și îți dorești să cunoști Albania, iar visul meu de a vizita Macedonia și Albania a devenit realitate, pentru că voi fi acolo începând cu 21 august 2026. Voi evoca în minte, iar dacă voi găsi

ascultători, le voi spune despre bălciurile de la Seres și Perlepe, voi vorbi despre cele trei perioade ale formării: perioada de presupuneri și fermentare, despre perioada bizantină sau mescopolitană, despre centrele de comerț și industrie din Aspropotan, Epir, Zagor și Pind, despre comerțul adriatic de la Ohrida, Castoria, Muloviște, centre din Macedonia, dar și din Albania de la Durațo, Fieri, Valona, Tirana, Novi Bazar și altele. Peste influența Bitolie nu pot trece, fiind zona pe care o cunoaște, ca și trăitor în zonă, cel mai mult Anastase Hâciu. Trebuie amintite centrele de negustori de la Grebena, Corița, Crușova (locul de naștere a scriitorului Anastase Hâciu), Perlepe și Bitolia. De pe valea Vardarului, ne duce în ținuturile Salonicului, Constantinopolului, face incursiuni prin Tracia, apoi ne vorbește despre negoțul aromânilor în Asia Mică, Siria etc. De la păstori la negustori trecerea a fost făcută firesc, fiindcă trebuiau să-și vândă produsele, iar ei știau cel mai bine să-și aprecieze munca și produsele. Astfel au reușit să devină stăpâni bogățiilor din peninsula.

Cartea a II-a se referă tot la comerț, industrie și artele lor, iar aceasta mi se pare mult mai interesantă pentru că întâlnesc locuri cunoscute mie, autorul vorbind despre negustorii aromâni și coloniile lor în Austro-Ungaria: Brașov, Sibiu, Făgăraș, Oradea Mare, Orăștie, Cluj, Orșova, Timișoara, dar și despre Belgrad, Novisad, Budapesta, Viena etc. Continuă cu centrele din Serbia, Bulgaria, Grecia veche, Principatele Române, din Cadrilater, dar și un capitol care pare că nu își are locul aici,

poate în altă parte, despre centrele, coloniile din Egipt, Sudan, Abisinia, cele din Africa. Acum apar meșteșuguri frumoase precum croitoria în fir de aur și argint, pictura bisericească și sculptura în lemn.

Cum era și firesc, după o asemenea incursiune mondială, nu poți să nu identifice psihologia poporului aromân, nu poți să nu vorbești despre rolul său în dezvoltarea civilizației, și asta face scriitorul Anastase Hâciu în Cartea a III-a, nominalizând chiar roluri importante jucate militar, politic și științific, referindu-se la rolul jucat de aromâni în istoria Greciei, a țărilor sârbești, în Bulgaria și Turcia. Colosal! Sistematic și bine descrise evenimentele din viața aromânilor pe tot cuprinsul cărții. O carte monumentală, un popor maiestuos, care merită studiat, de la care avem de învățat. Iar semnătura de la „Introducere” mă face mândru: „R-Sărat, 28 iulie 1935, Prof. Anastase Hâciu”.

Și cea de-a doua lucrare, „Evreii în Țările Românești”, 1941, a profesorului Anastase N. Hâciu, este prefăcută tot de academicianul Simion Mehedinți. Este, de fapt, o scrisoare trimisă în urma lecturării manuscrisului prin care își arată admirația față de munca acestuia și de acribia cu care a alcătuit cartea: „*Din capitolele citite am rămas însă cu credința că ai urmat aceeași metodă ca și în cartea „Aromânii”. Prin acea scriere, plină de informații personale, ai ajuns un izvor de informație nu numai pentru economiști, dar și pentru etnografi, demografi și istorici*”.

A intuit și de data aceasta corect Simion Mehedinți. „Evreii în Țările Românești”, ca și „Aromânii”, este o

carte reprezentativă a celor două popoare, asemănătoare oarecum.

Și aceasta din urmă poate fi numită o lucrare istorică, o lucrare despre un popor, despre poporul ales al evreilor. Cartea începe documentarea și prezentarea evreilor din Țara Românească încă din perioada dacică și daco-romană și trece prin perioada Evului mediu până la 1500. Din sec. al XVI-lea autorul vorbește despre factorii economici, despre ocupațiile evreilor și despre pozițiile ocupate de ei în acea perioadă. Epoca fanario-tă până la stabilirea Consulatelor, la 1782, este și ea conturată, prezentând metodele evreilor de care se serveau în activitatea lor, privilegiile obținute, dar și prigoana împotriva lor. Interesant este și capitolul despre cum au fost văzuți evreii de contemporani. Perioada Consulatelor, 1782-1829, este cea mai cuprinzătoare: ocupații, caracteristici, factori care i-au determinat să se așeze aici, activitatea străinilor creștini, atmosfera morală și religioasă, noua înfățișare a centrelor urbane, cum au fost văzuți de scriitorii străini, pozițiile câștigate de ei. Urmează perioada Regulamentului Organic, cu aceleași întrebări și preocupări ale autorului despre cum au trăit și s-au dezvoltat ca neam în Țările Românești.

Am reținut câteva informații pentru cititorii mei râmniceni, printre care faptul că prin anul 1830, la recensământ, la Râmnicu Sărat era un singur evreu declarat, iar la Focșanii Munteni la fel, populația, la acea dată, fiind de 1.650.000 locuitori. De asemenea, am reținut că în anul 1938 „La R.-Sărat, manufactură și galanterie, comerț de pielărie și încălțăminte,

de vinuri, de cherestea și de cereale - aproape sută în sută, este evreesc. Se spunea că în târgurile moldovene fiecare cocioabă sau șandrama își avea și polobocul cu rachiu în dosul ei. Am văzut, în acest orășel, cum unii manufacturiști evrei - cu părinți descinși din înfiorătoarele vaduri ale Galiției sau ale Mării Caspice - stau, sub tejghea și pe tejghea, cu carafele pline de basamac ca să poată atrage pe clientul țăran. Și aceștia dețin, în mrejele lor, tot comerțul mare și mic de galanterie și manufactură în întregul județ și parte în cele vecine.”

Cartea nu trebuie citită cu patimă. Informația, care inundă paginile, este tot ce avem nevoie din ea. Conține 8 capitole bine structurate și documentate și are 630 pagini.

Putem afirma cu tărie că Anastase Hâciu a fost și un bun creștin, deoarece invocă în fiecare dintre cele două lucrări, în argumentul său „... sprijinul celui Atotputernic și Atoateștiutor ca să-mi binecuvânteze strădaniile, să mă ferească de patimă și de orice gând de părtinire și să-mi dea puterile trebuitoare ca să duc la capăt marea încercare ce o pornesc!”. Și iată că Dumnezeu i-a ascultat ruga!

Despre o personalitate precum profesorul și scriitorul Anastase N. Hâciu merită să amintim și să scriem multe pagini. Nu merită să-l lăsăm printre marii uitați. Eu am spălat doar o lacrimă căzută în cer. Aștept din partea domniilor voastre să-mi urmați măcar îndemnul de a citi cele două lucrări. Fiți purtătorii trecutului viu, frumos, pozitiv!

izvoare creștine

■ Florian COPCEA

**DOVEZI CREȘTINE
INCONTESTABILE ÎN SPAȚIUL
DANUBIANO-PONTIC**

Scrierile patristice din Biserica Ortodoxă Română mărturisesc despre întemeierea și organizarea bisericii străromâne, „în adevăr apostolică”, care, în viziunea lui Nestor Vornicescu (*Primele scrieri patristice în literatura română, sec. IV-XVI*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1992, p. 19), „...mai ales cea din Dacia Pontică, a fost de la început într-o permanentă și strânsă legătură cu învățătura marilor Sfinți Părinți ai Bisericii, operele acestora fiind folosite în oficierea slujbelor bisericești, în cateheză, existând totodată și preocuparea de a fi puse în circulație, a se răspândi și a fi transmise posterității. [...] Numai cunoscând îndeaproape unele scrieri patristice, sfântul episcop Teotim I al Tomisului putea spune la un sinod local din Constantinopol (403 d.Ch.): «Eu nu vreau să necinstesc memoria unui om (Origen), care de mult timp a murit în sfințenie și nu-mi pot îngădui îndrăzneala să condamn niște opere, pe care nu le-au osândit înaintașii noștri». De altfel, justifica pe bună dreptate Sfântul Teotim I, în scrierile lui Origen nu se află nicio învățătură greșită și exemplifica

aducând una dintre cărțile acestuia, arătând că Origen urmează consecvent învățăturile Bisericii.”

Filosoful și exploratorul străromân din Scythia Minor, Aethicus Histricus, autor al unei *Cosmografii* și al unui *Alfabet propriu* (de reținut: alfabetul conținea elemente din cultura geto-dacă), a fost cel care, prin vasta sa cultură, a contribuit la accelerarea procesului romanizării și consolidarea unității Europei spirituale. El a plecat, însoțit de discipolii săi, 101 cavaleri zalmoxieni, între anii 461–465 d.Ch., într-o expediție în jurul lumii, notând în jurnalul său de călătorie tot ce a văzut și întâlnit – *Cosmografie*, scopul său final fiind acela de a cerceta „neamurile care se găseau în afara sferei de cultură greco-romană, neamuri care nu erau menționate nici de scrierile care alcătuiau *Vechiul Testament*”. Iată cum își justifică hotărârea de a pleca în expediție: „După ocolul mării și după ce am văzut (cercetat) întreaga lume, am lăsat la o parte pe cele care au fost mai întâi, pe care alții nu le-au cunoscut, și, prin mine însumi, cu o uriașă și preastovitoare cercetare, purtat-am de grijă și celor trecute

cu vederea, și orânduindu-mă și pe cele descoperite”.

Cărturarul Nestor Vornicescu în *Studii de teologie istorică* (p. 72–73), descrie drumurile pe care a umblat în periplul său acest neobosit și tenace *nobile prosapia parentum*: „Timp de peste cinci ani, Aethicus Histricus a stat în părțile Greciei, la Atena și în alte cetăți din Grecia continentală și din insulele grecești și a purtat discuții cu filosofii timpului. Același lucru l-a făcut și în Spania, timp de un an. A călătorit apoi spre nord, în ținuturi pe care la acea dată nu le străbătuseră nici geografii greci și romani. A cunoscut neamurile germanice continentale, ca și pe cele din insulele și peninsulele din Marea Nordului și din Marea Baltică. A călătorit în Danemarca, Finlanda, Norvegia, Suedia și, probabil, în Groenlanda. În călătoriile sale în răsărit și sud a cunoscut Armenia, unde a stat timp de un an, a călătorit la Porțile Caspice – Alania și Marea Caspică, iar spre nord până la «Marea Înghețată». A cunoscut ținutul Mesopotamiei, Mongolia, India, izvoarele Gangelului din Himalaia, călătorind pe Gange cu o navă proprie, continuând apoi călătoria pe apă până în Ceylon. Întoarcerea spre casă a făcut-o prin Babilonia, Arabia, Canaan, Egipt și Libia”.

Ne-am oprit asupra *Cosmografiei*, cunoscută și sub numele de *Catalogul lumii al învățatului get Aethicus Histricus*, pe care istoricii îl mai numesc și Aethicus Ister sau Donares, pentru a scoate

în evidență faptul că lucrarea a fost scrisă în limba maternă a strămoșilor noștri, deci cu litere ale contro-versatului alfabet dacic, aflat, cum se știe, printre celelalte alfabete sacre ale vremii – ebraic, grec, latin și vechi-germanic. Desigur, pentru a ajunge la o asemenea performanță, cultura geto-daco-romană a trebuit să se sincronizeze la marile civilizații ale lumii, dovadă numărul mare de învățați proveniți din Imperiul Roman care s-au dedicat învățaturii creștine, scrierile lor influențând literatura, istoria, geografia și alte domenii definitorii pentru cultura universală.

Intenționăm să demonstrăm, aducând în studiul nostru pe Aethicus Histricus, faptul că: a existat alfabetul geto-dacilor, între cele 23 de litere ale sale fiind cuprinse și cele șapte litere preluate din sistemul vocalic al limbii pelasgo-dace/valahe: a, ă, e, i, î, â și o. Petre P. Panaitescu în *Istoria românilor* (Ed. Logos, Chișinău, 1991), comentând originea limbii române de azi, se alătură altor sceptici români sugerând astfel inexistența limbii dacice: „S-a constituit din limba latină vorbită de coloniști și de tracii romanizați și nu din amestecul limbii latine cu limba tracică sau dacă, care n-au intrat aproape deloc în alcătuirea limbii române. Limba latină vorbită de populația de la Dunărea de jos era limba poporului, numită și latina vulgară, întrucâtva deosebită de cea clasică, limba literară, utilizată de cei dintâi scriitori romani. Limba latină vulgară nu era ace-

eași pe toată întinderea imperiului roman, ci, din cauza mării întinderi a acestui imperiu, era despărțită în dialecte, cari au dat naștere mai târziu limbilor romanice (franceza, italiana, spaniola, portugheza, româna). Limba română s-a născut așadar din dialectul limbii latine vulgare vorbit pe ambele maluri ale Dunării de jos”.

Istoriografia bisericii ortodoxe consemnează multiplele aspecte ale evoluției scrisului românesc datorată, în genere, încă din epoca apostolică, etimologiei limbii latine vorbite intens de misionarii veniți în provinciile daco-romane să propovăduiască Sfintele Evanghelii pentru a-i încreștina și a-i converti pe autohtoni la noua religie. Semnificativ este faptul că în procesul de creștinare a populației autohtone daco-romane au fost antrenate și anumite spirite luminate, cu apartenență etnică daco-romană, care studiau valoroasa literatură biblică, liturgică și patristică. Ei au devenit învățători ai credincioșilor și, prin har și puterea cuvântului, i-au protejat contra erezilor. Se probează astfel aserțiunea că, într-adevăr, creștinismul a fost „un factor activ și eficace de conservare a etnosului străromânesc și apoi românesc, un element fundamental în structura culturii și a limbii române de mai târziu, în cristalizarea conștiinței de neam și, la timpul cuvenit, a conștiinței naționale” (Nestor Vornicescu, *op. cit.*, p. 15). Unul dintre acești părinți ai neamului, care a urmat

voia și poruncile lui Dumnezeu, a fost preotul daco-roman Montanus (născut în cetatea Singidunum, azi Belgrad, Serbia). În timpul prigoanei împotriva creștinilor, el, împreună cu soția sa, Maxima, s-au retras în cetatea Sirmium (azi Mitrovița) din Pannonia Inferioară, unde își avea reședința „tiranul împărat Dioclețian” (284–305 d. Ch.), în speranța că va scăpa cu viață și își va continua lucrarea misionară. A fost prins și adus în fața guvernatorului provinciei, Probus, și i se va cere să renunțe definitiv la cuvântul Domnului. Martirul va răspunde încreștinat: „Eu am primit învățătura să îndur mai bine chinurile decât, lepădându-mă de Dumnezeu, să aduc jertfă demonilor”. Supus la chinuri, își va înfrunta călăii cu aceste cuvinte: „Mă aduc jertfă prin chinurile acestea Dumnezeului meu, căruia i-am jertfit”. În timp ce era dus spre locul unde urma să fie înecat în râul Sava, la 26 martie 304, Montanus s-a rugat: „Doamne Iisuse Hristoase, Care ai pățimit pentru mântuirea lumii, primește sufletele robilor Tăi, Montanus și Maxima, care pățimesc pentru numele Tău”.

Un alt argument, cu profunde implicații, considerăm, în istoria bisericească, este susținerea ideii că scrierile unor „cugetători de Dumnezeu” au însemnat „hrană duhovnicească”, contribuind în mod direct la formarea conștiinței ortodoxe. Sfântul Niceta de Remesiana (n. cca. 335 d.Ch. – d. 414 d.Ch.), episcop de origine daco-romană

al cetății Remesiana din provincia romană Dacia Mediterranea (astăzi orașul sârbesc Bela Palanka), sfânt în Biserica Catolică și Biserica Ortodoxă, se numără printre „slujitorii lui Hristos” (Sf. Paulin de Nola, n. 353 d.Ch. – d. 431 d.Ch.) care a fost devotat creștinării și interesat „pe căile ostașilor și ale misionarilor” de destinul duhovnicesc al creștinilor din teritoriile Daciilor aureliene, Dacia Mediteranea și Dacia Ripensis, ale sudului și nordului Dunării. Sf. Niceta între anii 389 și 402 d.Ch. întreprinde două călătorii, una la Roma, unde s-a rugat la mormintele apostolilor Petru și Pavel, cealaltă la Nola, scopul celei din urmă fiind acela de a se închina moaștelor Sfântului Felix aflate în bazilica ridicată de Paulin. Scrie *Libelli instructionis* (Cărțile de învățătură), *De vigiliis servorum Dei* (Despre privegherea robilor lui Dumnezeu), *Psalmodiae bono* (Despre foloasele cântării de Psalmi), *De diversis appellationibus* (Despre diferitele numiri), *Te Deum laudamus* (Pe Tine, Dumnezeule, Te lăudăm).

Lucrările enumerate, concepute în limba latină, confirmă pe de o parte talentul literar al autorului lor, iar pe de altă parte preocuparea lui permanentă pentru traducerea în viață „a problemelor fundamentale ale credinței și vieții creștine, fixate în hotărârile Sinoadelor Ecumenice și locale de până

atunci” (Nestor Vornicescu, *op. cit.*, p. 102). Neobosita sa activitate de „episcop catehet-misionar” și de propovăduitor al ortodoxismului în

Dacia Mare, a scurtat, cu siguranță, calea spre evanghelizare a daco-romanilor și, nu încap discuții, și a populației migratoare. În concepția unor teologi, Sfântul Niceta de Remesiana, prin „străduințe arhipăstorești”, a reușit să impună conceptul de „biserică domestică”, care presupunea organizarea de către preot a euharistiei duminicale în casele oamenilor și, evident, avertizarea asupra pericolului eretic. *Catehezele Sf. Niceta*, fiind elaborate într-o limbă extrem de clară, pe înțelesul tuturor, au putut fi înțelese de toate comunitățile etnice de romani și de membrii triburilor romanizate de bessii, goții, sciții/daci și huni localizate vremelnic în spațiul dintre Carpați, Dunăre și Pontul Euxin.

poezie

■ Penelopa ZADAR

ÎNTRUPARE

mi-am lipit obrazul de pielea unui
mesteacăn
se simțea cald ca-n pântec
și neted ca o foaie velină

era singurul bătrân cu ridurile pe
dinăuntru

I-am găsit în curtea unei clădiri în
ruină
pielea lui purta urmele altor obraji
în căutarea căldurii
și a speranței că viața continuă
și după ce frunzele se clatină

la final, regizorul a strigat
cut

MOȘII DE SCORȚIȘOARĂ

am gustat istoria în fiecare bob de
colivă
colivăreasa o îndulcise taman la fix
cât să se mai simtă amăreala nuci-
lor

crucea a făcut-o din ce avea mai
bun
rugăciunea unei mame
îmbrățișarea unui frate
un pahar cu lapte

STACCATO

Lidia, îmbătrânește teiul în ogradă
noi ne uscăm de dor
ca frunza-n arșița Saharei
privighetori ne cântă la priveghi
iar liliecii și-au făcut cazemată în
mansardă

Lidia, mai plimbă-ți ochii
peste urmele de cerneală
din țesături arahnoide
de care s-au lipit povești

Lidia, nu mai ești Penelopă
deschide geamul la mansardă
îmbracă haine de purpură
culege fructele
umple buzunarele
cântă

URME

nemurește-mă ca Banksy
pe ziduri întâmplătoare

desenează-mă în tușe groase
cu lumini învâluind umbre
căci am ajuns mioapă cale de trei
generații
mi-au crescut peste ochi alți ochi
străini

și încă n-am găsit cărarea spre
acasă

CAP SAU PAJURĂ?

banchet în desfătare pe pajiști blânde
sau pendulare în peșteri în zgomot de clopot

stăm înghesuiți ca niște ciori orop-site
pe crestele unei stânci gotice

așteptăm
obliterând impulsul de a cădea pe gânduri

SUNTEM NIȘTE IPOCRIȚI

cu fiecare nou personaj
ne dezbrăcăm tot mai mult de măști
stăm goi
și totuși frigul nu ne mai atinge

port doar pe mâna stângă
șirag de perle pe sfoară infinită
să-mi ajungă

în fiecă mărghică translucidă înoată
câte-un sărut,
îmbrățișări,
parfum de piele proaspătă,
un fulg,
o frunză
și-o smochină

numa' bune de-nchinat la o icoană

DISCOTECĂ

povestea se dezlănțuie împotriva noastră
personajele coboară pe o scară infabilă cu trepte incerte

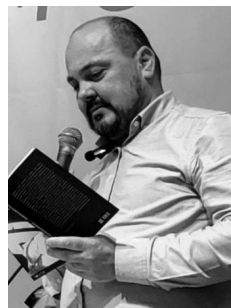
pârtiiiiieeee
panta rhei

curbura gândului uitat în pantă
ca o Dacie cu frâna trasă
punctează momentele de glorie

o Ană încastrată în amor
zădărnicește ambiguitățile romantice

alături Izabelele dansează

■ Adrian Vasile IFTIME

Urme de înger

Ascultă!
Auzi
și azi mai respiră un înger din icoana
agățată în cui
Noaptea când spui rugăciunea
Îl auzi cel mai bine
Ai vrea să-l atingi,
Să-i spui cum te cheamă,
Să-i spui tot trecutul tău
Cum n-ai avut tu noroc și ai umblat desculț printre iubiri străpunse de
rugina unei litere
Ai vrea să-l strigi, să coboare lângă tine
Să beți un pahar de vin, două
Să frângeți pâinea în bucăți de amintiri
Să-i spui cum e viața asta atât de nedreaptă aici pe pământ
Ai urla în gura mare
Numai să te vadă
Să dea noroc cu tine
Să te bată pe umăr ca și cum
asta ar fi de ajuns
și te-ar înțelege
Și mai ales să-ți spună
Că piatra poate plânge
Că uneori apele sunt limpezi
Că iarba își face loc prin asfalt

Dar tu ...nu-i auzi decât respirația
Și asta te face să-l crezi pe cuvânt
Deși n-o să îl vezi niciodată
Și chiar dacă te îndoiești de el
Într-o zi

printre pietre, dealuri și stânci
Vei găsi, vei găsi negreșit, tu, amice,
niște urme, biete urme de înger
ce a urcat ca și tine pe brânci
Niște urme de înger în suflet, adânci.

Sonetul aducerii-aminte

Cine poate să îmi stingă dorul
Ceasul de perete iar mă minte
Mai ucid vreo două, trei cuvinte
Cine să-mi ghicească viitorul?

Azi sunt în bătaia unei flinte
Vrea căderea să-mi oprească zborul
Și străbat o lume cu piciorul.
Azi de tine îmi aduc aminte.

Iar pe străzi pustii se-ntâmplă încă
Să-ți zăresc privirea totuși tristă.
Cățărat e timpul pe o stâncă

Anii mei prin anii tăi există
Cât e nemurirea de adâncă!
Câte vieți încap într-o batistă!

Sonetul de ieri

Cu orișice secundă ce n-are vreo ieșire
Îmi peticesc doar ziua să nu se piardă toată
Atâtea primăveri prin mine azi înoată
Și-mi bat iar pe la poartă să îmi mai dea de știre

Că totuși printre rânduri prezentul se arată
Și cresc din firul ierbii dovezi de nemurire
Încât trecutul însuși chiar si-ar ieși din fire
Când întâmplarea noastră ar vrea să ne străbată

Chiar dacă de o vreme nu mai cunoaștem drumul
Cu fiecare vară sfârșitul se amână
Căci visurile toate vor curge cu diuumul

Atinge-vom albastrul ținându-ne de mână .
Din focul cel din urmă se mai înalță fumul
Dar amintirea noastră, mereu, o să rămână.

Mărturisire

Câtă lume preafrumoasă îmi păzește calea mea
Îmi pun sulița în coaste doar acei ce n-or să stea
Să îmi vadă nemurirea agățată de un ceas
Adunat-am crucii mele piatra- cât a mai rămas-

Nu știu cât voi mai purta-o. Fumu-i palid, fumu- i gros
M-au ajuns săgeți din urmă să m-atingă pân-la os
Drumul cu intenții bune toți se-oferă a-l pava
Dară în cutia milei se ascunde cineva

A rămas să mă mai bată azi pe umărul rănit
Poate doar minunea care s-a-ntâmplat la Maglavit
Șuiera-vor încă anii să-i aud. Mi- au dat un rost
Stau ascuns la firul ierbii . Nu știu de mai sunt, de- am fost....

■ Alin Aurelian VASILIE

Miorița

I

Dragoste
am uitat să-ți spun
sunt plecat
așteaptă-mă la apus de soare
când vântul bate din spate
și vezi trei turme de mioare
una să numim
în hora cea mare
în chip de sărutare
pământul dezgolit
în somn necuvenit
când citești cartea
laie mândră bucălaie
să-mi aduci fluierul
și dorul
să-mi ațâț și să-mi ogoi
pârjolul

II

— Mno, ce zâci badie?!
O iei sau n-o iei?!
— De bună, nu-i ra oaia, da...
Mi-i că-i prețu cam mare...
— Nu ie badie, oaia asta face cât tri ghițăi!
Dă lapte fără s-o mulgi,
Nu behăie, ci cântă din fluier
și te găsește și-n gaură dă șerpe
— Auzi, mă?!

Nu mai bine o tăiem și o mâncăm?
— Bag de samă că tot așa îți chiorăie mațale...
Eh, putem și s-o tăiem și să facem virșli din ea,
la o adică!?
Putem și vinde câțiva să facem piștari.

III

poetii noștri au uitat de miorița
nu mai știu ce e moartea și
nu mai știu ce e viața sunt
prea ocupați să participe la festivaluri
de poezie și să caute prin farmacii
viagra desigur asta când nu dau din coadă
pentru ceva parale și iau poziția de drepti
în fața oficialităților și a mai-marilor zilei
se cacă și ei ca toți oamenii în fața televizorului
cu lingura ținută bine în mână dreaptă
și creierul behăind pe luna stângă

Dragostea și despărțirea din noi

Să pot
să te cânt
aș mai vrea
„Ai scris atât de mult despre mine”
nu ar mai fi nici insomniile
„încât am ajuns la saturație”
în zadar
„mi s-a luat mi-e greață”
visele nu s-ar mai cerne
„ai făcut o obsesie pentru mine”
în covoare de litere moarte
„din nimic”
am sta și noi de vorbă
„și acum umpli pagini întregi”
ca doi muți cumsecade
„cu forme maligne și benigne”
zâmbind pe foi de zăpadă
„uită-mă”
„e mai bine așa”
„și mai sănătos”
„să ai o viață frumoasă!”
plângând asemenea

Textul și decorul său

Puzderie de mașinuțe teleghidate
se opresc din priză-n priză
să-și încarce bateriile
cu o țuică sau cu un vin fiert
cândva era zăpadă iar frigul mușca din noi
acum sunt zile blânde
zăpada a fost înlocuită
cu vată de zahăr pe băț
din târgul de crăciun
sacrul a fost uitat în mâncare și băutură
moșul l-a înlocuit pe Mântuitorul
în inimile livide ale marionetelor
trase de sfori
probabil de aceea se vorbește atâta de
magia crăciunului
zile cu soare și melancolie
timpul pare răbdător cu noi
moromeții
numai stolurile de ciori și pescăruși
par neliniștite în zborul lor dintr-o parte
în alta asediind orașul cu mesaje
greu de înțeles
E ultima dată când mai scriu despre tine
te voi închide în text
și te voi pecetlui în uitare
decorul e cum nu se poate mai potrivit pentru asta
voi lăsa ceața să se lase peste cei aproape zece ani
în care te-am iubit
îți mai doresc doar să te îndrăgostești și tu de cineva
care să se poarte cu tine la fel cum te-ai purtat tu cu mine
și să simți și tu ce simt eu plimbându-mă prin acest târg
la ora când se iese din poveste

Nostalgii de primăvară-toamnă-iarnă

Mă gândesc la tine bacovian
evident sunt singur
e și noapte
ceasul nu bate
e trecut
de jumătate
nervii nu mă lasă
scriu
caut inspirație
m-aș mulțumi și cu sânul tău lăsat
un cadavru nu are pretenții prea mari
dragoste
am uitat
să te sărut cu versuri
aș vrea
tic-tac
muza mea
numai gândind la tine
pot fi atât de
neinspirat
poate
vii
mâine
cu trandafiri
parfumuri tari
și spini
să mă înveți
să mor
zâmbind

■ Vasile Dan MARCHIȘ

DESTĂINUIRE ÎNALTĂ

(sau muza îmi transmite)

„Când m-a chemat Dumnezeu
să-mi arate ce-și doresc unii oameni,
m-a întrebat:
„Știi ce nu cunosc eu?”
La asemenea întrebare
am întrebat uluită:
„Doamne, dar ce nu ai putea Tu cunoaște?”
Dumnezeu a răspuns:
„Dimensiunea mirării!”
Apoi a vociferat:
„Prin faptul că poetul (adică se referea la tine)
nu mi-a cerut ce cer majoritatea oamenilor,
decât tăria să poată scrie un timp anume...
Deci, când scrii,
poți să gândești...
Cât și până unde,
legat de sănătate,
de viață,
de iubire,
e greu de exprimat...
În fond și la urma urmei
ce și-ar putea dori cineva, ceva mai viabil
legat de sănătate?
Acesta este instinctul antic al omului modern,
ce amână ceasul judecății de apoi...”

RAȚIONAL

„Am venit așa cum ai dorit,
 mi-a cuvântat muza”
 Și apoi:
 „Dacă aș constitui inspirația
 pe plan literar
 în funcție de invidia și răutatea cuiva,
 n-ar fi zece poeți în lume,
 nici măcar doi,
 ci doar unul singur,
 și atunci
 dacă l-aș inspira
 numai pe acesta să scrie poezii
 despre tristețea lumii,
 cât ar trebui acesta să scrie
 legat de tristețe?
 Și astfel,
 când ar avea o clipă de răgaz
 să se bucure de ceva?
 Dacă la asta te-ai gândit,
 bucură-te,
 căci mulți poeți am constituit
 în acest sens...
 Recreează-te!
 Deoarece prin această gândire rațională
 m-ai dobândit azi,
 ca pe o relaxare,
 pentru a avea timp
 a transpune sentimentele în scris
 la modul viabil
 la timpul prezent
 sau pentru viitor
 legat de starea lumii...

SITUAȚIE

Inițialele sărăciei,
 a diviziunilor
 și sub diviziunilor acesteia
 sunt: A, B, C, D, E, F, G, H, I, J,
 K, L, M, N, O, P, R, S, Ș,
 T, Ț, U, V, X, Y, W, Q, Z...
 Restul sunt în curs de restructurare
 sau extindere, fără nume
 ca mirările
 Gen:
 „Ce o voi irita pe una, cu porii mei”
 Se fâlfâi o urzică mare
 cât toate mirările de ieri-
 Majestatea Sa Imperială
 peste toate pârlloagele,
 regina urzicilor,
 sub mirarea altei urzici care se foia altfel:
 „Pe cine, Usturimea Ta?”
 Pe una cu ifose....
 Una care umblă printre noi,
 ca Vodă prin lobodă...”

PENTRU INTRANSIGENȚĂ

„Cât timp animalele mănâncă
sau beau apă,
ori că rumegă,
nu le vor păsa că eu voi scrie...”
Așa m-a imitat muza, apoi:
„Dar înainte de asta
ai luat repede furca
să dai cu ea de mâncare patrupedelor,
apoi găleata
să le dai apă
să nu behăie de foame
sau de sete
peste întâlnirea mea cu tine...
Gândindu-te că doar nu voi lua eu furca
și găleata din mâna ta,
dacă te voi prinde pe nepregătite...
Deci, meriți un premiu...
Stai, că nu mă refer la ce ai scris
sau la ce vei scrie,
că doar nu-mi voi premia
chiar inspirația mea,
pe care ți-o implementez ție,
ci pentru intransigență...
Acum ce faci?
Te miri de mine...?
Și pentru exprimarea mirării
ai merita un premiu...!
Stai, că doar nu ți-l voi da eu,
când chiar de mine te miri...!

SUSPIN VEGETAL

Pădure cu al tău verde
prezis la cacealma
împlinită doar în desene,
vedenii
și în coșmar,
n-ai structură pe măsură
să etalezi
nici refugii...

Lujerii rămași,
reper improvizat
amăgitor,
jocul umil al copiilor...

Referitor la această pădure
doar numele-i persistă
cum numele eroului
pe cruce scris,
cum viața, titlu la așteptare
și vis...

Pădurea aceasta-element de vorbire
atașat ca restanță în gramatică,
doar de formă,
pe lista de rezervă
ca substantivele gen: fantasme...

meridiane

■ Oana GLASU

Ministrul de Ahmet Prençi

(fragment de roman în curs de traducere)

Skënder Dreni emigrase în America încă de la o vârstă fragedă. Timp de peste două decenii trăise la New York, iar acum, la patruzeci și trei de ani, se întorcea pentru prima dată în patrie.

După căderea comunismului, asemenea multor tineri ai vremii, apucase drumul pribegiei, mai întâi spre Grecia. Viața acolo era limitată și nesigură, însă i s-a ivit o șansă rară: cu sprijinul unei fundații greco-americane, a reușit să ajungă în Statele Unite ale Americii, un tărâm pe care, altădată, nici nu și-l imaginase.

Copilăria grea, tinerețea plină de lipsuri, plecarea dramatică din țară, anii de refugiat în Grecia, toate acestea alcătuiau saga vieții sale, pe care Skënder Dreni o istorisea adesea ca pe o poveste personală. Era ca un film întipărit adânc în memorie, pe care îl putea reda pe dinafară, fără să schimbe niciun detaliu, ori de câte ori prietenii din America îl întrebau despre trecut.

Ajuns dincolo de Atlantic, s-a pus destul de repede pe picioare. Și-a asigurat, aproape imediat, adăpost și loc de muncă, cele două visuri ale celor care părăseau patria. Oamenii care l-au ajutat la început s-au îngrijit să-l instaleze într-un cartier liniștit și prosper, locuit de oameni înstăriți, deși adesea cu istorii îndoielnice.

Îi plăcea ideea că își începea aventura americană într-un mediu unde ambiția nu era niciodată considerată exces. Era convins că tocmai acolo, în inima aceluiași cartier, putea clădi un viitor cu viziune, departe de mentalitatea sprijinului financiar și sărăciei pe care o vedea la mulți dintre ceilalți emigranți.

„Cât mai departe de albanezi”, își spunea adesea, dorind să se rupă de cercul obișnuit în care oamenii se cunoșteau prea bine și se îngădeau unii pe alții. El căuta oportunități dincolo de acel cadru. Căuta o viață nouă, cu reguli noi. Pentru el, America nu era doar un refugiu — era un nou început, poate chiar tărâmul făgăduinței.

Totul trebuia să fie altfel.

S-a stabilit într-o clădire confortabilă, pe o străduță liniștită, înconjurată de verdeată și mașini scumpe. Trăia printre oameni care cunoșteau mai bine decât oricine jocul întunecat al bogăției care „spală obrazul”.

La început, s-a surprins reflectând asupra felului în care ar trebui să trăiască în America: să fie sărac, dar onorabil, rătăcind pe străzile New York-ului cu un salariu care abia îi ajungea de la o săptămână la alta, sau bogat, fără prea multă onoare, cu conturi bancare și carduri de credit care se înmulțeau?

Om practic și hotărât, ajunsese la concluzia că, atunci când omul pleacă din această lume, nu contează ce ia cu sine – onoarea sau rușinea – fiindcă nici una, nici alta nu reprezintă o carte de credit care să-i asigure viața.

„Trebuie să devin ca ei. Dacă nu, măcar să fiu printre ei”, și-a promis încă de la început, sedus de viața care îl înconjura. Uneori, îl cuprindea chiar teama că, printr-o împrejurare neașteptată, ar putea fi nevoit să plece de acolo. „Nu. Cu ghearele mă voi ține aici. Nu plec nicăieri!”, își jura.

Ferestrele largi ale apartamentului îi ofereau o priveliște amplă asupra orașului New York. Înăuntru, decorul îmbina gustul modern cu elemente clasice – urme ale fostului proprietar, care păruse să caute deopotrivă confortul și echilibrul.

Timp de câțiva ani, Skënder a urmat la frecvență redusă un institut universitar de la periferia zonei în care locuia. A studiat acolo Administrarea

Afacerilor. Mai târziu, la un alt colegiu, a absolvit un master în Relații Internaționale și Piețe. Între timp, nu a neglijat afacerea sa zilnică, o activitate care cuprindea multe lucruri și nu se limita la o singură direcție.

A reușit să-și creeze o poziție sigură în cadrul unui cerc restrâns de oameni care acționau în umbră, oameni care iubeau aventurile și nu se temeau de risc. Nici el nu se speria; dimpotrivă, adrenalina pericolului era un fel de hrană care îl menținea în formă, atât mental, cât și fizic.

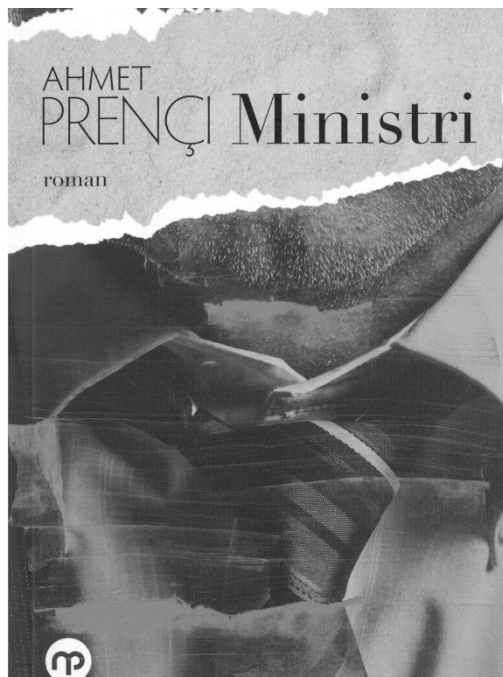
Activitatea sa economică era orchestrată de colaboratori de încredere, care îl integraseră într-o rețea de afaceri legale, în spatele cărora se ascundea un imperiu nu tocmai onest.

Partenerii erau asemenea unei pânze de păianjen, întinse aproape în fiecare stat american și chiar dincolo de ocean. Prezenți în multe sectoare, ei funcționau cu eficiență și loialitate tăcută.

Pe măsură ce se adâncea tot mai mult în această lume și se apropia de cercul restrâns al conducătorilor companiei cu care opera, Skënder ieșea treptat din pielea acelui tânăr albanez care venise fără nimic. Acum, numele Skënder Dreni era cunoscut în anumite cercuri ca fiind un om de afaceri cu reputație, cu strategii sofisticate și cu un calm imperturbabil care îl diferenția de ceilalți.

Obișnuit cu rutina șefilor săi, la fiecare întâlnire Skënder se purta cu siguranță, încheind afaceri fără emoții până când obținea exact ceea ce își dorea. Uneori, își spunea cu un zâmbet glacial: „Nu mai sunt Skënder... sunt Șoim!”

Asemenea șoimului, el își fixa prada, o ataca prin surprindere și nu îi lăsa prea mult spațiu de manevră. Timpul

și experiența îl învățaseră că, la fel ca animalele sălbatice, și oamenii aveau punctele lor slabe, iar măiestria consta în a le descoperi. Și Skënder devenea un maestru de neîntrecut, chiar și în cadrul cercului în care acționa.

Cartierul în care locuia nu era unul obișnuit. Acolo vedeai bărbați în costume scumpe, pe care nu îi întâlneai în birourile publice, ci doar în saloanele întunecate ale cluburilor de noapte, unde se încheiau afaceri cu profituri uriașe. Femeile, pe cât de elegante, pe atât de periculoase, se mișcau conștiente de puterea lor tăcută. Totul funcționa după un cod nescris: loialitate și tăcere. În cafenelele luxoase ale cartierului, conversațiile se purtau în șoaptă, iar camerele de supraveghere erau mai multe decât luminile stradale.

America îi oferise lui Skënder ceea ce nici în cele mai îndrăznețe vise nu ar fi cutezat să spere: o viață nouă, o poziție socială puternică și un plan... o enigmă ascunsă, mereu prezentă. Să se întoarcă în Albania. Deși trecuseră decenii, instinctul puternic al albanezului, în care mânia și ura sunt greu de stins, nu-l lăsa să se rupă de răzbunarea care fierbea în el, cu care se hrănise intens în trecutul său.

Acum era matur. Își construise un nume puternic și o rețea de sprijin care îl făcea aproape de neînfrânt. America nu fusese pentru el niciodată destinația finală, nici „pământul visurilor”, așa cum îl imaginau majoritatea emigranților. Pentru el, era doar un cuib temporar. Și el era vulturul care aștepta momentul să zboare.

O metamorfoză ovidiană, așa îi spunea el, un proces prin care se transforma în altcineva. Nu doar un emigrant cu povești de spus, ci un viitor lider, o speranță pentru cei care așteptau cu privirea ațintită spre cer.

„Poporul meu a avut întotdeauna ochii ridicați, ațintiți spre conducători. Iar eu voi încerca să fiu unul dintre aceștia”, gândea adesea, în timp ce pe zi ce trece se consolida ca un model occidental desăvârșit: ambițios, rațional și antrenat pentru competiție.

În anii petrecuți în Statele Unite, își construise legături importante și în cercuri înalte politice și sociale. O parte dintre acestea îi împărtășeau din când în când informații despre legături strânse cu politica albaneză, despre oameni, structuri și influențe. Prin intermediul rețelelor sale de afaceri, Skënder reușise să pătrundă în grupuri închise de oameni puternici, care îl vedeau ca pe o figură cu un potențial rar.

Își amintea în mod deosebit o cină în Manhattan. La o masă restrânsă, stătuse alături de un congressman american și de ambasadorul albanez. Acolo, prin inteligență naturală, viclenie cumpătată și o abilitate rară de a conduce conversația acolo unde dorea, Skënder lăsase impresia unui om cultivat și puternic. Fusese seara în care, pentru prima dată, simțise că nu mai era doar „fiul cuiva din Albania”, ci un nume care urma să devină un proiect.

Acolo a câștigat imediat atenția celor mai importanți, făcând pași măsurați, nici prea repede, nici prea încet, așa cum auzise cândva un citat al lui Lenin: „Un pas înainte, doi pași înapoi”. „Mari ticăloși sunt politicienii, ticăloși și șarlatani” - gândise Skënder Dreni - „Ei sunt întotdeauna undeva la mijloc între filosof, actor, gangster și jongler.”

Odată, un grup de oameni de afaceri a încercat să-l excludă dintr-un acord mare de investiții, în care el trebuia să primească un procent meritat.

A aflat și, cu un calcul rece, a adunat din toate părțile informații despre ei și le-a folosit la momentul potrivit. Ei s-au întors unul împotriva celuilalt, punând în pericol întreaga înțelegere. Cu sânge rece, Skënder a făcut pe mediatorul „rațional”, iar părțile, în cele din urmă, au acceptat formula lui. Din aceasta, el nu doar că și-a luat procentul, ci l-a și dublat, deoarece acum servea drept garanție între părți. Acest stil îl folosise și în alte dăți. Dacă americanii mergeau la negocieri bazându-se pe instinctele lor și pe „argumente” economice, Skënder aduna și câteva informații sensibile despre fiecare parte care urma să participe la discuții. Informațiile îi serveau drept „ochelari” speciali, care îi permiteau să citească mai bine gândurile adversarului.

Însă momentul care a adus punctul de cotitură și l-a readus în Albania după douăzeci de ani s-a petrecut tot mai acolo unde nu s-ar fi gândit niciodată: la sediul ONU. Grupul american cu care colabora și interacționa avea și o companie de lobby care se ocupa de clienți străini. Întâmplarea a făcut ca în rețeaua lor să ajungă un client din Tirana, liderul opoziției albaneze care urmărea să câștige noile alegeri parlamentare. Aceștia avuseseră câteva întâlniri preliminare și ajunseseră aproape de semnarea contractului. Printre altele, unul dintre interlocutori îi vorbise politicianului din Tirana despre un „talent” și o „valoare”, albano-american, cu care ei colaborau într-un parteneriat de câțiva ani. I-au oferit numele lui și ca o garanție-cheie pentru buna desfășurare a contractului.

Partea americană, cu măiestria celor care profită de acest tip de afaceri, i-a oferit numele nu doar pentru a-l

ajuta pe liderul politic, ci și pentru a-l avea pe Skënder în viitoarea majoritate guvernamentală de la Tirana, ca o ușă deschisă pentru interesele pe care le-ar putea avea în viitor.

Pe de altă parte, și liderul politic, având un „om al americanilor” în echipa sa de campanie și, mai târziu, în guvernare, avea în buzunar garanția angajamentului lobby-iștilor americani și ulterior a însuși guvernului american.

În aceste condiții, Sidrit Shpati le-a cerut noilor săi prieteni americani să-l întâlnească cu Skënder, pentru a se cunoaște și pentru a vedea dacă între ei se putea stabili un pact de colaborare.

După o discuție îndelungată, și în prezența unuia dintre prietenii americani, Sidrit l-a invitat pe Skënder să revină în patrie, „pentru a uni forțele pentru victorie”, după cum a spus. În timp ce Skënder, după ce s-a lămurit pe larg asupra platformei de campanie și mai ales asupra programului principal al viitoarei guvernări, a acceptat cu un „da” hotărât. Au dat mâna. Această discuție și invitația oficială a liderului opoziției de a-l avea „mâna dreaptă” în întregul proiect al victoriei au fost, fără îndoială, împlinirea marelui vis al lui Skënder de a se întoarce în patrie. Mai bine de atât și mai sus de atât nu se putea ajunge în acea înțelegere. Cu atât mai mult cu cât, la mijloc, stăteau drept garanție a succesului prietenii săi americani, care aveau să-l sprijine pe el și noul guvern ce urma să rezulte după alegeri.

Evenimente culturale desfășurate la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” Slatina

Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a continuat să fie un spațiu al educației, creativității și dialogului, oferind publicului activități variate dedicate copiilor și tinerilor. Prin ateliere interactive, manifestări culturale și întâlniri cu caracter educativ, biblioteca și-a consolidat rolul de promotor al învățării, al valorilor și al dezvoltării personale. (**Corina DOBRIȚOIU** – bibliotecar)

17 aprilie – Copiii, care fac parte din Atelierul de Teatru ca abilitate de dezvoltare personală, organizat, la bibliotecă, de ONG-ul Grow-Wise, coordonat de Ștefania Lîlă, și-au pus la bătaie talentul scriitoricesc și, în vacanța de primăvară, au compus discursuri care de care mai interesante și mai educative, care au fost premiate în cadrul Concursului „Discursul meu”.

22 aprilie – Expoziție de fotografie intitulată sugestiv „Women's eyes / Prin ochii femeilor” și organizată de Uniunea Sorooptimist Internațional din Romania.

23 aprilie – ZIUA BIBLIOTECARULUI ROMÂN. Pentru a marca așa cum se cuvine Ziua Bibliotecarului Român, Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a organizat o activitate specială, denumită generic „Astăzi și eu sunt bibliotecar”, împreună cu elevii clasei I Step by Step, de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina.

23 aprilie – Lansare de carte: Gheorghe Stan – 25 de ani de învățământ universitar.

29 aprilie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a primit vizita copiilor de la Grădinița cu Program Prelungit „Ion Creangă” din municipiu.

29 aprilie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit punerea în scenă a unei piese de teatru a cunoscutei Trupe Alpha a Colegiului Național „Ion Minulescu”, coordonată de prof. Monica Sterpan. Activitatea a fost desfășurată sub genericul „Teatrul ca forma de exprimare. Educația non-formală prin teatru”.

29 aprilie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit Cercul Pedagogic nr. 3, al cadrelor didactice de limba și literatura română.

30 aprilie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit lansarea revistei cu titlul „Societatea 5.0”.

5 mai – Lecție de istorie non-formală, la bibliotecă! Ziua Independenței României marcată împreună cu elevii clasei a IX-a Liceului Economic „Petre S. Aurelian” din Slatina.

6 mai – „Unitate în diversitate” - Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit Concursul Regional de Cultură și Civilizații „Unitate în Diversitate”.

8 mai – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” organizează a cincea ediție a Zilei Internaționale a Sportului.

18 mai – Atelierul – Expoziție de Atestat. Elevii de la Profilul Artistic, Specializarea Arte Plastice și Decorative de la Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina, promoția 2026, coordonați de profesorii Cătălin Podoleanu și Felicia Burdulea, și-au expus, astăzi, lucrările de absolvire la bibliotecă, în cadrul unei expoziții, de excepție, de final de liceu.

20 mai – Ziua Internațională a Sportului, marcată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”.

21 mai – Simpozion Petre Pandrea, la Balș.

22 mai – „Cititul este magie!” – Cuvinte magice, la bibliotecă! Intitulat sugestiv „Magia din spatele magiei” atelierul de magie i-a introdus pe copii în culisele iluzionismului.

26 mai – „Educația prin teatru ca formă de salvare în secolul XXI” este genericul sub care, astăzi, la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” Trupa Alpha a marcat reușita elevilor pe scena Festivalului de Teatru Școlar „Niște Țărani” de la Văleni-Olt.

29 mai – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a găzduit activitatea desfășurată sub deviza „Scrie-ți viitorul cu integritate” împreună cu elevi ai Colegiului Național „Radu Greceanu” din Slatina.

3 iunie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a primit vizita prichindeilor de la Grădinița cu Program Prolungit nr. 8 din Slatina.

3 iunie – Clubul de Lectură, la final. Partener în Proiectul Social Voluntariat „Clubul de Lectură”, Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” și-a dus mai departe menirea și s-a implicat activ, alături de Liceul Tehnologic Metalurgic, în susținerea și promovarea lecturii în rândul tinerei generații.

4 iunie – Ziua Mondială a Mediului, marcată la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu elevii clasei a IV-a D de la Colegiul Național „Ion Minulescu”.

4 iunie – Descoperindu-l pe Brâncuși. Evenimentul a fost organizat de Asociația Culturală Flower Power din București, în parteneriat cu Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”, Liceul Teoretic „Nicolae Titulescu” din Slatina, Colegiul Național B. P. Hașdeu și Colegiul Economic Viilor.

5 iunie – Vernisaj de expoziție de lucrări realizate de copii în cadrul Cercului de Desen „Culorile copilăriei” desfășurată sub genericul „La început de drum”.

16 iunie – Șah cu zâmbete și aventuri, în vacanță! Atelierul de Șah de la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a ajuns la final și și-a premiat, astăzi după-amiază, cursanții.

17 iunie – Premiere „Jocurile Olimpice în imaginația copiilor” / Anul Nadia Comăneci.

17 iunie – Expoziție tematică desfășurată sub genericul „Galeria de pe umeras” purtând semnătura artistului plastic Narcisa Barbu.

22 iunie – 25 iunie – Ateliere de Lectură și ateliere practice desfășurate și organizate de Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” împreună cu micuții de la Centrul Educațional Căsuța Fermecată din Slatina.

23 iunie – „Frânturi din noi” – Spectacol teatral, sfârșit de curs 2025-2026!

24 iunie – Ziua universală a iei marcată împreună cu copiii de Grupă Mare de la Centrul Educațional Căsuța Fermecată din Slatina.

29 iunie – Dublă lansare de carte la Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu”: „Biserici și preoți din Potcoava” și „Biserici și preoți din Perieți”, semnate de autorii Ioan C. Popa și Doina Matei-Leulescu.

6 iulie – 17 iulie – Start Școlii de Vară, la BIBLIOTECA JUDEȚEANĂ OLT! Ateliere de lectură interactivă-povești terapeutice pentru copii, atelier de flori presate, de educație socială, tehnici de desen, jocuri teatrale, jocuri motrice, dans popular, șah și quilling.

21 iulie – Olguța a fost aleasă! Giulia, în rol principal! Giulia a câștigat rolul principal din ecranizarea romanului „Olguța și un bunic de milioane” după ce a trecut de marea finală a castingului. Talentul Giuliei a fost descoperit și cultivat în cadrul Atelierului de Teatru al Bibliotecii Județene Olt „Ion Minulescu”.

23 iulie – Biblioteca Județeană Olt „Ion Minulescu” a creat activități interesante și antrenante pentru copiii de la Centrul de Zi „Amicii”, în baza unui parteneriat între cele două instituții.

Calendar OLTART

SEPTEMBRIE

1 septembrie 1952 – s-a născut, la Călinești, Argeș, istoricul **AURELIA GROSU**

2 septembrie 1916 – s-a născut, la Potopinu - Dobrosloveni, poetul **ION POTOPIN**, pe numele adevărat **ION MAGNEA**, (m. 10.05.1998, București)

3 septembrie 1954 – s-a născut, la Pleșoiu, poetul **IOAN SMEDESCU**

5 septembrie 1951 – s-a născut la Sighetu Marmației, istoricul, editorul și publicistul **DORIN TEODORESCU** (m. 10. 09.2015, Slatina)

6 septembrie 1906 – s-a născut, la Corabia, compozitorul **NICOLAE BUICLIU** (m. 18.04.1974, București)

6 septembrie 1962 – s-a născut, la Optași-Măgura, prozatorul **DUMITRU BALABAN**

8 septembrie 1981 – a murit, la București, poetul, prozatorul și eseistul **SMARANDACHE (SMARAND) VIZIRESCU** (n. 24.03.1901, Bârza)

8 septembrie 1954 – s-a născut, la Dobrotești – Dolj, istoricul, criticul literar și publicistul **MARIA IONICĂ**

9 septembrie 1972 – s-a născut, la Caracal, regizorul **ANDI TUINEA**

10 septembrie 2015 – a murit, la Slatina, istoricul, editorul și publicistul **DORIN TEODORESCU**

11 septembrie 1918 – s-a născut, la Rafaila-Vaslui, prozatoarea și folclorista **ANGELA DUMITRESCU-BEGU** (m. 1997, București)

13 septembrie 1934 – s-a născut, la Slatina, pictorul și desenatorul **SPIRU VERGULESCU** (m. 8.05.2007, București)

13 septembrie 1975 – s-a născut, la Corabia, poeta și traducătoarea **OANA GLASU**

15 septembrie 1999 – a murit, la București, istoricul **NICOLAE STOICESCU** (n. 30.11.1929, Slatina)

18 septembrie 1924 – s-a născut, la Izlaz-Teleorman, poetul și publicistul **STELIAN FILIP**

22 septembrie 1914 – s-a născut, la Slatina, prozatoarea **ALICE BOTEZ** (m. 27.10.1985, București)

23 septembrie 1950 – s-a născut, la Corabia, actorul **ȘERBAN IONESCU** (m. 21.11. 2012, București)

23 septembrie 1962 – s-a născut, la Osica de Sus, poetul **NICOLAE COANDE**, pe numele adevărat **NICOLAE BOANGIU**

27 septembrie 1913 – s-a născut, la Oporelu, poetul, prozatorul și folcloristul **ION NIJLOVEANU** (m. 26.06.2000, Craiova)

28 septembrie/ 10 octombrie 1864 – s-a născut, la Floru-Icoana, prozatorul **ION S. FLORU** (m. - 1950)